

18376 / Steketee e.a. / Vertragen en Verdragen: Werkzame Elementen in de Aanpak van Onveiligheid in Gezinnen met Meervoudige en Complexe Problematiek

Derde review, reviewer 2

Datum: 22 juni 2024

Vertragen en verdragen: werkzame elementen in de aanpak van onveiligheid in gezinnen met meervoudige en complexe problematiek.

Themanummer Gezinnen met Meervoudige en Complexe problematiek

Samenvatting

In een groot deel van gezinnen waar sprake is van multiproblematiek, is ook sprake van huiselijk geweld (partnergeweld en/of kindermishandeling). In het rapport *Hoe bescherm je kinderen als het thuis onveilig is?* (Steketee & Doelman, 2022) bleek dat bij 75% van de gezinnen met een gedwongen jeugdbeschermingsmaatregel bij aanvang sprake is van veelvuldig of ernstig geweld, terwijl maar in 12% van de gezinnen geen sprake was van geweld. Na 1,5 jaar is het percentage waar het geweld gestopt was significant toegenomen naar 34%. Toch is er nog in bijna de helft van de gezinnen sprake van veel/ernstig (47%) of matig (18%) geweld. Dit is zorgwekkend en geeft aan hoe lastig het is om geweld te stoppen in deze gezinnen met problematiek van hoge complexiteit.

In het jeugdbeschermingssysteem moet meer aandacht zijn voor de rol van geweld in het geheel van de gezinsproblematiek. Met daarbij specifiek aandacht voor de functie van het geweld in het gezin en de onderliggende factoren die de kans op geweld verhogen. De geweldsproblematiek en samenhangende factoren lijkt nu niet altijd in acht te worden genomen, met als gevolg dat er in gezinnen niet altijd de juiste zorg wordt geboden.

In het huidige artikel wordt gepleit voor het belang van een grondige gezamenlijke analyse van wat er daadwerkelijk speelt in de gezinnen bij aanvang van een gedwongen jeugdbeschermingsmaatregel waarbij alle partijen betrokken worden. Dit vraagt ook om een goede samenwerking tussen alle betrokken instanties. Daarnaast vraagt het om meer aandacht voor de onveiligheid in deze gezinnen waarbij er meer aandacht moet zijn voor de patronen van geweld en de onderliggende problematiek die het geweld in stand houdt.

Key-words: multiproblematiek gezinnen, jeugdbescherming, kindermishandeling, huiselijk geweld.

Aantal woorden : 4906

Summary

In a significant number of families dealing with multiple issues, domestic violence (partner violence and/or child abuse) is prevalent. According to the report "How to safeguard children in unsafe home environments?" (Steketee & Doelman, 2022), 75% of families subjected to mandatory child protection measures initially experienced frequent or severe violence, compared to only 12% without any violence. After 18 months, the percentage of families whose violence stopped increased to 34%. However, nearly half of the families still experiences high/severe (47%) levels of violence or moderate (18%) levels of violence. This is a cause for concern and emphasizes the challenge of addressing violence in families dealing with these complex issues.

It is crucial for the child protection system to give greater attention to the role of violence, with particular focus on the function of violence in the family and the underlying factors that contribute to the likelihood of violence. The current disregard for violence and associated factors may result in inadequate care being provided to these families.

This article advocates for the importance of a comprehensive joint analysis of the actual issues in families at the beginning of mandatory child protection measures, involving all relevant parties. Such an approach necessitates the effective cooperation of all involved organizations. Furthermore, it calls for the increased focus on the unsafety present in these families, highlighting the need to address the patterns of violence and the underlying issues that perpetuate it.

Vertragen en verdragen: werkzame elementen in de aanpak van onveiligheid in gezinnen met meervoudige en complexe problematiek.

Bij gezinnen die gemeld worden bij Veilig Thuis vanwege vermoedens van partnergeweld of kindermishandeling, is vrijwel altijd sprake van multiproblematiek (Steketee e.a., 2020). Deze problemen betreffen zowel meerdere gezinsleden als verschillende levensgebieden. Er is sprake van een complexiteit aan problemen op het niveau van de ouders, kind(eren), en de onderlinge relatie. Bovendien blijken sociaaleconomische (armoede / werkloosheid) en psychosociale (jeugdtrauma's, het hebben van een geschiedenis van kindermishandeling, problematisch alcoholgebruik) risicofactoren veel vaker voor te komen bij deze gezinnen dan bij de algemene Nederlandse bevolking. Ook binnen de richtlijnen voor gezinnen met meervoudige en complexe problemen wordt als een van de kenmerken genoemd dat in deze gezinnen vaker sprake is van geweld in de onderliggende contacten en van huiselijk geweld (richtlijnenjeugdhulp.nl). Toch is de aandacht voor huiselijk geweld en kindermishandeling nog niet vanzelfsprekend in deze gezinnen (Lünnemann e.a., 2017).

Huiselijk geweld omvat geweld dat door iemand uit de huiselijke- of familiekring van het slachtoffer wordt gepleegd zoals partnergeweld of kindermishandeling (Ten Boom & Wittebrood, 2019; Van Dijk e.a., 2010). Partnergeweld en kindermishandeling vormen nog steeds een aanzienlijk wereldwijd maatschappelijk probleem wat ondanks allerlei beleidsinspanningen nog steeds niet afneemt. Zo blijkt uit de prevalentie-monitor huiselijk geweld en seksueel geweld dat in Nederland anno 2022 1,3 miljoen personen van 16 jaar of ouder het afgelopen jaar te maken hebben gehad met huiselijk geweld (PHGSG, 2022). In Nederland groeien nog steeds te veel kinderen op in gezinnen waar het onveilig is. Uit het scholierenonderzoek Kindermishandeling dat in 2006, 2010 en 2016 heeft plaatsgevonden, blijkt dat bijna 25% van de leerlingen in het voortgezet onderwijs ooit te maken heeft gehad met kindermishandeling (Schellingerhout & Ramakers, 2017). Ook in het primaire onderwijs rapporteert bijna 27% van de leerlingen kindermishandeling (De Augeo Taskforce, Vink e.a., 2016).

Opgroeien in een gezin waar het onveilig is, staat een gezonde ontwikkeling in de weg (Alink et al, 2011; 2018). Kinderen hebben zowel op de korte als langere termijn te maken met de negatieve gevolgen van kindermishandeling en het getuige zijn van partnergeweld op verschillende domeinen; gezondheid, sociaal-emotioneel, financieel en relaties (Car, e.a., 2020; Evans, 2008; Holt, 2008). Daarom is het cruciaal dat we kinderen beter beschermen en ingrijpen om de negatieve gevolgen van dit geweld te beperken of te herstellen. De aanpak van

onveiligheid in gezinnen is de taak van het rijk, de gemeenten en de betrokken instanties. Kennis over of de gehanteerde aanpak werkt is daarbij een essentieel onderdeel.

Als sprake is van geweld of onveiligheid in een relatie of gezin, is er vaak meer aan de hand waardoor alleen hulp bieden niet altijd genoeg is. Er is ook bescherming nodig. Vanuit een gezamenlijke visie samenwerken als zorg- en veiligheidspartners is echter een grote uitdaging en in de praktijk nog niet vanzelfsprekend. Door het Verwey-Jonker instituut en de Erasmus universiteit is er een longitudinaal onderzoek uitgevoerd naar de werking van de kinderbeschermingsmaatregel als er sprake is van kindermishandeling (Steketee & Doelman, 2022). De uitkomsten van dit onderzoek laten zien dat de inzet van kinderbeschermingsmaatregelen bepaalde veranderingen laat zien. Het welzijn van de kinderen neemt toe, de opvoedingsvaardigheden van de ouders verbeteren. Maar uit het onderzoek blijkt ook dat het geweld in meer dan de helft van gezinnen ook nog voortduurt. Deze resultaten zien we ook terug in het onderzoek naar de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling, waaruit blijkt dat het stoppen van het geweld niet vanzelfsprekend is (Tierolf, e.a., 2014; Steketee e.a., 2020, 2023). Hoewel het aantal incidenten partnergeweld en kindermishandeling na melding bij Veilig Thuis sterk afneemt, blijkt dat in meer dan de helft van de gezinnen anderhalf jaar na melding nog steeds veelvuldig of ernstig geweld voor te komen. Tegelijkertijd laat het onderzoek zien dat het van belang is dat het geweld daadwerkelijk stopt. Bij de gezinnen waar het geweld daadwerkelijk gestopt was, verbeterde het welzijn sterk tot een niveau dat vergelijkbaar is met kinderen in het algemeen in Nederland (Lünne-man e.a., 2020; Steketee & Doelman, 2022).

Wat maakt nu dat het zo moeilijk is om het geweld te stoppen? Wat kunnen we leren uit de onderzoeken die de afgelopen jaren zijn uitgevoerd naar de vraag wat er werkt als het gaat om het stoppen van geweld (Tierolf, e.a., 2014; Steketee e.a., 2020, 2022; Lünne-man e.a., 2023; Sondejker e.a., 2023). In dit artikel gaan we in op de vraag wat wel en niet werkt in de aanpak van huiselijk geweld en wat de rol van de jeugdbescherming hierin is volgens ouders, kinderen en hulpverleners.

Huidig onderzoek

Voor het beantwoorden van de vraag wat wel en niet werkt bij de aanpak huiselijk geweld bij gezinnen met een jeugdbeschermingsmaatregel combineren we informatie uit drie deelonderzoeken uit het grotere onderzoeksprogramma naar de aanpak van huiselijk geweld dat loopt bij het Verwey-Jonker Instituut sinds 2009. Ten eerste bespreken we de uitkomsten van

een longitudinale studie waarin ouders en kinderen in het jeugdbeschermingssysteem anderhalf jaar gevold zijn, ten tweede zijn er diepte interviews gehouden met ouders over hoe zij de inzet van de jeugdbescherming hebben ervaren en wat er wel en niet werkt en ten derde zijn er dialoogsessies met uitvoerders in de jeugdbescherming en Veilig Thuis gehouden over wat er wel en niet werkt in de aanpak van huiselijk geweld in deze gezinnen.

Ten eerste zijn in de longitudinale studie gezinnen die aangemeld zijn bij een gecertificeerde instelling (GI) of een Veilig Thuis organisatie vanwege vermoedens van kindermishandeling of partnergeweld anderhalf jaar gevolgd. Ouders en kinderen hebben op drie momenten vragenlijsten ingevuld over de veiligheid in het gezin, opvoedvaardigheden van ouders en het welzijn van kinderen en ouders. De meetmomenten vonden plaats net na de start van een jeugdbeschermingstraject bij een GI of de melding bij Veilig Thuis (T0), 1 jaar later (T1) en 1,5 jaar na T0 (T2) (Steketee et al., 2020; 2022). Dit heeft geresulteerd in een groep van 480 gezinnen waar een gedwongen kinderbeschermingsmaatregel is opgelegd en van 1024 gezinnen die hulp in het vrijwillige kader hebben ontvangen. De groepen zijn door middel van een matching procedure aan elkaar gekoppeld op basis van verschillende achtergrondvariabelen zoals inkomen, opleiding, migratie achtergrond, en het hebben van betaald werk, om de groepen zo vergelijkbaar mogelijk te maken. Dit heeft geresulteerd in een groep van 263 gezinnen met een gedwongen kinderbeschermingsmaatregel waarbij voor elk gezin een vergelijkbaar gezin is gematcht die hulp ontving in het vrijwillige kader.

Ten tweede zijn er met 18 ouders uit 16 gezinnen, waar betrokkenheid is van jeugdbescherming in het kader van een gedwongen jeugdbeschermingsmaatregel, diepte-interviews gehouden over welke elementen van hulpverlening als werkzaam worden ervaren door ouders zelf. Hierbij besteden we aandacht aan hoe ouders de inzet van een gedwongen maatregel voor een van hun kinderen ervaren hebben.

Ten derde zijn er verspreid over het land met 115 uitvoerders in de jeugdbescherming en Veilig Thuis vijf dialoogsessies gehouden over de resultaten van het onderzoek. In deze werksessies zijn de resultaten van het onderzoek ‘effectief beschermen van kinderen in onveilige situaties’ gepresenteerd en is op basis van deze resultaten het gesprek gevoerd met de uitvoerend werkers of zij deze resultaten herkennen en wat de implicaties zijn voor hun dagelijkse praktijk aan de hand van dialoogsessies. Wat zijn volgens de professionals werkzame elementen als het gaat om het effectief beschermen van kinderen en wat is nodig om deze complexe en hardnekkige probleem van huiselijk geweld en kindermishandeling aan te pakken?

Resultaten

Longitudinale studie

De zelfrapportage van ouders en kinderen laat zien dat dat het aantal incidenten kindermishandeling sterk afneemt in de tijd, maar dat de kindermishandeling ook nog steeds voortduurt in de helft van de gezinnen. In zowel het vrijwillig als het gedwongen kader, is er sprake van een duidelijk afname van het aantal incidenten huiselijk geweld en kindermishandeling. Deze afname is in beide groepen even sterk. We zien alleen een kleine sterkere significante verbetering als het gaat om de gezinnen waar sprake is ernstig of veelvuldig geweld. De afname voor deze groep is significant iets sterker (van 82% naar 47%) dan in de gezinnen waar geen kinderbeschermingsmaatregel is ingezet (van 81% naar 56%). Ondanks deze afname blijft het schokkend dat het geweld voortduurt in de meeste gezinnen aangezien bekend is dat er sprake is van kindermishandeling en deze gezinnen zowel in het vrijwillige als gedwongen kader hulp aangeboden krijgen.

De problemen bij de kinderen zijn ernstig en complex bij melding bij VT of de GI. Zo heeft 58% procent van de kinderen traumaklachten in de klinische range. Over de tijd verbetert het welzijn van kinderen met en zonder een kinderbeschermingsmaatregel waarbij er een sterke relatie met de afname van het geweld in het gezin. Het welzijn van kinderen (afname traumaklachten; toename emotionele veiligheid) neemt meer toe bij kinderen waarvoor een gedwongen kinderbeschermingsmaatregel geldt in vergelijking met kinderen waarvan het gezin hulp ontvangt in het vrijwillige kader. Mogelijke verklaring voor dit verschil is dat bijna alle kinderen (95%) voor wie een kinderbeschermingsmaatregel is opgelegd, een vorm van hulp krijgen. De meest voorkomende vormen van formele hulp zijn psychische hulp en jeugdhulp. Dit is beduidend hoger dan het percentage kinderen (43%) dat in het vrijwillige kader formele hulp ontvangt. Het soort hulp die kinderen wordt geboden, is hetzelfde voor kinderen met en zonder een kinderbeschermingsmaatregel. Voor beide groepen kunnen we echter constateren dat de hulp niet altijd gericht is op de problematiek van de kinderen. Wat mogelijk verklaart waarom toch veel kinderen na anderhalf jaar zowel in het vrijwillige als binnen de gedwongen hulp nog te maken hebben met problemen, zoals trauma, onveilige hechting, emotionele onveiligheid of gedragsproblemen.

Een van de belangrijke speerpunten van de inzet van de jeugdbeschermingsmaatregel is dat ouders weer in staat zijn om hun kinderen zodanig op te voeden dat er geen sprake is meer is van een bedreiging de ontwikkeling van het kind. Anderhalf jaar na de eerste meting is de opvoedstress significant afgenomen voor zowel de ouders die wel en niet te maken hebben

met een kinderbeschermingsmaatregel. Ondanks de daling van opvoedstress is de stress bij na anderhalf jaar nog steeds hoger het gemiddelde van de Nederlandse bevolking. Wel blijkt er een sterkere verbetering zichtbaar voor opvoedstress en ouderschapscompetenties bij gezinnen met een gedwongen kinderbeschermingsmaatregel dan de groep gezinnen die hulp ontvangen in het vrijwillige kader.

Wat kunnen we concluderen over wat er werkt er in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling? Het onderzoek laat zien dat aandacht voor kinderen en de impact van het huiselijk geweld op hun ontwikkeling nodig is. Waar de hulp in het vrijwillig kader zich vooral richt op de ouders is de hulp binnen de jeugdbescherming vooral gericht op de kinderen en de opvoedingsvaardigheden van de ouders. De resultaten van het onderzoek laten zien dat juist de samenwerking van de gespecialiseerde aanpak huiselijk geweld zoals de vrouwenopvang of de MDA++-aanpak, in combinatie met de inzet van de jeugdbescherming goede resultaten laten zien als het gaat om verminderen en stoppen van het geweld en het verbeteren van welzijn van kinderen en de opvoedingsvaardigheden van ouders. Tegelijkertijd blijkt deze combinatie van de specialistische aanpak huiselijk geweld en kinderbeschermingsmaatregel juist weinig voor te komen.

Diepte-interviews ouders

Ouders zijn heel wisselend in hun kwaliteitsoordeel over de inzet van de jeugdbescherming. Ouders lijken of heel tevreden te zijn of zeer ontevreden. Uit diepte-interviews met achttien ouders uit zestien gezinnen blijkt dat deze (on)tevredenheid van ouders niet altijd gekoppeld is aan hun oordeel over de resultaten van de kinderbeschermingsmaatregel. De (on)tevredenheid lijkt vooral gekoppeld aan de ervaringen en het contact tussen ouders en de betrokken jeugdbeschermer (bejegening, betrokkenheid, bereikbaarheid, match met de professional). Ouders die ontevreden zijn hebben vooral het gevoel dat zij de regie zijn kwijt geraakt over enerzijds de probleemdefiniëring en welke hulp nodig en anderzijds dat zij als ouders niet meer mee kunnen beslissen wat nodig voor hun kind(eren). Als het gaat om elementen die bijdragen aan de resultaten van de kinderbeschermingsmaatregel komen verschillende elementen naar boven die volgens ouders van belang zijn: een gezamenlijke probleemdefiniëring, kundige jeugdbeschermers die krachtdadig, ondersteunend zijn, en systemische factoren.

Ten eerste is er overeenstemming tussen ouders en professionals nodig in de probleemdefiniëring van wat het probleem is in het gezin en waar de hulp in het gedwongen jeugdbeschermingstraject op ingezet moet worden. Ouders geven aan dat die instemming niet

altijd bereikt wordt. Zij wijten dit onder andere aan negatieve ervaringen hebben met jeugdbeschermers die volgens hen te snel hun conclusies getrokken hebben zonder dat er voldoende met hen gesproken is. Ouders vinden het belangrijk dat jeugdbeschermers de moeite nemen om hun situatie en problemen te begrijpen zonder er gelijk een label op te hangen van bijvoorbeeld een vechtscheiding of niet meewerkende ouders. Ook geven ouders aan dat partnergeweld en vooral intieme terreur niet altijd herkend wordt en dat hier meer aandacht voor nodig is. Van belang is dat het plan van aanpak de instemming van beide ouders heeft, juist als ouders gescheiden zijn of niet meer bij elkaar wonen. Waarbij voorkomen moet worden dat er telkens opnieuw zaken ter discussie gesteld worden. Ouders voelen zich hier niet altijd gelijk in. Tegenstrijdige belangen tussen ouders maar ook tussen ouders en kinderen zijn een belangrijke belemmering om tot overeenstemming te komen van het plan van aanpak.

Ten tweede zijn bepaalde kwaliteiten van de jeugdbeschermer van belang voor positieve resultaten van een jeugdbeschermingsmaatregel volgens ouders. Ouders verwachten van de jeugdbeschermer dat hij of zij daadkrachtig optreedt en snel actie onderneemt op hun hulpvragen. Veel ouders maken zich zorgen dat de problemen met hun kind niet of te langzaam opgelost worden. Meer bekendheid van wat de taak van de jeugdbeschermer is kan zorgen voor meer reële verwachtingen van ouders over wat een jeugdbeschermer kan en moet doen. Ouders hebben geen duidelijk beeld van wat de jeugdbeschermer doet en hebben ook veelal hoge verwachtingen en zijn daardoor vaak teleurgesteld. Het beeld bestaat van veel papierwerk maar weinig daadwerkelijke handelingen.

Ten derde uiten ouders hun zorgen over systemische factoren zoals wachtlijsten, de verkeerde soort hulp, en geen duidelijk diagnose. Dit maakt dat ouders het gevoel hebben dat ‘er niets gebeurt’ en dat er dus ook geen resultaten zijn geboekt tijdens het traject.

Duidelijk is dat het kind centraal staat in de aanpak van de jeugdbeschermer. Uit de interviews blijkt dat ouders zouden willen dat de jeugdbescherming ook aandacht heeft voor hun problemen en behoefte aan ondersteuning en contact. Ook in andere studies komt naar voren dat ouders willen dat de jeugdbeschermer er ook voor hen is (Bouma e.a., 2020; Healy e.a., 2011; Smithson & Gibson, 2017).

Dialogosessie met professionals

Naar aanleiding van de resultaten van het onderzoek zijn er verschillende dialogosessies georganiseerd verspreid door het land waaraan zo’n 120 professionals vanuit de jeugdbescherming en Veilig Thuis organisaties hebben deelgenomen. Alle deelnemers aan

deze dialoogsessies zijn het met elkaar eens dat bejegening, houding en attitude zeer belangrijk aspecten zijn als het gaat om werkzame elementen, maar dat dit zowel voor het vrijwillige als gedwongen hulp geldt. Uit de gesprekken kwamen een viertal elementen naar voren die typerend zijn voor de aanpak van de jeugdbescherming. Ten eerste is het inzetten van een kinderbeschermingsmaatregel veelal een breekijzer bij gezinnen waar de vrijwillige hulpverlener vastgelopen is en men niet meer verder komt. De gedwongen maatregel maakt dat ouders mee moeten werken aan de hulp. De keerzijde is echter wel dat de gedwongen maatregel zeer ingrijpend is waarbij veelal de autonomie en regie van ouders overgenomen wordt of door ouders als zodanig ervaren wordt. Tegelijkertijd geven de professionals aan dat er eigenlijk behoefte is aan een gezinsmaatregel, nu krijgen de kinderen veelal een juridische maatregel opgelegd terwijl het eigenlijk een probleem betreft van de ouder(s) zoals gewelddadig gedrag van ouders of verslavings- of psychiatrische problematiek. Ten tweede maakt het gedwongen kader dat de vrijblijvend er niet meer is. Jeugdbeschermers geven aan dat zij, anders dan in het vrijwilliger kader, veel meer vasthoudend zijn. Jeugdbeschermers beschrijven dat als er vanuit de ouders weerstand en verzet is tegen de hulpverlening zij toch blijven komen in het gezin. “We laten ze niet los.” Ten derde geven de professionals aan dat jeugdbeschermers meer getraind zijn in het benoemen van het probleem en het stellen van grenzen. In het vrijwillige kader is men voorzichtiger omdat professionals bang zijn dat ouders afhaken. Tenslotte zijn de jeugdbeschermers veelal de regievoerders die kunnen zorgen dat de juiste hulp gerealiseerd wordt in het gezin. Tegelijkertijd leidt die regiefunctie tot twee verschillende stromingen in de jeugdbescherming: enerzijds de jeugdbeschermers die vooral regievoerders zijn en geen directe hulpverlening bieden en anderzijds jeugdbeschermers die wel inhoudelijk bij de gezinnen betrokken zijn en directe hulp bieden.

Jeugdbeschermers in deze dialoogsessie zijn het met elkaar eens dat voorkomen moet worden dat als professional te snel in de actiestand schiet. “Je moet vertragen en verdragen!” verwoord een van de jeugdbeschermers. Belangrijk is dat je als professional niet gelijk de problemen wilt oplossen maar de tijd neemt om gezamenlijk met de gezinsleden te bepalen wat er écht speelt in de gezinnen. *“Je kan niet sneller lopen dan het gezin aankan.”* Het zorgvuldig analyseren wat daadwerkelijk het probleem is binnen de gezinnen, waarbij de ouders en kinderen actief worden betrokken, is nodig om te voorkomen dat ouders het gevoel hebben dat de problemen zoals die door de professionals gedefinieerd worden niets met hun situatie te maken heeft.

Wat is nodig om het geweld te stoppen

Integrale samenwerking met een eenduidig begrippenkader

Professionals zijn eens met elkaar dat meer samenwerking nodig is. Integrale samenwerking is essentieel als je wilt dat er in het gezin iets veranderd en de complexiteit van de problemen aangepakt wordt. Binnen de samenwerking moet voorkomen worden dat geen zaken dubbel gebeuren of dat er gaten vallen. Er is een enorme versnippering in de hulpverlening waarbij uitvoerders veelal werken vanuit hun eigen visie over wat nodig is en daarbij vanuit soms schijnbaar tegengestelde belangen hulp verlenen in het gezin. Voor de samenwerking is echter een eenduidigheid in begrippenkaders nodig wat betreft ‘veiligheid’ en ‘bedreiging van de ontwikkeling van het kind’. Veiligheid betreft de situatie waarin het kind opgroeit en is niet hetzelfde als ‘bedreiging van de ontwikkeling van het kind’ zoals dat als rechtsgrond voor een kinderbeschermingsmaatregel getoetst wordt (Lünnemann, 2023). Binnen de jeugdbescherming gaat het daarom vooral om het inschatten of de ontwikkeling van het kind ernstig wordt bedreigd en om het inschatten van risico’s. Minder aandacht is er voor de directe veiligheid, de concrete leefsituatie van het kind, de feitelijke situatie van kindermishandeling in de vorm van agressie of juist het nalaten van het bieden van zorg en veiligheid. Alleen als er aandacht is voor de ernstige bedreiging van de ontwikkeling van het kind in combinatie met aandacht voor de geweldsdynamiek tussen partners en geweldspatronen in een gezin (wie doet wat tegen wie met welke impact) kunnen kinderen effectief worden beschermd.

Meer aandacht voor geweldspatronen en onderliggende problematiek

Uit het onderzoek blijkt dat professionals zowel binnen de jeugdbescherming als in het vrijwillige kader de veiligheid in het gezin niet altijd goed inschatten. Daardoor krijgen kinderen niet altijd de bescherming die nodig is. Het vraagt van de professionals een zeer actieve houding om de veiligheid, het geweld en de impact ervan bespreekbaar te maken. Het is echter niet gemakkelijk om zo’n beladen onderwerp te bespreken. Training en ondersteuning van professionals, ook in de jeugdbescherming, is nodig om deze problematiek te kunnen en durven bespreken om te zorgen dat de veiligheid geborgd wordt.

Duidelijk is dat er meer aandacht moet komen voor wat er ‘echt’ speelt aan huiselijk geweld en kindermishandeling in de gezinnen om de gewenste aanpak te kunnen bieden. Niet alleen is het belangrijk dat geweld tijdig herkend en gesignaleerd wordt, maar ook dat er inzicht komt in het soort geweld dat wordt gebruikt én de context waarin het voorkomt is van

belang. De resultaten van de cohortstudies maken zichtbaar dat er verschillende patronen van geweld en samenhangende problematiek zijn die om een gerichte aanpak vragen. Uit diepte-interviews met gezinsleden komen vijf geweldsprofielen naar voren, namelijk (1) intiem terreur, (2) gezin in stress, (3) langdurige zorg, (4) kind gedrag en opvoedstress en (5) complexe conflictscheidingen (zie kader). Door deze geweldsprofielen te onderscheiden, wordt de meest dominante problematiek in een gezin zichtbaar gemaakt.

Het belang van deze profielen is dat duidelijk wordt hoe verschillend de achterliggende problematiek en geweldspatronen kunnen zijn en wat dit betekent voor de impact op kinderen en volwassenen. Inzicht in deze profielen helpt professionals de problematiek te begrijpen en zicht te krijgen op de veiligheidsrisico's die spelen en welke hulp en bescherming nodig is (Lünnemann et al., 2023). Geweld dat uit onmacht of frustratie voorkomt, vraagt om een andere, meer systemische aanpak, dan geweld dat bedoeld is om te controleren en manipuleren. Zo moeten bij intieme terreur duidelijke grenzen gesteld worden te aanzien van de controlerende en manipulerende pleger. Bij onmacht of frustratie vanwege te hoge stressoren in het gezin is het beter om vooral met begrip te reageren om te zorgen dat er weer rust komt en ruimte om anders te handelen.

Kader

Bij **intieme terreur** is sprake van een machtsverschil tussen de partners. Eén partner, meestal de man, oefent dwang en controle uit op zijn partner. Door haar vrijheid te beperken, haar te isoleren en door het gebruik van, vaak ernstig, geweld, ook seksueel. Het slachtoffer en de kinderen voelen zich continu bedreigd en onveilig.

Bij het profiel **gezin in de stress** staat centraal dat er een hoge mate van stress is door een opeenstapeling van factoren. Dit leidt herhaaldelijk tot conflicten waarbij het (ernstige) geweld ook van twee kanten kan komen. Het kan ook vooral eenzijdig geweld zijn, waarbij mannen vaker ernstig geweld gebruiken dan vrouwen. Regelmatig gaat dit samen met alcoholmisbruik bij één van partners. De kinderen kunnen slachtoffer zijn én getuige.

In het profiel **langdurige zorg** staat op de voorgrond dat één (of beide) partners vanwege een beperking of psychische problemen langdurige zorg nodig heeft. In deze gezinnen kan ook geweld tussen partners een rol spelen. Daarnaast is er door de problematiek van ouders vaak een onveilige opvoedsituatie voor de kinderen en komt verwaarlozing vaak voor.

In het vierde profiel staat **kind gedrag en opvoedstress op de voorgrond**. De (ernstige) gedragsproblemen van het kind kunnen een reactie zijn op het geweld in huis of voortkomen uit aangeboren problematiek. Het gedrag kan ook conflicten en geweld veroorzaken tussen

beide ouders onderling, of tussen ouder en kind. Er is veel opvoedstress en onveiligheid voor de gezinsleden.

Het kenmerk van het profiel **complexe conflictscheiding** is dat de problemen vooral rond de omgang spelen na echtscheiding. Na de scheiding is er met name psychisch geweld en een juridisch gevecht om de kinderen. Kinderen hebben last van conflictmomenten van ouders. In de categorie complexe conflictscheiding vallen verschillende voorgeschiedenissen, en kan er sprake zijn geweest van een van de andere vier profielen. In geval van intieme terreur is de kans op stalking bijvoorbeeld groter

Meer aandacht voor zorgvuldige analyse en het betrekken van ouders en kinderen

Gezien de complexiteit van de problematiek waar deze partnerrelaties en gezinnen mee worstelen, is een goede gezamenlijke analyse van wat er 'echt' speelt nodig. Maak het gezamenlijk analyseren onderdeel van het werkproces. Onderzoek naar de multidisciplinaire aanpak huiselijk geweld laat zien dat het belangrijk is om de tijd te nemen voor een goede analyse. Voorkomen moet worden dat professionals te snel in de actiestand schieten (Sondeijker, 2023). Een gezamenlijke verklarende analyse met betrokken hulpverleners en betrokken volwassenen en kinderen die recht doet aan de context van de problemen en de verschillende rollen die volwassenen en ouders kunnen hebben, is een belangrijke voorwaarde om beter te begrijpen wat er speelt in de relatie of het gezin. Een juiste analyse van deze verschillende mechanismen kan verhelderen welke aanpak nodig is, zowel vanuit het perspectief van bescherming en veiligheid als vanuit de onderlinge problemen en risicofactoren. Van belang is dat alle perspectieven van de verschillende betrokkenen (volwassenen, kinderen en hulpverleners) bij elkaar worden gebracht, op een respectvolle manier en zonder elkaar te proberen te overtuigen. Volgens de gefaseerde ketenaanpak van Vögtlander en van Arum (2016) betekent dit dat in elke fase gezamenlijk geprioriteerd wordt (de TOP-3 methode) wat het belangrijkste is om aan te pakken. Voor deze situaties/problemen worden gezamenlijk plannen gemaakt, met concrete afspraken die tot verandering leiden. Iedereen voegt vanuit zijn of haar positie en taak voor kortere of langere tijd zijn deskundigheid toe. Dit vergt een brede blik van professionals op de problematiek waarbij aandacht is voor zowel de kant van de pleger, als de kant van het slachtoffer, maar zeker ook voor de kinderen.

Conclusie

Het onderzoek naar de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling laat zien dat de inschatting van de veiligheid van alle gezinsleden die slachtoffer zijn van kindermishandeling of partnergeweld door de professionals niet altijd goed gedaan wordt, zodat zij niet de bescherming krijgen die nodig is. De vraag is of een jeugdbeschermingsmaatregel nodig is om deze veiligheid te borgen? Het gaat immers om dat kinderen voldoende beschermd worden, daarvoor is het nodig dat we als professionals het vertrouwen opbouwen en de juiste hulp bieden en tegelijkertijd grenzen stellen als de veiligheid niet geborgd wordt door grenzen te stellen en indien nodig juridisch ingrijpen. Het recht kan immers een belangrijke schakel vormen in het doorbreken van structurele ernstige onveiligheid. Binnen het programma Toekomstscenario wordt juist de vraag opgeworpen of volwassenen op een andere manier gemotiveerd kunnen worden tot het aanvaarden van hulp om het geweld te stoppen dan via het inzetten een jeugdbeschermingsmaatregel. Kan de veiligheid van kinderen geborgd worden zonder de inzet van de kinderbeschermingsmaatregel? Veel van de werkzame elementen van de jeugdbeschermingsmaatregel die genoemd worden door de professionals, zoals het gezin niet loslaten of de problematiek durven te benoemen zijn immers elementen die ook binnen een vrijwillig kader ingezet kunnen worden. Tegelijkertijd vraagt de diversiteit in (onderliggende) problematiek bij huiselijk geweld en kindermishandeling om verschillende vormen van samenspel tussen het zorg- en veiligheidsdomein, tussen het bieden van bescherming, hulp en zorg (Lünnemann, 2023). Maar het recht betreft een breder spectrum van hulp en straf die ingezet kan worden dan alleen een jeugdbeschermingsmaatregel. Als het gaat om kinderen beschermen zijn er meer juridische mogelijkheden die gericht ingezet kunnen worden op de plegers van huiselijk geweld, zoals het tijdelijk huisverbod, contactverbod of het opleggen van gedragsinterventies zoals agressietraining. Het beter samenwerken van netwerkpartners in het zorg en veiligheidsdomein is volgens de visie *gefaseerd samenwerken voor veiligheid* een belangrijke stap voorwaarts. Hier is geen aanpassing van wetgeving voor nodig.

Belangrijke voorwaarde is dat hulpverleners oog hebben voor de impact van de kindermishandeling op de kinderen. Kinderen geven zelf aan dat er te weinig gesproken wordt met hen en dat zij het gevoel hebben dat er vooral met hen gesproken wordt als informant over hoe het thuis gaat. Teveel kinderen wonen na melding bij een GI of Veilig Thuis nog steeds in een gezin waar sprake is van onveiligheid. Wat weerspiegelt wordt in het aantal kinderen dat na anderhalf jaar na melding nog steeds te kampen heeft met de gevolgen ervan,

zoals hechtingsproblemen, klinische traumaklachten en gedragsproblemen. De resultaten laten zien dat met name kinderen veelal een vergeten groep zijn als slachtoffer zijn van huiselijk geweld. Kinderen geven zelf aan dat ze eerder, vaker en structureler betrokken willen worden bij het hele traject van signalering van problemen tot en met de (evaluatie van de) hulpverlening (Spanjaard & van Gemert, 2019). Systematische aandacht voor de problematiek en klachten van de kinderen is nodig en lijkt vanzelfsprekend, maar dat is het in de praktijk nog steeds niet. Kinderen die te maken hebben met huiselijk geweld beschrijven dit als een complexe, isolerende en langdurige ervaring, die resulteert in ontwrichting, verliezen en uitdagingen in betekenisvolle relaties in hun leven (zie ook Noble-Carr e.a., 2020). De aanleiding van het geweld van ouder tegen het kind of tussen ouders is voor jongeren vaak onduidelijk. Ze zien zichzelf soms onterecht als oorzaak en snappen niet waarom de agressie plaatsvindt. Jongeren ervaren het als een grote frustratie dat ze niet weten waarom agressie zich op hen richt (Pels e.a., 2011; 2015). Aandacht voor kinderen in deze onveilige situaties is nodig omdat kinderen zich veelal onmachtig voelen en te maken hebben met heftige en intense emoties: zoals verdriet, angst en boosheid.

Tot slot, de jeugdbescherming ligt onder vuur. De Inspectie voor Gezondheidszorg en Jeugd constateerde dat de gecertificeerde instellingen hun verantwoordelijkheid om kinderen die te maken hebben met mishandeling te beschermen niet kunnen waarmaken (IGJ, 2021). Ook de bestuurders van de GI's constateren dat er sprake is van een crisis in de jeugdbescherming en pleiten voor een substantiële reductie van de werklust voor de uitvoerende jeugdbeschermers (Brief aan de minister van J&V, 2021). De resultaten van het onderzoek bevestigen enerzijds de conclusies van de Inspectie en de bestuurders van de GI's, namelijk dat er sprake is van wachtlijsten in de jeugdhulp waardoor de kinderen niet altijd de zorg krijgen die zij nodig hebben. De arbeidsmarkttekorten leiden er ook toe dat ouders te weinig contact hebben met jeugdbeschermers en dat er veel wisselingen zijn. Anderzijds laat het onderzoek zien dat jeugdbeschermers, die met deze gezinnen werken, er daadwerkelijk toe doen. Er zijn duidelijk verbeteringen zichtbaar in de gezinnen ondanks de constatering dat we er nog niet zijn. De uitkomsten van het onderzoek zijn enerzijds positief, er is sprake van een afname van het geweld. Maar het is nog niet goed genoeg, de uitkomsten laten ook zien hoe hardnekkig kindermishandeling en partnergeweld zijn. Willen we de intergenerationele overdacht doorbreken, dan moeten we zorgen dat de kinderen die in deze gezinnen opgroeien de mogelijkheid krijgen om zich zodanig te ontwikkelen dat zij de cirkel van het geweld kunnen doorbreken.

Referenties

- Alink, L., Prevoo, M., van Berkel, S., Linting, M., Klein Velderman, M., & Pannebakker, F. (2018). *NPM 2017: Nationale prevalentiestudie mishandeling van kinderen en jeugdigen [Netherlands' prevalence study on maltreatment of children and youth]*. Leiden University; TNO. <http://resolver.tudelft.nl/uuid:1aaf8121-89f5-4fb4-a7eb-ad1c90fafefb>
- Alink, L., van IJzendoorn, R., Bakermans-Kranenburg, M., Pannebakker, F., Vogels, T., & Euser, S. (2011). *Kindermishandeling in Nederland anno 2010: De tweede nationale prevalentiestudie van mishandeling van kinderen en jeugdigen (NPM - 2010)*. Leiden University; TNO. <http://resolver.tudelft.nl/uuid:bbbc0910-2d61-4c9e-978f-31fec71533dd>
- Akkermans, M., Derksen, E., Kloosterman, R., Moons, E., Wingen, M. (2022). Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag 2022 (PHGSG 2022). WODC & CBS.
- Bouma, H., Grietens, H., López López, M., & Knorth, E. J. (2020). Learning from parents: A qualitative interview study on how parents experience their journey through the Dutch child protection system. *Child & Family Social Work*, 25, 116-125. <https://doi.org/10.1111/cfs.12723>
- Carr, A., Duff, H., & Craddock, F. (2020). A systematic review of reviews of the outcome of noninstitutional child maltreatment. *Trauma, Violence, & Abuse*, 21, 828-843. <https://doi.org/10.1177%2F1524838018789154>
- Evans, S. E., Davies, C., & DiLillo, D. (2008). Exposure to domestic violence: A meta-analysis of child and adolescent outcomes. *Aggression and Violent Behavior*, 13, 131-140. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2008.02.005>
- Healy, K., Darlington, Y., & Feeney, J. A. (2011). Parents' participation in child protection practice: Towards respect and inclusion. *Families in Society: The Journal of Contemporary Social Services*, 92(3), 282-288.
- Holt, S., Buckley, H., & Whelan, S. (2008). The impact of exposure to domestic violence on children and young people: A review of the literature. *Child Abuse & Neglect*, 32, 797-810. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2008.02.004>
- Inspectie gezondheidzorg en Jeugd (2021) Kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd. Landelijk rapport 2021 vervolgtoezicht. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

- Lünnemann, K.D. (2023) *Verschillend perspectief, samen kijken. Over kindermishandeling, geweld in relaties en systeemgerichte bescherming*. Hogeschool Utrecht
- Lünnemann, K., Compagner, M., Steketee, M., & De Wildt, R. (2023). *Op zoek naar beschermingsarrangementen bij huiselijk geweld. Een onderzoek naar samenwerking huiselijk geweld in Zaanstreek-Waterland*. Verwey-Jonker Instituut.
- Lünnemann, M., Steketee, M., & Tierolf, B. (2020). *Wat als het geweld niet stopt? Een longitudinale studie naar de langere termijn gevolgen van partnergeweld en Kindermishandeling voor Kinderen*. Utrecht: Verwey-Jonker instituut.
- Lünnemann, K., Loeffen, M., Steketee, M., Hoefsloot, T., & Bel. K. (2017). Domein overstijgende aanpak MPG. Voorbij de scheiding tussen veiligheidsdomein en zorgdomein. Verwey-Jonker Instituut.
- Noble-Carr, D., Moore, T., & McArthur, M. (2020). Children's experiences and needs in relation to domestic and family violence: Findings from a meta-synthesis. *Child & Family Social Work*, 25(1), 182-191. <https://doi.org/10.1111/cfs.12645>
- Pels, T., Van Rooij, F. B., & Distelbrink, M. (2015). The impact of intimate partner violence (IPV) on parenting by mothers within an ethnically diverse population in the Netherlands. *Journal of Family Violence*, 30, 1055-1067. <https://doi:10.1007/s10896-015-9746-2>
- Pels, T., Lunnemann, K.D., & Steketee, M. (2011). *Opvoeden na partnergeweld Ondersteuning van moeders en jongeren van diverse afkomst*. Assen: Van Gorcum.
- Schellingerhout, R., & Ramakers, C. (2017). *Scholierenonderzoek kindermishandeling 2016*. ITS, Radboud Universiteit.
https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/2237/2668B_Volledige_Tekst_tcm28-257873.pdf?sequence=3&isAllowed=y
- Smithson, R., & Gibson, M. (2017). Less than human: A qualitative study into the experience of parents involved in the child protection system. *Child & Family Social Work*, 22(2), 565-574. <https://doi.org/10.1111/cfs.12270>
- Sondeijker, F., Steketee, M., Compagner., & Lünnemann, M. (2023). *Werkzame elementen MDA++ aanpak. Eindrapport monitoringsonderzoek naar de aanpak in 5 regio's*. Verwey-Jonker Instituut.
- Spanjaard, H.J.M., & Gemert, M, van (2019). *Praktijkboek praten met kinderen over kindermishandeling*. *Kind Adolescent*. 40, 347–349 (2019).
<https://doi.org/10.1007/s12453-019-00218-3>

- Steketee, M., van Loon, L., & Lünemann, M., Dusault, Y., & Tierolf, B., (2023). *Huiselijk geweld: een complex en hardnekkig probleem. Derde Cohortstudie: Resultaten van de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling*. Utrecht: Verwey-Jonker instituut.
- Steketee, M.J. & Doelman, E.H.J. (2022) *Hoe bescherm je kinderen als het thuis onveilig is?* Verwey-Jonker Instituut. Beschikbaar op: <https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2022/10/217017-Meerwaarde-Jeugdbescherming.pdf>
- Steketee, M., Tierolf, B., Lünemann, K., & Lünemann, M. (2020). *Kwestie van lange adem: kan huiselijk geweld en kindermishandeling echt stoppen?* Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Tierolf, B., Lünemann, K., Steketee, M. (2014a). *Doorbreken geweldspatroom vraagt gespecialiseerde hulp: Onderzoek naar effectiviteit van de aanpak huiselijk geweld in de G4*. Verwey-Jonker Instituut. https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2020/07/1366_Doorbreken-geweldspatroom-vraagd-gespecialiseerde-hulp_Web-2.pdf
- Ten Boom, A., & Wittebrood, K. (2019). *De prevalentie van huiselijk geweld en kindermishandeling in Nederland*. Den Haag: WODC.
- Van Dijk, T., van Veen, M., & Cox, E. (2010). *Slachtofferschap van huiselijk geweld. Aard, omvang, omstandigheden en hulpzoekgedrag*. Intomart GfK.
https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/1674/volledige-tekst_tcm28-69788.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Vink, R., Goes, A., Doornink, N., Broerse, A., Pannebakker, F., van der Zwan, R., & Schakenraad, W. (2014). *Huiselijk geweld door kinderen en jongeren tegen hun ouders. Verkennend onderzoek*. Movisie; TNO.
https://www.tno.nl/media/3226/huiselijk_geweld_door_kinderen_jongeren_tegen_hun_ouders.pdf
- Vogtländer, L. & S. van Arum (2016). *Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risicogestuurde zorg*.

18376 / Steketee e.a. / Vertragen en Verdragen: Werkzame Elementen in de Aanpak van Onveiligheid in Gezinnen met Meervoudige en Complexe Problematiek

Derde review, reviewer 2

Datum: 22 juni 2024

Vertragen en verdragen: werkzame elementen in de aanpak van onveiligheid in gezinnen met meervoudige en complexe problematiek.

Majone Steketee

Eline Doelman

Samenvatting

In een groot deel van gezinnen waar sprake is van multiproblematiek, is ook sprake van huiselijk geweld (partnergeweld en/of kindermishandeling). In het rapport *Hoe bescherm je kinderen als het thuis onveilig is?* (Steketee & Doelman, 2022) bleek dat bij 75% van de gezinnen met een gedwongen jeugdbeschermingsmaatregel bij aanvang sprake is van veelvuldig of ernstig geweld, terwijl maar in 12% van de gezinnen geen sprake was van geweld. Na 1,5 jaar is het percentage waar het geweld gestopt was significant toegenomen naar 34%. Toch is er nog in bijna de helft van de gezinnen sprake van veel/ernstig (47%) of matig (18%) geweld. Dit is zorgwekkend en geeft aan hoe lastig het is om geweld te stoppen in deze gezinnen met problematiek van hoge complexiteit.

In het jeugdbeschermingssysteem moet meer aandacht zijn voor de rol van geweld in het geheel van de gezinsproblematiek. Met daarbij specifiek aandacht voor de functie van het geweld in het gezin en de onderliggende factoren die de kans op geweld verhogen. De geweldsproblematiek en samenhangende factoren lijkt nu niet altijd in acht te worden genomen, met als gevolg dat er in gezinnen niet altijd de juiste zorg wordt geboden.

In het huidige artikel wordt gepleit voor het belang van een grondige gezamenlijke analyse van wat er daadwerkelijk speelt in de gezinnen bij aanvang van een gedwongen jeugdbeschermingsmaatregel waarbij alle partijen betrokken worden. Dit vraagt ook om een goede samenwerking tussen alle betrokken instanties. Daarnaast vraagt het om meer aandacht voor de onveiligheid in deze gezinnen waarbij er meer aandacht moet zijn voor de patronen van geweld en de onderliggende problematiek die het geweld in stand houdt.

Commented [LB1]: Dank voor dit heldere stand van zaken artikel! Het past goed in het themanummer én is van belang voor de lezers van JIO. Ik heb slechts een paar hele kleine tekstuele opmerkingen.

Commented [JKD2R1]: Ik sluit mij bij deze conclusie aan

Commented [JKD3]: Voorstel om 2x het woord aandacht in 1 zin te voorkomen: Daarnaast vraagt het om meer aandacht voor de onveiligheid in deze gezinnen waarbij er meer oog moet zijn voor de patronen van geweld en de onderliggende problematiek die het geweld in stand houdt.

Vertragen en verdragen: werkzame elementen in de aanpak van onveiligheid in gezinnen met meervoudige en complexe problematiek.

Bij gezinnen die gemeld worden bij Veilig Thuis vanwege vermoedens van partnergeweld of kindermishandeling, is vrijwel altijd sprake van multiproblematiek (Steketee e.a., 2020). Deze problemen betreffen zowel meerdere gezinsleden als verschillende levensgebieden. Er is sprake van een complexiteit aan problemen op het niveau van de ouders, kind(eren), en de onderlinge relatie. Bovendien blijken sociaaleconomische (armoede-/werkloosheid) en psychosociale (jeugdtrauma's, het hebben van een geschiedenis van kindermishandeling, problematisch alcoholgebruik) risicofactoren veel vaker voor te komen bij deze gezinnen dan bij de algemene Nederlandse bevolking. Ook binnen de ~~Richtlijnen voor~~ gezinnen met meervoudige en complexe problemen wordt als een van de kenmerken genoemd dat in deze gezinnen vaker sprake is van geweld in de onderliggende contacten en van huiselijk geweld (richtlijnenjeugdhulp.nl). Toch is de aandacht voor huiselijk geweld en kindermishandeling nog niet vanzelfsprekend in deze gezinnen (Lünnemann e.a., 2017).

Huiselijk geweld omvat geweld dat door iemand uit de huiselijke- of familiekring van het slachtoffer wordt gepleegd zoals partnergeweld of kindermishandeling (Ten Boom & Wittebrood, 2019; Van Dijk e.a., 2010). Partnergeweld en kindermishandeling vormen nog steeds een aanzienlijk wereldwijd maatschappelijk probleem wat ondanks allerlei beleidsinspanningen nog steeds niet afneemt. Zo blijkt uit de prevalentie-monitor huiselijk geweld en seksueel geweld dat in Nederland anno 2022 1,3 miljoen personen van 16 jaar of ouder het afgelopen jaar te maken hebben gehad met huiselijk geweld (PHGSG, 2022). In Nederland groeien nog steeds te veel kinderen op in gezinnen waar het onveilig is. Uit het scholierenonderzoek Kindermishandeling dat in 2006, 2010 en 2016 heeft plaatsgevonden, blijkt dat bijna 25% van de leerlingen in het voortgezet onderwijs ooit te maken heeft gehad met kindermishandeling (Schellingerhout & Ramakers, 2017). Ook in het primaire onderwijs rapporteert bijna 27% van de leerlingen kindermishandeling (De Augeo Taskforce, Vink e.a., 2016).

Opgroeien in een gezin waar het onveilig is, staat een gezonde ontwikkeling in de weg (Alink et al, 2011; 2018). Kinderen hebben zowel op de korte als langere termijn te maken met de negatieve gevolgen van kindermishandeling en het getuige zijn van partnergeweld op verschillende domeinen; gezondheid, sociaal-emotioneel, financieel en relaties (Car, e.a., 2020; Evans, 2008; Holt, 2008). Daarom is het cruciaal dat we kinderen beter beschermen en ingrijpen om de negatieve gevolgen van dit geweld te beperken of te herstellen. De aanpak van onveiligheid in gezinnen is de taak van het rijk, de gemeenten en de betrokken instanties. Kennis over of de gehanteerde aanpak werkt is daarbij een essentieel onderdeel.

Als sprake is van geweld of onveiligheid in een relatie of gezin, is er vaak meer aan de hand waardoor alleen hulp bieden niet altijd genoeg is. Er is ook bescherming nodig. Vanuit een gezamenlijke visie

Commented [JKD4]: Voorstel: opeenstapeling en verwevenheid

Commented [LB5]: Dit is een specifieke richtlijn denk ik? Alle richtlijnen hebben auteurs. Zie in de richtlijn voor referentie

Commented [JKD6R5]: klopt

samenwerken als zorg- en veiligheidspartners is echter een grote uitdaging en in de praktijk nog niet vanzelfsprekend. Door het Verwey-Jonker instituut en de Erasmus [U](#)niversiteit is er een longitudinaal onderzoek uitgevoerd naar de werking van de kinderschermingsmaatregel als er sprake is van kindermishandeling (Steketee & Doelman, 2022). De uitkomsten van dit onderzoek laten zien dat de inzet van kinderschermingsmaatregelen bepaalde veranderingen laat zien. Het welzijn van de kinderen neemt toe, de opvoedingsvaardigheden van de ouders verbeteren. Maar uit het onderzoek blijkt ook dat het geweld in meer dan de helft van gezinnen [ook](#) nog voortduurt. Deze resultaten zien we ook terug in [het-ander](#) onderzoek naar de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling, waaruit blijkt dat het stoppen van het geweld niet vanzelfsprekend is (Tierolf, e.a., 2014; Steketee e.a., 2020, 2023). Hoewel het aantal incidenten partnergeweld en kindermishandeling na melding bij Veilig Thuis sterk afneemt, blijkt dat in meer dan de helft van de gezinnen anderhalf jaar na melding nog steeds veelvuldig of ernstig geweld voor-[te](#)-kom-[ten](#). Tegelijkertijd laat het onderzoek zien dat het van belang is dat het geweld daadwerkelijk stopt. Bij de gezinnen waar het geweld daadwerkelijk gestopt was, verbeterde het welzijn [van kinderen](#) sterk tot een niveau dat vergelijkbaar is met kinderen in het algemeen in Nederland (Lünneman e.a., 2020; Steketee & Doelman, 2022).

Wat maakt nu dat het zo moeilijk is om het geweld te stoppen? Wat kunnen we leren uit de onderzoeken die de afgelopen jaren zijn uitgevoerd naar de vraag wat er werkt als het gaat om het stoppen van geweld (Tierolf, e.a., 2014; Steketee e.a., 2020, 2022; Lünneman e.a., 2023; Sondejker e.a., 2023). In dit artikel gaan we in op de vraag wat wel en niet werkt in de aanpak van huiselijk geweld en wat de rol van de jeugdbescherming hierin is volgens ouders, kinderen en hulpverleners.

Huidig onderzoek

Voor het beantwoorden van de vraag wat wel en niet werkt bij de aanpak huiselijk geweld bij gezinnen met een jeugdbeschermingsmaatregel combineren we informatie uit drie deelonderzoeken uit het grotere onderzoeksprogramma naar de aanpak van huiselijk geweld dat loopt bij het Verwey-Jonker Instituut sinds 2009. Ten eerste bespreken we de uitkomsten van een longitudinale studie waarin ouders en kinderen in het jeugdbeschermingssysteem anderhalf jaar gevolgd zijn, ten tweede zijn er diepte-[interviews](#) gehouden met ouders over hoe zij de inzet van de jeugdbescherming hebben ervaren en wat er wel en niet werkt en ten derde zijn er dialoogsessies met uitvoerders in de jeugdbescherming en Veilig Thuis gehouden over wat er wel en niet werkt in de aanpak van huiselijk geweld in deze gezinnen.

Ten eerste zijn in de longitudinale studie gezinnen die aangemeld zijn bij een gecertificeerde instelling (GI) of een Veilig Thuis organisatie vanwege vermoedens van kindermishandeling of partnergeweld anderhalf jaar gevolgd. Ouders en kinderen hebben op drie momenten vragenlijsten ingevuld over de veiligheid in het gezin, opvoedvaardigheden van ouders en het welzijn van kinderen

Commented [LB7]: Het leest wat lekkerder als we niet weer ten eerste, ten tweede etc lezen

en ouders. De meetmomenten vonden plaats net na de start van een jeugdbeschermingstraject bij een GI of de melding bij Veilig Thuis (T0), 1 jaar later (T1) en 1,5 jaar na T0 (T2) (Steketee et al., 2020; 2022). Dit heeft geresulteerd in een groep van 480 gezinnen waar een gedwongen kindbeschermingsmaatregel is opgelegd en van 1024 gezinnen die hulp in het vrijwillige kader hebben ontvangen. De groepen zijn door middel van een matching procedure aan elkaar gekoppeld op basis van verschillende achtergrondvariabelen zoals inkomen, opleiding, migratie-achtergrond, en het hebben van betaald werk, om de groepen zo vergelijkbaar mogelijk te maken. Dit heeft geresulteerd in een groep van 263 gezinnen met een gedwongen kindbeschermingsmaatregel -waarbij voor elk gezin een vergelijkbaar gezin is gematcht die hulp ontving in het vrijwillige kader.

Ten tweede zijn er met 18 ouders uit 16 gezinnen, waar betrokkenheid is van jeugdbescherming in het kader van een gedwongen jeugdbeschermingsmaatregel, diepte-interviews gehouden over welke elementen van hulpverlening als werkzaam worden ervaren door ouders zelf. Hierbij besteden we aandacht aan hoe ouders de inzet van een gedwongen maatregel voor een van hun kinderen ervaren hebben.

Ten derde zijn er verspreid over het land met 115 uitvoerders in de jeugdbescherming en Veilig Thuis vijf dialoogsessies gehouden over de resultaten van het onderzoek. In deze werksessies zijn de resultaten van het onderzoek 'effectief beschermen van kinderen in onveilige situaties' gepresenteerd en is op basis van deze resultaten het gesprek gevoerd met de uitvoerend werkers of zij deze resultaten herkennen en wat de implicaties zijn voor hun dagelijkse praktijk aan de hand van dialoogsessies. Wat zijn volgens de professionals werkzame elementen als het gaat om het effectief beschermen van kinderen en wat is nodig om deze complexe en hardnekkige probleem van huiselijk geweld en kindermishandeling aan te pakken?

Resultaten

Longitudinale studie

De zelfrapportage van ouders en kinderen laat zien dat dat het aantal incidenten kindermishandeling sterk afneemt in de tijd, maar dat de kindermishandeling ook nog steeds voortduurt in de helft van de gezinnen. In zowel het vrijwillig als het gedwongen kader, is er sprake van een duidelijk afname van het aantal incidenten huiselijk geweld en kindermishandeling. Deze afname is in beide groepen even sterk. We zien alleen een kleine sterkere significante verbetering als het gaat om de gezinnen waar sprake is van ernstig of veelvuldig geweld. De afname voor deze groep is significant iets sterker (van 82% naar 47%) dan in de gezinnen waar geen kindbeschermingsmaatregel is ingezet (van 81% naar 56%). Ondanks deze afname blijft het schokkend dat het geweld voortduurt in de meeste

gezinnen aangezien bekend is dat er sprake is van kindermishandeling en deze gezinnen zowel in het vrijwillige als gedwongen kader hulp aangeboden krijgen.

De problemen bij de kinderen zijn ernstig en complex bij melding bij VT of de GI. Zo heeft 58% procent van de kinderen traumaklachten in de klinische range. Over de tijd verbetert het welzijn van kinderen met en zonder een kinderbeschermingsmaatregel waarbij er een sterke relatie [is](#) met de afname van het geweld in het gezin. Het welzijn van kinderen (afname traumaklachten; toename emotionele veiligheid) neemt meer toe bij kinderen waarvoor een gedwongen kinderbeschermingsmaatregel geldt in vergelijking met kinderen waarvan het gezin hulp ontvangt in het vrijwillige kader. Mogelijke verklaring voor dit verschil is dat bijna alle kinderen (95%) voor wie een kinderbeschermingsmaatregel is opgelegd, een vorm van hulp krijgen. De meest voorkomende vormen van formele hulp zijn psychische hulp en [jeugdhulp](#). Dit is beduidend hoger dan het percentage kinderen (43%) dat in het vrijwillige kader formele hulp ontvangt. Het soort hulp die kinderen wordt geboden, is hetzelfde voor kinderen met en zonder een kinderbeschermingsmaatregel. Voor beide groepen kunnen we echter constateren dat de hulp niet altijd gericht is op de [problematiek van de kinderen](#). Wat mogelijk verklaart waarom toch veel kinderen na anderhalf jaar zowel in het vrijwillige als binnen de gedwongen hulp nog te maken hebben met problemen, zoals trauma, onveilige hechting, emotionele onveiligheid of gedragsproblemen.

Een van de belangrijke speerpunten van de inzet van de jeugdbeschermingsmaatregel is dat ouders weer in staat zijn om hun kinderen zodanig op te voeden dat er geen sprake is meer van een bedreiging [van](#) de ontwikkeling van het kind. Anderhalf jaar na de eerste meting is [de opvoedstress](#) significant afgenomen voor zowel de ouders die wel en niet te maken hebben met een kinderbeschermingsmaatregel. Ondanks de daling van opvoedstress is de stress bij [deze ouders](#) na anderhalf jaar nog steeds hoger [dan bij](#) het gemiddelde van de Nederlandse bevolking. Wel blijkt er een sterkere verbetering zichtbaar voor opvoedstress en [ouderschapscompetenties](#) bij gezinnen met een gedwongen kinderbeschermingsmaatregel dan de groep gezinnen die hulp ontvangen in het vrijwillige kader.

Wat kunnen we concluderen over wat er werkt [er](#) in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling? Het onderzoek laat zien dat aandacht voor kinderen en de impact van het huiselijk geweld op hun ontwikkeling nodig is. Waar de hulp in het vrijwillig kader zich vooral richt op de ouders is de hulp binnen de jeugdbescherming vooral gericht op de kinderen en de opvoedingsvaardigheden van de ouders. [De resultaten van Verder wijst](#) het onderzoek [laten zien uit](#) dat juist de samenwerking van de gespecialiseerde aanpak huiselijk geweld zoals de vrouwenopvang of de [MDA++-aanpak](#), in combinatie met de inzet van de jeugdbescherming goede resultaten [laten](#) zien als het gaat om verminderen en stoppen van het geweld en het verbeteren van welzijn van

Commented [LB8]: Dit kan natuurlijk beiden van alles zijn, is daar iets over te zeggen? Wat de inhoud is?

Commented [JKD9]: Ik zou dit toch iets meer toelichten. Ik neem aan dat jullie bijvoorbeeld bedoelen dat kinderen met traumaklachten geen daarop gerichte behandeling krijgen zoals EMDR. En waar is de hulp dan op gericht?

Commented [JKD10]: Jullie hebben geen instrumenten gebruikt m.b.t. opvoedvaardigheden of gezinsklimaat? Opvoedstress is wel een indicator voor onveilige situaties maar zegt niet direct iets over de opvoedingsvaardigheden van ouders. Dus als jullie alleen opvoedstress hebben gemeten dan zou ik denk ik toch kort aangegeven waarom jullie dit zien als indicator voor betere opvoeding en minder bedreiging van het kind.

Commented [JKD11]: Oh, hier zie ik dat jullie ook ouderschapscompetenties hebben gemeten, dan zou ik dat in bovenstaande zin ook opnemen en kan mijn bovenstaande opmerking worden genegeerd.

Commented [LB12]: Wat is dit?

kinderen en de opvoedingsvaardigheden van ouders. Tegelijkertijd blijkt deze combinatie van de specialistische aanpak huiselijk geweld en kindbeschermingsmaatregel juist weinig voor te komen.

Diepte-interviews ouders

Ouders zijn heel wisselend in hun kwaliteitsoordeel over de inzet van de jeugdbescherming. Ouders lijken of heel tevreden te zijn of zeer ontevreden. Uit diepte-interviews met achttien ouders uit zestien gezinnen blijkt dat deze (on)tevredenheid van ouders niet altijd gekoppeld is aan hun oordeel over de resultaten van de kindbeschermingsmaatregel. De (on)tevredenheid lijkt vooral gekoppeld aan de ervaringen en het contact tussen ouders en de betrokken jeugdbeschermer (bejegening, betrokkenheid, bereikbaarheid, match met de professional). Ouders die ontevreden zijn hebben vooral het gevoel dat zij de regie zijn kwijt geraakt over enerzijds de probleemdefiniëring en welke hulp nodig is en anderzijds dat zij als ouders niet meer mee kunnen beslissen over wat nodig is voor hun kind(eren). Er komen volgens ouders verschillende elementen naar boven die Als het gaat om elementen die bijdragen aan de resultaten van de kindbeschermingsmaatregel komen verschillende elementen naar boven die volgens ouders van belang zijn: een gezamenlijke probleemdefiniëring, kundige jeugdbeschermers die krachtadig, ondersteunend zijn, en systemische factoren.

Ten eerste is er overeenstemming tussen ouders en professionals nodig in de probleemdefiniëring van wat het probleem is in het gezin en waar de hulp in het gedwongen jeugdbeschermingstraject op ingezet moet worden. Ouders geven aan dat die instemming niet altijd bereikt wordt. Zij wijten dit onder andere aan negatieve ervaringen hebben met jeugdbeschermers die volgens hen te snel hun conclusies getrokken hebben zonder dat er voldoende met hen gesproken is. Ouders vinden het belangrijk dat jeugdbeschermers de moeite nemen om hun situatie en problemen te begrijpen zonder er gelijk een label op te hangen van bijvoorbeeld een vechtscheiding of niet meewerkende ouders. Ook geven ouders aan dat partnergeweld en vooral intieme terreur niet altijd herkend wordt en dat hier meer aandacht voor nodig is. Van belang is dat het plan van aanpak de instemming van beide ouders heeft, juist als ouders gescheiden zijn of niet meer bij elkaar wonen. Waarbij voorkomen moet worden dat er telkens opnieuw zaken ter discussie gesteld worden. Ouders voelen zich hier niet altijd gelijk in. Tegenstrijdige belangen tussen ouders maar ook tussen ouders en kinderen zijn een belangrijke belemmering om tot overeenstemming te komen van het plan van aanpak.

Ten tweede zijn bepaalde De kwaliteiten van de jeugdbeschermer zijn van belang voor positieve resultaten van een jeugdbeschermingsmaatregel volgens ouders. Ouders verwachten van de jeugdbeschermer dat hij of zij daadkrachtig optreedt en snel actie onderneemt op hun hulpvragen. Veel ouders maken zich zorgen dat de problemen met hun kind niet of te langzaam opgelost worden.

Commented [JKD13]: Bedoelen jullie hier gelijkwaardige partners?

Meer bekendheid van wat de taak van de jeugdbeschermer is kan zorgen voor meer reële verwachtingen van ouders over wat een jeugdbeschermer kan en moet doen. Ouders hebben geen duidelijk beeld van wat de jeugdbeschermer doet en hebben ook veelal hoge verwachtingen en zijn daardoor vaak teleurgesteld. Het beeld bestaat van veel papierwerk maar weinig daadwerkelijke handelingen.

Ten derde ~~uiten~~ ^oUouders uiten daarnaast hun zorgen over systemische factoren zoals wachtlijsten, de verkeerde soort hulp, en geen duidelijk diagnose. Dit maakt dat ouders het gevoel hebben dat 'er niets gebeurt' en dat er dus ook geen resultaten zijn geboekt tijdens het traject.

Duidelijk is dat het kind centraal staat in de aanpak van de jeugdbeschermer. Uit de interviews blijkt dat ouders zouden willen dat de jeugdbescherming ook aandacht heeft voor hun problemen en behoefte aan ondersteuning en contact. Ook in andere studies komt naar voren dat ouders willen dat de jeugdbeschermer er ook voor hen is (Bouma e.a., 2020; Healy e.a., 2011; Smithson & Gibson, 2017).

Dialogosessie met professionals

Naar aanleiding van de resultaten van het onderzoek zijn er verschillende dialogosessies georganiseerd verspreid door het land waaraan zo'n 120 professionals vanuit de jeugdbescherming en Veilig Thuis organisaties hebben deelgenomen. Alle deelnemers aan deze dialogosessies zijn het met elkaar eens dat bejegening, houding en attitude zeer belangrijk aspecten zijn als het gaat om werkzame elementen, maar dat dit zowel voor het vrijwillige kader als gedwongen hulp geldt. Uit de gesprekken kwamen een viertal elementen naar voren die typerend zijn voor de aanpak van de jeugdbescherming. Ten eerste is het inzetten van een kindbeschermingsmaatregel veelal een breekijzer bij gezinnen waar de vrijwillige hulpverlener vastgelopen is en men niet meer verder komt. De gedwongen maatregel maakt dat ouders mee moeten werken aan de hulp. De keerzijde is echter wel dat de gedwongen maatregel zeer ingrijpend is waarbij veelal de autonomie en regie van ouders overgenomen wordt of dit door ouders als zodanig ervaren wordt. Tegelijkertijd geven de professionals aan dat er eigenlijk behoefte is aan een gezinsmaatregel, want nu krijgen de kinderen veelal een juridische maatregel opgelegd terwijl het eigenlijk een probleem betreft van de ouder(s) zoals gewelddadig gedrag van ouders of verslavings- of psychiatrische problematiek. Ten tweede maakt het gedwongen kader dat de vrijblijvend er niet meer is. Jeugdbeschermers geven aan dat zij, anders dan in het vrijwilliger kader, veel meer vasthoudend zijn. Jeugdbeschermers beschrijven dat als er vanuit de ouders weerstand en verzet is tegen de hulpverlening zij toch blijven komen in het gezin. "We laten ze niet los." Ten derde geven de professionals aan dat jeugdbeschermers meer getraind zijn in het benoemen van het probleem en het stellen van grenzen. In het vrijwillige kader is

Commented [JKD14]: Misschien deze zin aan het einde van de alinea plaatsen

Commented [LB15]: Dit lijkt tegenstrijdig met de uitkomsten van de eerste deelstudie, waaruit bleek dat er te weinig aandacht is voor de problemen van de kinderen.

Commented [JKD16R15]: Klopt. Dus dat is wellicht handig voor de discussie.

men voorzichtiger omdat professionals bang zijn dat ouders afhaken. Tenslotte zijn de jeugdbeschermers veelal de regievoerders die kunnen zorgen dat de juiste hulp gerealiseerd wordt in het gezin. Tegelijkertijd leidt die regiefunctie tot twee verschillende stromingen in de jeugdbescherming: enerzijds de jeugdbeschermers die vooral regievoerders zijn en geen directe hulpverlening bieden en anderzijds jeugdbeschermers die wel inhoudelijk bij de gezinnen betrokken zijn en directe hulp bieden.

Jeugdbeschermers in deze dialoogsessie zijn het met elkaar eens dat voorkomen moet worden dat [alsde](#) professional te snel in de actiestand schiet. “Je moet vertragen en verdragen!” verwoordt een van de jeugdbeschermers. Belangrijk is dat je als professional niet gelijk de problemen wilt oplossen maar de tijd neemt om gezamenlijk met de gezinsleden te bepalen wat er écht speelt in de gezinnen. *“Je kan niet sneller lopen dan het gezin aankan.”* Het zorgvuldig analyseren wat daadwerkelijk het probleem is binnen de gezinnen, waarbij de ouders en kinderen actief worden betrokken, is nodig om te voorkomen dat ouders het gevoel hebben dat de problemen zoals die door de professionals gedefinieerd worden niets met hun situatie te maken heeft.

[Wat is nodig om het geweld te stoppen](#)

[Integrale samenwerking met een eenduidig begrippenkader](#)

Professionals zijn eens met elkaar dat meer samenwerking nodig is. Integrale samenwerking is essentieel als je wilt dat er in het gezin iets veranderd en de complexiteit van de problemen aangepakt wordt. Binnen de samenwerking moet voorkomen worden dat geen zaken dubbel gebeuren of dat er gaten vallen. Er is een enorme versnippering in de hulpverlening waarbij uitvoerders veelal werken vanuit hun eigen visie over wat nodig is en daarbij vanuit soms schijnbaar tegengestelde belangen hulp verlenen in het gezin. Voor de samenwerking is echter een eenduidigheid in begrippenkaders nodig wat betreft ‘veiligheid’ en ‘bedreiging van de ontwikkeling van het kind’. Veiligheid betreft de situatie waarin het kind opgroeit en is niet hetzelfde als ‘bedreiging van de ontwikkeling van het kind’ zoals dat als rechtsgrond voor een kinderbeschermingsmaatregel getoetst wordt (Lünnemann, 2023). Binnen de jeugdbescherming gaat het daarom vooral om het inschatten of de ontwikkeling van het kind ernstig wordt bedreigd en om het inschatten van risico's. Minder aandacht is er voor de directe veiligheid, de concrete leefsituatie van het kind, de feitelijke situatie van kindermishandeling in de vorm van agressie of juist het nalaten van het bieden van zorg en veiligheid. Alleen als er aandacht is voor de ernstige bedreiging van de ontwikkeling van het kind in combinatie met aandacht voor de geweldsdynamiek tussen partners en geweldspa-tronen in een gezin (wie doet wat tegen wie met welke impact) kunnen kinderen effectief worden beschermd.

Meer aandacht voor geweldspatronen en onderliggende problematiek

Uit het onderzoek blijkt dat professionals zowel binnen de jeugdbescherming als in het vrijwillige kader de veiligheid in het gezin niet altijd goed inschatten. Daardoor krijgen kinderen niet altijd de bescherming die nodig is. Het vraagt van de professionals een zeer actieve houding om de veiligheid, het geweld en de impact ervan bespreekbaar te maken. Het is echter niet gemakkelijk om zo'n beladen onderwerp te bespreken. Training en ondersteuning van professionals, ook in de jeugdbescherming, is nodig om deze problematiek te kunnen en durven bespreken om te zorgen dat de veiligheid geborgd wordt.

Duidelijk is dat er meer aandacht moet komen voor wat er 'echt' speelt aan huiselijk geweld en kindermishandeling in de gezinnen om de gewenste aanpak te kunnen bieden. Niet alleen is het belangrijk dat geweld tijdig herkend en gesignaleerd wordt, maar ook dat er inzicht komt in het soort geweld dat wordt gebruikt én de context waarin het voorkomt is van belang. De resultaten van de cohortstudies maken zichtbaar dat er verschillende patronen van geweld en samenhangende problematiek zijn die om een gerichte aanpak vragen. Uit diepte-interviews met gezinsleden komen vijf geweldsprofielen naar voren, namelijk (1) **intieme terreur**, (2) **gezin in stress**, (3) **langdurige zorg**, (4) **kind gedrag en opvoedstress** en (5) **complexe conflictscheidingen** (zie kader). Door deze geweldsprofielen te onderscheiden, wordt de meest dominante problematiek in een gezin zichtbaar gemaakt.

Het belang van deze profielen is dat duidelijk wordt hoe verschillend de achterliggende problematiek en geweldspatronen kunnen zijn en wat dit betekent voor de impact op kinderen en volwassenen. Inzicht in deze profielen helpt professionals de problematiek te begrijpen en zicht te krijgen op de veiligheidsrisico's die spelen en welke hulp en bescherming nodig is (Lünnemann et al., 2023). Geweld dat uit onmacht of frustratie voorkomt, vraagt om een andere, meer systemische aanpak, dan geweld dat bedoeld is om te controleren en manipuleren. Zo moeten bij intieme terreur duidelijke grenzen gesteld worden **ten aanzien** van de controlerende en manipulerende pleger. Bij onmacht of frustratie vanwege te hoge stressoren in het gezin is het beter om vooral met begrip te reageren **en ervoorom** te zorgen dat er weer rust komt en ruimte om anders te handelen.

Kader

Bij **intieme terreur** is sprake van een machtsverschil tussen de partners. Eén partner, meestal de man, oefent dwang en controle uit op zijn partner. Door haar vrijheid te beperken, haar te isoleren en door het gebruik van, vaak ernstig, geweld, ook seksueel. Het slachtoffer en de kinderen voelen zich continu bedreigd en onveilig. Bij het profiel **gezin in de stress** staat centraal dat er een hoge mate van stress is door een opeenstapeling van factoren. Dit leidt herhaaldelijk tot conflicten waarbij het (ernstige) geweld ook van twee kanten kan komen. Het kan ook vooral eenzijdig geweld zijn, waarbij mannen vaker ernstig

Commented [LB17]: Dit werd eerder genoemd, wat wordt er precies onder verstaan?

Commented [LB18R17]: Ik zie nu dat het in een kader staat. Misschien toch eerst de uitleg en dan het stuk over het belang van de profielen.

geweld gebruiken dan vrouwen. Regelmatig gaat dit samen met alcoholmisbruik bij één van partners. De kinderen kunnen slachtoffer zijn én getuige.

In het profiel **langdurige zorg** staat op de voorgrond dat één (of beide) partners vanwege een beperking of psychische problemen langdurige zorg nodig heeft. In deze gezinnen kan ook geweld tussen partners een rol spelen. Daarnaast is er door de problematiek van ouders vaak een onveilige opvoedsituatie voor de kinderen en komt verwaarlozing vaak voor.

In het vierde profiel staat **kind gedrag en opvoedstress op de voorgrond**. De (ernstige) gedragsproblemen van het kind kunnen een reactie zijn op het geweld in huis of voortkomen uit aangeboren problematiek. Het

gedrag kan ook conflicten en geweld veroorzaken tussen beide ouders onderling, of tussen ouder en kind. Er is veel opvoedstress en onveiligheid voor de gezinsleden.

Het kenmerk van het profiel **complexe conflictscheiding** is dat de problemen vooral rond de omgang spelen na echtscheiding. Na de scheiding is er met name psychisch geweld en een juridisch gevecht om de kinderen. Kinderen hebben last van conflictmomenten van ouders. In de categorie complexe conflictscheiding vallen verschillende voorgeschiedenissen, en kan er sprake zijn geweest van een van de andere vier profielen. In geval van intieme terreur is de kans op stalking bijvoorbeeld groter

Meer aandacht voor zorgvuldige analyse en het betrekken van ouders en kinderen

Gezien de complexiteit van de problematiek waar deze partnerrelaties en gezinnen mee worstelen, is een goede gezamenlijke analyse van wat er 'echt' speelt nodig. Maak het gezamenlijk analyseren onderdeel van het werkproces. Onderzoek naar de multidisciplinaire aanpak huiselijk geweld laat zien dat het belangrijk is om de tijd te nemen voor een goede analyse. Voorkomen moet worden dat professionals te snel in de actiestand schieten (Sondeijker, 2023). Een gezamenlijke verklarende

analyse met betrokken hulpverleners en betrokken volwassenen en kinderen die recht doet aan de context van de problemen en de verschillende rollen die volwassenen en ouders kunnen hebben, is een belangrijke voorwaarde om beter te begrijpen wat er speelt in de relatie en/of het gezin. Een juiste analyse van deze verschillende mechanismen kan verhelderen welke aanpak nodig is, zowel vanuit het perspectief van bescherming en veiligheid als vanuit de onderlinge problemen en risicofactoren. Van belang is dat alle perspectieven van de verschillende betrokkenen (volwassenen, kinderen en hulpverleners) bij elkaar worden gebracht, op een respectvolle manier en zonder elkaar te proberen te overtuigen. Volgens de gefaseerde ketenaanpak van Vögtlander en van Arum (2016) betekent dit dat in elke fase gezamenlijk geprioriteerd wordt (de TOP-3 methode) wat het

belangrijkste is om aan te pakken. Voor deze situaties/problemen worden gezamenlijk plannen gemaakt, met concrete afspraken die tot verandering leiden. Iedereen voegt vanuit zijn of haar positie en taak voor kortere of langere tijd zijn deskundigheid toe. Dit vergt een brede blik van professionals op de problematiek waarbij aandacht is voor zowel de kant van de pleger, als de kant van het slachtoffer, maar zeker ook voor de kinderen.

Commented [JKD19]: Ik mis hier nog dat de gezamenlijke VA juist ook de positieve cirkel beschrijft en niet alleen de problemen en de onderlinge samenhang: dus wanneer/onder welke omstandigheden gaat het goed, wat zijn de positieve uitzonderingen. Zie bijv.: <https://jennoord.nl/wp-content/uploads/2022/10/Verklarende-analyse-een-gezamenlijke-werktheorie-bij-complexe-zorgvragen.pdf>

Commented [LB20]: Deze even kort toelichten

Conclusie

Het onderzoek naar de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling laat zien dat de inschatting van de veiligheid van alle gezinsleden die slachtoffer zijn van kindermishandeling of partnergeweld door de professionals niet altijd goed gedaan wordt, zodat zij niet de bescherming krijgen die nodig is. De vraag is of een jeugdbeschermingsmaatregel nodig is om deze veiligheid te borgen? Het gaat immers om dat kinderen voldoende beschermd worden, daarvoor is het nodig dat we als professionals het vertrouwen opbouwen en de juiste hulp bieden en tegelijkertijd grenzen stellen als de veiligheid niet geborgd wordt door grenzen te stellen en indien nodig juridisch ingrijpen. Het recht kan immers een belangrijke schakel vormen in het doorbreken van structurele ernstige onveiligheid. Binnen het programma Toekomstscenario wordt juist de vraag opgeworpen of volwassenen op een andere manier gemotiveerd kunnen worden tot het aanvaarden van hulp om het geweld te stoppen dan via het inzetten een jeugdbeschermingsmaatregel. Kan de veiligheid van kinderen geborgd worden zonder de inzet van de kinderbeschermingsmaatregel? Veel van de werkzame elementen van de jeugdbeschermingsmaatregel die genoemd worden door de professionals, zoals het gezin niet loslaten of de problematiek durven te benoemen zijn immers elementen die ook binnen een vrijwillig kader ingezet kunnen worden. Tegelijkertijd vraagt de diversiteit in (onderliggende) problematiek bij huiselijk geweld en kindermishandeling om verschillende vormen van samenspel tussen het zorg- en veiligheidsdomein, tussen het bieden van bescherming, hulp en zorg (Lünnemann, 2023). Maar het recht betreft een breder spectrum van hulp en straf die ingezet kan worden dan alleen een jeugdbeschermingsmaatregel. Als het gaat om kinderen beschermen zijn er meer juridische mogelijkheden die gericht ingezet kunnen worden op de plegers van huiselijk geweld, zoals het tijdelijk huisverbod, contactverbod of het opleggen van gedragsinterventies zoals **agressietraining**. Het beter samenwerken van netwerkpartners in het zorg- en veiligheidsdomein is volgens de visie **Gefaseerd samenwerken voor veiligheid** een belangrijke stap voorwaarts. Hier is geen aanpassing van wetgeving voor nodig.

Belangrijke voorwaarde is dat hulpverleners oog hebben voor de impact van de kindermishandeling op de kinderen. Kinderen geven zelf aan dat er te weinig gesproken wordt met hen en dat zij het gevoel hebben dat er vooral met hen gesproken wordt als informant over hoe het thuis gaat. Te veel kinderen wonen na melding bij een **Gl of Veilig Thuis** nog steeds in een gezin waar sprake is van onveiligheid. Wat weerspiegelt wordt in het aantal kinderen dat na anderhalf jaar na melding nog steeds te kampen heeft met de gevolgen ervan, zoals hechtingsproblemen, **klinische** traumaklachten en gedragsproblemen. De resultaten laten zien dat met name kinderen veelal een vergeten groep zijn als slachtoffer **zijn** van huiselijk geweld. Kinderen geven zelf aan dat ze eerder, vaker en structureler betrokken willen worden bij het hele traject van signalering van problemen tot

Commented [LB21]: Agressie regulatie training!

Commented [JKD22]: Soms gebruiken jullie in de tekst de afkorting en dan weer niet en soms ook nog zoals hier bij het ene begrip wel en het andere niet. Kunnen jullie hier een lijn in trekken. Persoonlijk vind ik het het mooist als beide steeds voluit geschreven worden.

en met de (evaluatie van de) hulpverlening (Spanjaard & van Gemert, 2019). Systematische aandacht voor de problematiek en klachten van de kinderen is nodig en lijkt vanzelfsprekend, maar dat is het in de praktijk nog steeds niet. Kinderen die te maken hebben met huiselijk geweld beschrijven dit als een complexe, isolerende en langdurige ervaring, die resulteert in ontwrichting, verliezen en uitdagingen in betekenisvolle relaties in hun leven (zie ook Noble-Carr e.a., 2020). De aanleiding van het geweld van ouder tegen het kind of tussen ouders is voor jongeren vaak onduidelijk. Ze zien zichzelf soms onterecht als oorzaak en snappen niet waarom de agressie plaatsvindt. Jongeren ervaren het als een grote frustratie dat ze niet weten waarom agressie zich op hen richt (Pels e.a., 2011; 2015). Aandacht voor kinderen in deze onveilige situaties is nodig omdat kinderen zich veelal onmachtig voelen en te maken hebben met heftige en intense emoties: zoals verdriet, angst en boosheid.

Tot slot, de jeugdbescherming ligt onder vuur. De Inspectie voor Gezondheidszorg en Jeugd constateerde dat de gecertificeerde instellingen hun verantwoordelijkheid om kinderen die te maken hebben met mishandeling te beschermen niet kunnen waarmaken (IGJ, 2021). Ook de bestuurders van de GI's constateren dat er sprake is van een crisis in de jeugdbescherming en pleiten voor een substantiële reductie van de werklast voor de uitvoerende jeugdbeschermers (Brief aan de minister van J&V, 2021). De resultaten van het onderzoek bevestigen enerzijds de conclusies van de Inspectie en de bestuurders van de GI's, namelijk dat er sprake is van wachtlijsten in de jeugdhulp waardoor de kinderen niet altijd de zorg krijgen die zij nodig hebben. De arbeidsmarkttekorten leiden er ook toe dat ouders te weinig contact hebben met jeugdbeschermers en dat er veel wisselingen zijn. Anderzijds laat het onderzoek zien dat jeugdbeschermers, die met deze gezinnen werken, er daadwerkelijk toe doen. Er zijn duidelijk verbeteringen zichtbaar in de gezinnen ondanks de constatering dat we er nog niet zijn. De uitkomsten van het onderzoek zijn enerzijds positief, er is sprake van een afname van het geweld. Maar het is nog niet goed genoeg, de uitkomsten laten ook zien hoe hardnekkig kindermishandeling en partnergeweld zijn. Willen we de intergenerationele overdracht doorbreken, dan moeten we zorgen dat de kinderen die in deze gezinnen opgroeien de mogelijkheid krijgen om zich zodanig te ontwikkelen dat zij de cirkel van het geweld kunnen doorbreken.

Commented [JKD23]: Volgens mij is het: tekorten aan arbeidskrachten/arbeidskrachtttekorten of tekorten aan personeel op de arbeidsmarkt

Referenties

- Alink, L., Prevoo, M., van Berkel, S., Linting, M., Klein Velderman, M., & Pannebakker, F. (2018). *NPM 2017: Nationale prevalentiestudie mishandeling van kinderen en jeugdigen [Netherlands' prevalence study on maltreatment of children and youth]*. Leiden University; TNO. <http://resolver.tudelft.nl/uuid:1aaf8121-89f5-4fb4-a7eb-ad1c90fafefb>
- Alink, L., van IJendoorn, R., Bakermans-Kranenburg, M., Pannebakker, F., Vogels, T., & Euser, S. (2011). *Kindermishandeling in Nederland anno 2010: De tweede nationale prevalentiestudie van mishandeling van kinderen en jeugdigen (NPM - 2010)*. Leiden University; TNO. <http://resolver.tudelft.nl/uuid:bbbc0910-2d61-4c9e-978f-31fec71533dd>
- Akkermans, M., Derksen, E., Kloosterman, R., Moons, E., Wingen, M. (2022). Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag 2022 (PHGSG 2022). WODC & CBS.
- Bouma, H., Grietens, H., López López, M., & Knorth, E. J. (2020). Learning from parents: A qualitative interview study on how parents experience their journey through the Dutch child protection system. *Child & Family Social Work*, 25, 116-125. <https://doi.org/10.1111/cfs.12723>
- Carr, A., Duff, H., & Craddock, F. (2020). A systematic review of reviews of the outcome of noninstitutional child maltreatment. *Trauma, Violence, & Abuse*, 21, 828-843. <https://doi.org/10.1177%2F1524838018789154>
- Evans, S. E., Davies, C., & DiLillo, D. (2008). Exposure to domestic violence: A meta-analysis of child and adolescent outcomes. *Aggression and Violent Behavior*, 13, 131-140. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2008.02.005>
- Healy, K., Darlington, Y., & Feeney, J. A. (2011). Parents' participation in child protection practice: Towards respect and inclusion. Families in Society: *The Journal of Contemporary Social Services*, 92(3), 282-288.
- Holt, S., Buckley, H., & Whelan, S. (2008). The impact of exposure to domestic violence on children and young people: A review of the literature. *Child Abuse & Neglect*, 32, 797-810. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2008.02.004>
- Inspectie gezondheidzorg en Jeugd (2021) Kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd. Landelijk rapport 2021 vervolgtoezicht. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- Lünnemann, K.D. (2023) *Verschillend perspectief, samen kijken. Over kindermishandeling, geweld in relaties en systeemgerichte bescherming*. Hogeschool Utrecht
- Lünnemann, K., Compagner, M., Steketee, M., & De Wildt, R. (2023). *Op zoek naar beschermingsarrangementen bij huiselijk geweld. Een onderzoek naar samenwerking huiselijk geweld in Zaanstreek-Waterland*. Verwey-Jonker Instituut.
- Lünnemann, M., Steketee, M., & Tierolf, B. (2020). *Wat als het geweld niet stopt? Een longitudinale studie naar de langere termijn gevolgen van partnergeweld en Kindermishandeling voor Kinderen*. Utrecht: Verwey-Jonker instituut.
- Lünnemann, K., Loeffen, M., Steketee, M., Hoefsloot, T., & Bel, K. (2017). Domein overstijgende aanpak MPG. Voorbij de scheiding tussen veiligheidsdomein en zorgdomein. Verwey-Jonker Instituut.
- Noble-Carr, D., Moore, T., & McArthur, M. (2020). Children's experiences and needs in relation to domestic and family violence: Findings from a meta-synthesis. *Child & Family Social Work*, 25(1), 182-191. <https://doi.org/10.1111/cfs.12645>
- Pels, T., Van Rooij, F. B., & Distelbrink, M. (2015). The impact of intimate partner violence (IPV) on parenting by mothers within an ethnically diverse population in the Netherlands. *Journal of Family Violence*, 30, 1055-1067. <https://doi.org/10.1007/s10896-015-9746-2>

- Pels, T., Lunnemann, K.D., & Steketee, M. (2011). *Opvoeden na partnergeweld Ondersteuning van moeders en jongeren van diverse afkomst*. Assen: Van Gorcum.
- Schellingerhout, R., & Ramakers, C. (2017). *Scholierenonderzoek kindermishandeling 2016*. ITS, Radboud Universiteit. https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/2237/2668B_Volledige_Tekst_tcm28-257873.pdf?sequence=3&isAllowed=y
- Smithson, R., & Gibson, M. (2017). Less than human: A qualitative study into the experience of parents involved in the child protection system. *Child & Family Social Work*, 22(2), 565-574. <https://doi.org/10.1111/cfs.12270>
- Sondeijker, F., Steketee, M., Compagner, & Lünemann, M. (2023). *Werkzame elementen MDA++ aanpak. Eindrapport monitoringsonderzoek naar de aanpak in 5 regio's*. Verwey-Jonker Instituut.
- Spanjaard, H.J.M., & Gemert, M, van (2019). *Praktijkboek praten met kinderen over kindermishandeling. Kind Adolescent*. **40**, 347–349 (2019). <https://doi.org/10.1007/s12453-019-00218-3>
- Steketee, M., van Loon, L., & Lünemann, M., Dusault, Y., & Tierolf, B., (2023). *Huiselijk geweld: een complex en hardnekkig probleem. Derde Cohortstudie: Resultaten van de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling*. Utrecht: Verwey-Jonker instituut.
- Steketee, M.J., & Doelman, E.H.J. (2022) *Hoe bescherm je kinderen als het thuis onveilig is?* Verwey-Jonker Instituut. Beschikbaar op: <https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2022/10/217017-Meerwaarde-Jeugdbescherming.pdf>
- Steketee, M., Tierolf, B., Lünemann, K., & Lünemann, M. (2020). *Kwestie van lange adem: kan huiselijk geweld en kindermishandeling echt stoppen?* Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Tierolf, B., Lünemann, K., Steketee, M. (2014a). *Doorbreken geweldspatroon vraagt gespecialiseerde hulp: Onderzoek naar effectiviteit van de aanpak huiselijk geweld in de G4*. Verwey-Jonker Instituut. https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2020/07/1366_Doorbreken-geweldspatroon-vraag-gespecialiseerde-hulp_Web-2.pdf
- Ten Boom, A., & Wittebrood, K. (2019). *De prevalentie van huiselijk geweld en kindermishandeling in Nederland*. Den Haag: WODC.
- Van Dijk, T., van Veen, M., & Cox, E. (2010). *Slachtofferschap van huiselijk geweld. Aard, omvang, omstandigheden en hulpzoekgedrag*. Intomart GfK. https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/1674/volledige-tekst_tcm28-69788.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Vink, R., Goes, A., Doornink, N., Broerse, A., Pannebakker, F., van der Zwan, R., & Schakenraad, W. (2014). *Huiselijk geweld door kinderen en jongeren tegen hun ouders. Verkennend onderzoek*. Movisie; TNO. https://www.tno.nl/media/3226/huiselijk_geweld_door_kinderen_jongeren_tegen_hun_ouders.pdf
- Vogtländer, L. & S. van Arum (2016). *Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risicogestuurde zorg*.

18376 / Steketee e.a. / Vertragen en Verdragen: Werkzame Elementen in de Aanpak van Onveiligheid in Gezinnen met Meervoudige en Complexe Problematiek

Derde review, reviewer 2

Datum: 22 juni 2024

Vertragen en verdragen: werkzame elementen in de aanpak van onveiligheid in gezinnen met meervoudige en complexe problematiek.

Samenvatting

In een groot deel van gezinnen waar sprake is van multiproblematiek, is ook sprake van huiselijk geweld (partnergeweld en/of kindermishandeling). In het rapport *Hoe bescherm je kinderen als het thuis onveilig is?* (Steketee & Doelman, 2022) bleek dat bij 75% van de gezinnen met een gedwongen jeugdbeschermingsmaatregel bij aanvang sprake is van veelvuldig of ernstig geweld, terwijl maar in 12% van de gezinnen geen sprake was van geweld. Na 1,5 jaar is het percentage waar het geweld gestopt was significant toegenomen naar 34%. Toch is er nog in bijna de helft van de gezinnen sprake van veel/ernstig (47%) of matig (18%) geweld. Dit is zorgwekkend en geeft aan hoe lastig het is om geweld te stoppen in deze gezinnen met problematiek van hoge complexiteit.

In het jeugdbeschermingssysteem moet meer aandacht zijn voor de rol van geweld in het geheel van de gezinsproblematiek. Met daarbij specifiek aandacht voor de functie van het geweld in het gezin en de onderliggende factoren die de kans op geweld verhogen. De geweldsproblematiek en samenhangende factoren lijkt nu niet altijd in acht te worden genomen, met als gevolg dat er in gezinnen niet altijd de juiste zorg wordt geboden.

In het huidige artikel wordt gepleit voor het belang van een grondige gezamenlijke analyse van wat er daadwerkelijk speelt in de gezinnen bij aanvang van een gedwongen jeugdbeschermingsmaatregel waarbij alle partijen betrokken worden. Dit vraagt ook om een goede samenwerking tussen alle betrokken instanties. Daarnaast vraagt het om meer aandacht voor de onveiligheid in deze gezinnen waarbij er meer oog moet zijn voor de patronen van geweld en de onderliggende problematiek die het geweld in stand houdt.

Vertragen en verdragen: werkzame elementen in de aanpak van onveiligheid in gezinnen met meervoudige en complexe problematiek.

Bij gezinnen die gemeld worden bij Veilig Thuis vanwege vermoedens van partnergeweld of kindermishandeling, is vrijwel altijd sprake van multiproblematiek (Steketee e.a., 2020). Deze problemen betreffen zowel meerdere gezinsleden als verschillende levensgebieden. Er is sprake van een opeenstapeling en verwevenheid aan problemen op het niveau van de ouders, kind(eren), en de onderlinge relatie. Bovendien blijken sociaaleconomische (armoede/werkloosheid) en psychosociale (jeugdtrauma's, het hebben van een geschiedenis van kindermishandeling, problematisch alcoholgebruik) risicofactoren veel vaker voor te komen bij deze gezinnen dan bij de algemene Nederlandse bevolking. Ook binnen de *Richtlijn Gezinnen met meervoudige en complexe problemen* wordt als een van de kenmerken genoemd dat in deze gezinnen vaker sprake is van geweld in de onderliggende contacten en van huiselijk geweld (NJI, 2020). Toch is de aandacht voor huiselijk geweld en kindermishandeling nog niet vanzelfsprekend in deze gezinnen (Lünnemann e.a., 2017).

Huiselijk geweld omvat geweld dat door iemand uit de huiselijke- of familiekring van het slachtoffer wordt gepleegd zoals partnergeweld of kindermishandeling (Ten Boom & Wittebrood, 2019; Van Dijk e.a., 2010). Partnergeweld en kindermishandeling vormen nog steeds een aanzienlijk wereldwijd maatschappelijk probleem wat ondanks allerlei beleidsinspanningen nog steeds niet afneemt. Zo blijkt uit de prevalentie-monitor huiselijk geweld en seksueel geweld dat in Nederland anno 2022 1,3 miljoen personen van 16 jaar of ouder het afgelopen jaar te maken hebben gehad met huiselijk geweld (PHGSG, 2022). In Nederland groeien nog steeds te veel kinderen op in gezinnen waar het onveilig is. Uit het scholierenonderzoek Kindermishandeling dat in 2006, 2010 en 2016 heeft plaatsgevonden, blijkt dat bijna 25% van de leerlingen in het voortgezet onderwijs ooit te maken heeft gehad met kindermishandeling (Schellingerhout & Ramakers, 2017). Ook in het primaire onderwijs rapporteert bijna 27% van de leerlingen kindermishandeling (De Augéo Taskforce, Vink e.a., 2016).

Opgroeien in een gezin waar het onveilig is, staat een gezonde ontwikkeling in de weg (Alink et al, 2011; 2018). Kinderen hebben zowel op de korte als langere termijn te maken met de negatieve gevolgen van kindermishandeling en het getuige zijn van partnergeweld op verschillende domeinen; gezondheid, sociaal-emotioneel, financieel en relaties (Car, e.a., 2020; Evans, 2008; Holt, 2008). Daarom is het cruciaal dat we kinderen beter beschermen en ingrijpen om de negatieve gevolgen van dit geweld te beperken of te herstellen. De aanpak van onveiligheid in gezinnen is de taak van het rijk, de gemeenten en de betrokken instanties. Kennis over of de gehanteerde aanpak werkt is daarbij een essentieel onderdeel.

Als sprake is van geweld of onveiligheid in een relatie of gezin, is er vaak meer aan de hand waardoor alleen hulp bieden niet altijd genoeg is. Er is ook bescherming nodig. Vanuit een gezamenlijke visie

samenwerken als zorg- en veiligheidspartners is echter een grote uitdaging en in de praktijk nog niet vanzelfsprekend. Door het Verwey-Jonker instituut en de Erasmus Universiteit is er een longitudinaal onderzoek uitgevoerd naar de werking van de kinderbeschermingsmaatregel als er sprake is van kindermishandeling (Steketee & Doelman, 2022). De uitkomsten van dit onderzoek laten zien dat de inzet van kinderbeschermingsmaatregelen bepaalde veranderingen laat zien. Het welzijn van de kinderen neemt toe, de opvoedingsvaardigheden van de ouders verbeteren. Maar uit het onderzoek blijkt ook dat het geweld in meer dan de helft van gezinnen nog voortduurt. Deze resultaten zien we ook terug in ander onderzoek naar de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling, waaruit blijkt dat het stoppen van het geweld niet vanzelfsprekend is (Tierolf, e.a., 2014; Steketee e.a., 2020, 2023). Hoewel het aantal incidenten partnergeweld en kindermishandeling na melding bij Veilig Thuis sterk afneemt, blijkt dat in meer dan de helft van de gezinnen anderhalf jaar na melding nog steeds veelvuldig of ernstig geweld voorkomt. Tegelijkertijd laat het onderzoek zien dat het van belang is dat het geweld daadwerkelijk stopt. Bij de gezinnen waar het geweld daadwerkelijk gestopt was, verbeterde het welzijn van kinderen sterk tot een niveau dat vergelijkbaar is met kinderen in het algemeen in Nederland (Lünneman e.a., 2020; Steketee & Doelman, 2022).

Wat maakt nu dat het zo moeilijk is om het geweld te stoppen? Wat kunnen we leren uit de onderzoeken die de afgelopen jaren zijn uitgevoerd naar de vraag wat er werkt als het gaat om het stoppen van geweld (Tierolf, e.a., 2014; Steketee e.a., 2020, 2022; Lünneman e.a., 2023; Sondejker e.a., 2023). In dit artikel gaan we in op de vraag wat wel en niet werkt in de aanpak van huiselijk geweld en wat de rol van de jeugdbescherming hierin is volgens ouders, kinderen en hulpverleners.

Huidig onderzoek

Voor het beantwoorden van de vraag wat wel en niet werkt bij de aanpak huiselijk geweld bij gezinnen met een jeugdbeschermingsmaatregel combineren we informatie uit drie deelonderzoeken uit het grotere onderzoeksprogramma naar de aanpak van huiselijk geweld dat loopt bij het Verwey-Jonker Instituut sinds 2009. Ten eerste bespreken we de uitkomsten van een longitudinale studie waarin ouders en kinderen in het jeugdbeschermingssysteem anderhalf jaar gevolgd zijn, ten tweede zijn er diepte-interviews gehouden met ouders over hoe zij de inzet van de jeugdbescherming hebben ervaren en wat er wel en niet werkt en ten derde zijn er dialoogsessies met uitvoerders in de jeugdbescherming en Veilig Thuis gehouden over wat er wel en niet werkt in de aanpak van huiselijk geweld in deze gezinnen.

In de longitudinale studie zijn gezinnen die aangemeld bij een Gecertificeerde Instelling (GI) of een Veilig Thuis organisatie vanwege vermoedens van kindermishandeling of partnergeweld anderhalf jaar gevolgd. Ouders en kinderen hebben op drie momenten vragenlijsten ingevuld over de veiligheid in het gezin, opvoedvaardigheden van ouders en het welzijn van kinderen en ouders. De meetmomenten

vonden plaats net na de start van een jeugdbeschermingstraject bij een Gecertificeerde Instelling of de melding bij Veilig Thuis (T0), 1 jaar later (T1) en 1,5 jaar na T0 (T2) (Steketee et al., 2020; 2022). Dit heeft geresulteerd in een groep van 480 gezinnen waar een gedwongen kinderschermingsmaatregel is opgelegd en van 1024 gezinnen die hulp in het vrijwillige kader hebben ontvangen. De groepen zijn door middel van een matching procedure aan elkaar gekoppeld op basis van verschillende achtergrondvariabelen zoals inkomen, opleiding, migratieachtergrond, en het hebben van betaald werk, om de groepen zo vergelijkbaar mogelijk te maken. Dit heeft geresulteerd in een groep van 263 gezinnen met een gedwongen kinderschermingsmaatregel waarbij voor elk gezin een vergelijkbaar gezin is geselecteerd die hulp ontving in het vrijwillige kader.

Er zijn met 18 ouders uit 16 gezinnen, waar betrokkenheid is van jeugdbescherming in het kader van een gedwongen jeugdbeschermingsmaatregel, diepte-interviews gehouden over welke elementen van hulpverlening als werkzaam worden ervaren door ouders zelf (zie ook Doelman et al., 2024). Hierbij besteden we aandacht aan hoe ouders de inzet van een gedwongen maatregel voor een van hun kinderen ervaren hebben.

Ten slotte zijn er verspreid over het land met 115 uitvoerders in de jeugdbescherming en Veilig Thuis vijf dialoogsessies gehouden over de resultaten van het onderzoek. In deze werksessies zijn de resultaten van het onderzoek 'Effectief beschermen van kinderen in onveilige situaties' gepresenteerd en is op basis van deze resultaten het gesprek gevoerd met de uitvoerend werkers of zij deze resultaten herkennen en wat de implicaties zijn voor hun dagelijkse praktijk aan de hand van dialoogsessies. Wat zijn volgens de professionals werkzame elementen als het gaat om het effectief beschermen van kinderen en wat is nodig om deze complexe en hardnekkige probleem van huiselijk geweld en kindermishandeling aan te pakken?

Resultaten

Longitudinale studie

De zelfrapportage van ouders en kinderen laat zien dat dat het aantal incidenten kindermishandeling sterk afneemt in de tijd, maar dat de kindermishandeling ook nog steeds voortduurt in de helft van de gezinnen. In zowel het vrijwillig als het gedwongen kader, is er sprake van een duidelijk afname van het aantal incidenten huiselijk geweld en kindermishandeling. Deze afname is in beide groepen even sterk. We zien alleen een kleine sterkere significante verbetering als het gaat om de gezinnen waar sprake is van ernstig of veelvuldig geweld. De afname voor deze groep is significant iets sterker (van 82% naar 47%) dan in de gezinnen waar geen kinderschermingsmaatregel is ingezet (van 81% naar 56%). Ondanks deze afname blijft het schokkend dat het geweld voortduurt in de meeste

gezinnen aangezien bekend is dat er sprake is van kindermishandeling en deze gezinnen zowel in het vrijwillige als gedwongen kader hulp aangeboden krijgen.

De problemen bij de kinderen zijn ernstig en complex bij melding bij Veilig Thuis of de Gecertificeerde Instelling. Zo heeft 58% procent van de kinderen traumaklachten in de klinische range. Over de tijd verbetert het welzijn van kinderen met en zonder een kinderbeschermingsmaatregel waarbij er een sterke relatie is met de afname van het geweld in het gezin. Het welzijn van kinderen (afname traumaklachten; toename emotionele veiligheid) neemt meer toe bij kinderen waarvoor een gedwongen kinderbeschermingsmaatregel geldt in vergelijking met kinderen waarvan het gezin hulp ontvangt in het vrijwillige kader. Mogelijke verklaring voor dit verschil is dat bijna alle kinderen (95%) voor wie een kinderbeschermingsmaatregel is opgelegd, een vorm van hulp krijgen. De meest voorkomende vormen van formele hulp zijn psychische hulp en ambulante jeugdhulp zoals centra Jeugd en Gezin of maatschappelijk werk of het wijkteam. Dit is beduidend hoger dan het percentage kinderen (43%) dat in het vrijwillige kader formele hulp ontvangt. Het soort hulp die kinderen wordt geboden, is hetzelfde voor kinderen met en zonder een kinderbeschermingsmaatregel. Voor beide groepen kunnen we echter constateren dat de hulp niet altijd gericht is op de problematiek van de kinderen. Zo krijgen niet alle kinderen met traumaklachten gerichte traumabehandeling of krijgen kinderen met hechtingsproblematiek geen hulp vanuit de ambulante jeugdhulp. Wat mogelijk verklaart waarom toch veel kinderen na anderhalf jaar zowel in het vrijwillige als binnen de gedwongen hulp nog te maken hebben met problemen, zoals trauma, onveilige hechting, emotionele onveiligheid of gedragsproblemen.

Een van de belangrijke speerpunten van de inzet van de jeugdbeschermingsmaatregel is dat ouders weer in staat zijn om hun kinderen zodanig op te voeden dat er geen sprake is meer van een bedreiging van de ontwikkeling van het kind. Anderhalf jaar na de eerste meting is de opvoedstress significant afgenomen en ouderschapscompetentie significant toegenomen voor zowel de ouders die wel en niet te maken hebben met een kinderbeschermingsmaatregel. Ondanks de daling van opvoedstress is de stress bij deze ouders na anderhalf jaar nog steeds hoger dan bij het gemiddelde van de Nederlandse bevolking. Wel blijkt er een sterkere verbetering zichtbaar voor opvoedstress en ouderschapscompetenties bij gezinnen met een gedwongen kinderbeschermingsmaatregel dan de groep gezinnen die hulp ontvangen in het vrijwillige kader.

Wat kunnen we concluderen over wat er werkt in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling? Het onderzoek laat zien dat aandacht voor kinderen en de impact van het huiselijk geweld op hun ontwikkeling nodig is. Waar de hulp in het vrijwillig kader zich vooral richt op de ouders is de hulp binnen de jeugdbescherming vooral gericht op de kinderen en de opvoedingsvaardigheden van de ouders. Verder wijst het onderzoek uit dat juist de samenwerking van de gespecialiseerde aanpak huiselijk geweld zoals de vrouwenopvang of de Multi Disciplinaire

Aanpak huiselijk geweld (MDA++-aanpak), in combinatie met de inzet van de jeugdbescherming goede resultaten laat zien als het gaat om verminderen en stoppen van het geweld en het verbeteren van welzijn van kinderen en de opvoedingsvaardigheden van ouders. Tegelijkertijd blijkt deze combinatie van de specialistische aanpak huiselijk geweld en kinderbeschermingsmaatregel juist weinig voor te komen.

Diepte-interviews ouders

Ouders zijn heel wisselend in hun kwaliteitsoordeel over de inzet van de jeugdbescherming. Ouders lijken of heel tevreden te zijn of zeer ontevreden. Uit diepte-interviews met achttien ouders uit zestien gezinnen blijkt dat deze (on)tevredenheid van ouders niet altijd gekoppeld is aan hun oordeel over de resultaten van de kinderbeschermingsmaatregel. De (on)tevredenheid lijkt vooral gekoppeld aan de ervaringen en het contact tussen ouders en de betrokken jeugdbeschermers (bejegening, betrokkenheid, bereikbaarheid, match met de professional). Ouders die ontevreden zijn hebben vooral het gevoel dat zij de regie zijn kwijt geraakt over enerzijds de probleemdefiniëring en welke hulp nodig is en anderzijds dat zij als ouders niet meer mee kunnen beslissen over wat nodig is voor hun kind(eren). Er komen volgens ouders verschillende elementen naar boven die bijdragen aan de resultaten van de kinderbeschermingsmaatregel: een gezamenlijke probleemdefiniëring, kundige jeugdbeschermers die krachtdadig, ondersteunend zijn, en systemische factoren.

Zo is er overeenstemming tussen ouders en professionals nodig in de probleemdefiniëring van wat het probleem is in het gezin en waar de hulp in het gedwongen jeugdbeschermingstraject op ingezet moet worden. Ouders geven aan dat die instemming niet altijd bereikt wordt. Zij wijten dit onder andere aan negatieve ervaringen hebben met jeugdbeschermers die volgens hen te snel hun conclusies getrokken hebben zonder dat er voldoende met hen gesproken is. Ouders vinden het belangrijk dat jeugdbeschermers de moeite nemen om hun situatie en problemen te begrijpen zonder er gelijk een label op te hangen van bijvoorbeeld een vechtscheiding of niet meewerkende ouders. Ook geven ouders aan dat partnergeweld niet altijd herkend wordt en dat hier meer aandacht voor nodig is. Van belang is dat het plan van aanpak de instemming van beide ouders heeft, juist als ouders gescheiden zijn of niet meer bij elkaar wonen. Waarbij voorkomen moet worden dat er telkens opnieuw zaken ter discussie gesteld worden. Tegenstrijdige belangen tussen ouders maar ook tussen ouders en kinderen zijn een belangrijke belemmering om tot overeenstemming te komen van het plan van aanpak.

De kwaliteiten van de jeugdbeschermers zijn van belang voor positieve resultaten van een jeugdbeschermingsmaatregel volgens ouders. Ouders verwachten van de jeugdbeschermers dat hij of zij daadkrachtig optreedt en snel actie onderneemt op hun hulpvragen. Veel ouders maken zich

zorgen dat de problemen met hun kind niet of te langzaam opgelost worden. Ouders hebben geen duidelijk beeld van wat de jeugdbeschermer doet en hebben ook veelal hoge verwachtingen en zijn daardoor vaak teleurgesteld. Het beeld bestaat van veel papierwerk maar weinig daadwerkelijke handelingen. Meer bekendheid van wat de taak van de jeugdbeschermer is kan zorgen voor meer reële verwachtingen van ouders over wat een jeugdbeschermer kan en moet doen.

Ouders uiten daarnaast hun zorgen over systemische factoren zoals wachtlijsten, de verkeerde soort hulp, en geen duidelijk diagnose. Dit maakt dat ouders het gevoel hebben dat 'er niets gebeurt' en dat er dus ook geen resultaten zijn geboekt tijdens het traject.

Duidelijk is dat het kind centraal staat in de aanpak van de jeugdbeschermer. Uit de interviews blijkt dat ouders zouden willen dat de jeugdbescherming ook aandacht heeft voor hun problemen en behoefte aan ondersteuning en contact. Ook in andere studies komt naar voren dat ouders willen dat de jeugdbeschermer er ook voor hen is (Bouma e.a., 2020; Healy e.a, 2011; Smithson & Gibson, 2017).

[Dialoogsessie met professionals](#)

Naar aanleiding van de resultaten van het onderzoek zijn er verschillende dialoogsessies georganiseerd verspreid door het land waaraan zo'n 120 professionals vanuit de jeugdbescherming en Veilig Thuis organisaties hebben deelgenomen. Alle deelnemers aan deze dialoogsessies zijn het met elkaar eens dat bejegening, houding en attitude zeer belangrijk aspecten zijn als het gaat om werkzame elementen, maar dat dit zowel voor het vrijwillige kader als gedwongen hulp geldt. Uit de gesprekken kwamen een viertal elementen naar voren die typerend zijn voor de aanpak van de jeugdbescherming. Ten eerste is het inzetten van een kinderbeschermingsmaatregel veelal een breekijzer bij gezinnen waar de vrijwillige hulpverlener vastgelopen is en men niet meer verder komt. De gedwongen maatregel maakt dat ouders mee moeten werken aan de hulp. De keerzijde is echter wel dat de gedwongen maatregel zeer ingrijpend is waarbij veelal de autonomie en regie van ouders overgenomen wordt of dit door ouders als zodanig ervaren wordt. Tegelijkertijd geven de professionals aan dat er eigenlijk behoefte is aan een gezinsmaatregel, want nu krijgen de kinderen veelal een juridische maatregel opgelegd terwijl het eigenlijk een probleem betreft van de ouder(s) zoals gewelddadig gedrag van ouders of verslavings- of psychiatrische problematiek. Ten tweede maakt het gedwongen kader dat de vrijblijvend er niet meer is. Jeugdbeschermers geven aan dat zij, anders dan in het vrijwilliger kader, veel meer vasthoudend zijn. Jeugdbeschermers beschrijven dat als er vanuit de ouders weerstand en verzet is tegen de hulpverlening zij toch blijven komen in het gezin. "We laten ze niet los." Ten derde geven de professionals aan dat jeugdbeschermers meer getraind zijn in het benoemen van het probleem en het stellen van grenzen. In het vrijwillige kader is

men voorzichtiger omdat professionals bang zijn dat ouders afhaken. Tenslotte zijn de jeugdbeschermers veelal de regievoerders die kunnen zorgen dat de juiste hulp gerealiseerd wordt in het gezin. Tegelijkertijd leidt die regiefunctie tot twee verschillende stromingen in de jeugdbescherming: enerzijds de jeugdbeschermers die vooral regievoerders zijn en geen directe hulpverlening bieden en anderzijds jeugdbeschermers die wel inhoudelijk bij de gezinnen betrokken zijn en directe hulp bieden.

Jeugdbeschermers in deze dialoogsessie zijn het met elkaar eens dat voorkomen moet worden dat de professional te snel in de actiestand schiet. “Je moet vertragen en verdragen!” verwoordt een van de jeugdbeschermers. Belangrijk is dat je als professional niet gelijk de problemen wilt oplossen maar de tijd neemt om gezamenlijk met de gezinsleden te bepalen wat er écht speelt in de gezinnen. *“Je kan niet sneller lopen dan het gezin aankan.”* Het zorgvuldig analyseren wat daadwerkelijk het probleem is binnen de gezinnen, waarbij de ouders en kinderen actief worden betrokken, is nodig om te voorkomen dat ouders het gevoel hebben dat de problemen zoals die door de professionals gedefinieerd worden niets met hun situatie te maken heeft.

[Wat is nodig om het geweld te stoppen?](#)

Integrale samenwerking met een eenduidig begrippenkader

Professionals zijn eens met elkaar dat meer samenwerking nodig is. Integrale samenwerking is essentieel als je wilt dat er in het gezin iets veranderd en de complexiteit van de problemen aangepakt wordt. Binnen de samenwerking moet voorkomen worden dat geen zaken dubbel gebeuren of dat er gaten vallen. Er is een enorme versnippering in de hulpverlening waarbij uitvoerders veelal werken vanuit hun eigen visie over wat nodig is en daarbij vanuit soms schijnbaar tegengestelde belangen hulp verlenen in het gezin. Voor de samenwerking is echter een eenduidigheid in begrippenkaders nodig wat betreft ‘veiligheid’ en ‘bedreiging van de ontwikkeling van het kind’. Veiligheid betreft de situatie waarin het kind opgroeit en is niet hetzelfde als ‘bedreiging van de ontwikkeling van het kind’ zoals dat als rechtsgrond voor een kinderschermingsmaatregel getoetst wordt (Lünnemann, 2023). Binnen de jeugdbescherming gaat het daarom vooral om het inschatten of de ontwikkeling van het kind ernstig wordt bedreigd en om het inschatten van risico’s. Minder aandacht is er voor de directe veiligheid, de concrete leefsituatie van het kind, de feitelijke situatie van kindermishandeling in de vorm van agressie of juist het nalaten van het bieden van zorg en veiligheid. Alleen als er aandacht is voor de ernstige bedreiging van de ontwikkeling van het kind in combinatie met aandacht voor de geweldsdynamiek tussen partners en geweldspatronen in een gezin (wie doet wat tegen wie met welke impact) kunnen kinderen effectief worden beschermd.

Meer aandacht voor geweldspatronen en onderliggende problematiek

Uit het onderzoek blijkt dat professionals zowel binnen de jeugdbescherming als in het vrijwillige kader de veiligheid in het gezin niet altijd goed inschatten. Daardoor krijgen kinderen niet altijd de bescherming die nodig is. Het vraagt van de professionals een zeer actieve houding om de veiligheid, het geweld en de impact ervan bespreekbaar te maken. Het is echter niet gemakkelijk om zo'n beladen onderwerp te bespreken. Training en ondersteuning van professionals, ook in de jeugdbescherming, is nodig om deze problematiek te kunnen en durven bespreken om te zorgen dat de veiligheid geborgd wordt.

Duidelijk is dat er meer aandacht moet komen voor wat er 'echt' speelt aan huiselijk geweld en kindermishandeling in de gezinnen om de gewenste aanpak te kunnen bieden. Niet alleen is het belangrijk dat geweld tijdig herkend en gesignaleerd wordt, maar ook dat er inzicht komt in het soort geweld dat wordt gebruikt én de context waarin het voorkomt is van belang. De resultaten van de cohortstudies maken zichtbaar dat er verschillende patronen van geweld en samenhangende problematiek zijn die om een gerichte aanpak vragen. Uit diepte-interviews met gezinsleden komen vijf geweldsprofielen naar voren, namelijk (1) intieme terreur, (2) gezin in stress, (3) langdurige zorg, (4) kind gedrag en opvoedstress en (5) complexe conflictscheidingen (zie kader). Door deze geweldsprofielen te onderscheiden, wordt de meest dominante problematiek in een gezin zichtbaar gemaakt.

Het belang van deze profielen is dat duidelijk wordt hoe verschillend de achterliggende problematiek en geweldspatronen kunnen zijn en wat dit betekent voor de impact op kinderen en volwassenen. Inzicht in deze profielen helpt professionals de problematiek te begrijpen en zicht te krijgen op de veiligheidsrisico's die spelen en welke hulp en bescherming nodig is (Lünnemann et al., 2023). Geweld dat uit onmacht of frustratie voorkomt, vraagt om een andere, meer systemische aanpak, dan geweld dat bedoeld is om te controleren en manipuleren. Zo moeten bij intieme terreur duidelijke grenzen gesteld worden ten aanzien van de controlerende en manipulerende pleger. Bij onmacht of frustratie vanwege te hoge stressoren in het gezin is het beter om vooral met begrip te reageren en ervoor te zorgen dat er weer rust komt en ruimte om anders te handelen.

Kader

Bij **intieme terreur** is sprake van een machtsverschil tussen de partners. Eén partner, meestal de man, oefent dwang en controle uit op zijn partner. Door haar vrijheid te beperken, haar te isoleren en door het gebruik van, vaak ernstig, geweld, ook seksueel. Het slachtoffer en de kinderen voelen zich continu bedreigd en onveilig.

Bij het profiel **gezin in de stress** staat centraal dat er een hoge mate van stress is door een opeenstapeling van factoren. Dit leidt herhaaldelijk tot conflicten waarbij het (ernstige) geweld ook van twee kanten kan komen. Het kan ook vooral eenzijdig geweld zijn, waarbij mannen vaker ernstig

geweld gebruiken dan vrouwen. Regelmatig gaat dit samen met alcoholmisbruik bij één van partners. De kinderen kunnen slachtoffer zijn én getuige.

In het profiel **langdurige zorg** staat op de voorgrond dat één (of beide) partners vanwege een beperking of psychische problemen langdurige zorg nodig heeft. In deze gezinnen kan ook geweld tussen partners een rol spelen. Daarnaast is er door de problematiek van ouders vaak een onveilige opvoedsituatie voor de kinderen en komt verwaarlozing vaak voor.

In het vierde profiel staat **kind gedrag en opvoedstress op de voorgrond**. De (ernstige) gedragsproblemen van het kind kunnen een reactie zijn op het geweld in huis of voortkomen uit aangeboren problematiek. Het gedrag kan ook conflicten en geweld veroorzaken tussen beide ouders onderling, of tussen ouder en kind. Er is veel opvoedstress en onveiligheid voor de gezinsleden.

Het kenmerk van het profiel **complexe conflictscheiding** is dat de problemen vooral rond de omgang spelen na echtscheiding. Na de scheiding is er met name psychisch geweld en een juridisch gevecht om de kinderen. Kinderen hebben last van conflictmomenten van ouders. In de categorie complexe conflictscheiding vallen verschillende voorgeschiedenissen, en kan er sprake zijn geweest van een van de andere vier profielen. In geval van intieme terreur is de kans op stalking bijvoorbeeld groter

Meer aandacht voor zorgvuldige analyse en het betrekken van ouders en kinderen

Gezien de complexiteit van de problematiek waar deze partnerrelaties en gezinnen mee worstelen, is een goede gezamenlijke analyse van wat er 'echt' speelt nodig. Maak het gezamenlijk analyseren onderdeel van het werkproces. Onderzoek naar de multidisciplinaire aanpak huiselijk geweld laat zien dat het belangrijk is om de tijd te nemen voor een goede analyse. Voorkomen moet worden dat professionals te snel in de actiestand schieten (Sondeijker, 2023). Een gezamenlijke verklarende analyse met betrokken hulpverleners en betrokken volwassenen en kinderen die recht doet aan de context van de problemen en de verschillende rollen die volwassenen en ouders kunnen hebben, is een belangrijke voorwaarde om beter te begrijpen wat er speelt in de relatie en/of het gezin en wat gaat er goed in het gezin onder welke omstandigheden. Een juiste analyse van deze verschillende mechanismen kan verhelderen welke aanpak nodig is, zowel vanuit het perspectief van bescherming en veiligheid als vanuit de onderlinge problemen en risicofactoren. Van belang is dat alle perspectieven van de verschillende betrokkenen (volwassenen, kinderen en hulpverleners) bij elkaar worden gebracht, op een respectvolle manier en zonder elkaar te proberen te overtuigen. Volgens de gefaseerde ketenaanpak van Vögtlander en van Arum (2016) betekent dit dat in elke fase gezamenlijk geprioriteerd wordt (de TOP-3 methode) wat het belangrijkste is om aan te pakken. Deze aanpak komt er in de kern neer op dat rondom huishoudens met lichte of complexe veiligheidsproblemen altijd wordt samengewerkt aan twee doelen: eerst het realiseren van directe veiligheid en vervolgens het werken aan stabiele veiligheid. Het eerste doel wordt bereikt aan de hand van concrete veiligheidsvoorwaarden die vastgelegd worden in gezamenlijk veiligheidsplannen, met concrete afspraken die tot veiligheid en verandering leiden. Iedereen voegt vanuit zijn of haar positie en taak voor kortere of langere tijd zijn deskundigheid toe. Dit vergt een brede blik van professionals op de

problematiek waarbij aandacht is voor zowel de kant van de pleger, als de kant van het slachtoffer, maar zeker ook voor de kinderen.

Conclusie

Het onderzoek naar de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling laat zien dat de inschatting van de veiligheid van alle gezinsleden die slachtoffer zijn van kindermishandeling of partnergeweld door de professionals niet altijd goed gedaan wordt, zodat zij niet de bescherming krijgen die nodig is. De vraag is of een jeugdbeschermingsmaatregel nodig is om deze veiligheid te borgen. Het gaat immers erom dat kinderen voldoende beschermd worden, daarvoor is het nodig dat we als professionals het vertrouwen opbouwen en de juiste hulp bieden en tegelijkertijd grenzen stellen als de veiligheid niet geborgd en indien nodig juridisch ingrijpen. Het recht kan immers een belangrijke schakel vormen in het doorbreken van structurele ernstige onveiligheid. Binnen het programma Toekomstscenario wordt juist de vraag opgeworpen of volwassenen op een andere manier gemotiveerd kunnen worden tot het aanvaarden van hulp om het geweld te stoppen dan via het inzetten een jeugdbeschermingsmaatregel. Kan de veiligheid van kinderen geborgd worden zonder de inzet van de kinderbeschermingsmaatregel? Veel van de werkzame elementen van de jeugdbeschermingsmaatregel die genoemd worden door de professionals, zoals het gezin niet loslaten of de problematiek durven te benoemen zijn immers elementen die ook binnen een vrijwillig kader ingezet kunnen worden. Tegelijkertijd vraagt de diversiteit in (onderliggende) problematiek bij huiselijk geweld en kindermishandeling om verschillende vormen van samenspel tussen het zorg- en veiligheidsdomein, tussen het bieden van bescherming, hulp en zorg (Lünnemann, 2023). Maar het recht betreft een breder spectrum van hulp en straf die ingezet kan worden dan alleen een jeugdbeschermingsmaatregel. Als het gaat om kinderen beschermen zijn er meer juridische mogelijkheden die gericht ingezet kunnen worden op de plegers van huiselijk geweld, zoals het tijdelijk huisverbod, contactverbod of het opleggen van gedragsinterventies zoals agressieregulatie training. Het beter samenwerken van netwerkpartners in het zorg- en veiligheidsdomein is volgens de visie *Gefaseerd samenwerken voor veiligheid* een belangrijke stap voorwaarts. Hier is geen aanpassing van wetgeving voor nodig.

Belangrijke voorwaarde is dat hulpverleners oog hebben voor de impact van de kindermishandeling op de kinderen. Kinderen geven zelf aan dat er te weinig gesproken wordt met hen en dat zij het gevoel hebben dat er vooral met hen gesproken wordt als informant over hoe het thuis gaat. Te veel kinderen wonen na melding bij een Gecertificeerde Instelling of Veilig Thuis nog steeds in een gezin waar sprake is van onveiligheid. Wat weerspiegelt wordt in het aantal kinderen

dat na anderhalf jaar na melding nog steeds te kampen heeft met de gevolgen ervan, zoals hechtingsproblemen, traumaklachten en gedragsproblemen. De resultaten laten zien dat met name kinderen veelal een vergeten groep zijn als slachtoffer van huiselijk geweld. Kinderen geven zelf aan dat ze eerder, vaker en structureler betrokken willen worden bij het hele traject van signalering van problemen tot en met de (evaluatie van de) hulpverlening (Spanjaard & van Gemert, 2019). Systematische aandacht voor de problematiek en klachten van de kinderen is nodig en lijkt vanzelfsprekend, maar dat is het in de praktijk nog steeds niet. Kinderen die te maken hebben met huiselijk geweld beschrijven dit als een complexe, isolerende en langdurige ervaring, die resulteert in ontwrichting, verliezen en uitdagingen in betekenisvolle relaties in hun leven (zie ook Noble-Carr e.a., 2020). De aanleiding van het geweld van ouder tegen het kind of tussen ouders is voor jongeren vaak onduidelijk. Ze zien zichzelf soms onterecht als oorzaak en snappen niet waarom de agressie plaatsvindt. Jongeren ervaren het als een grote frustratie dat ze niet weten waarom agressie zich op hen richt (Pels e.a., 2011; 2015). Aandacht voor kinderen in deze onveilige situaties is nodig omdat kinderen zich veelal onmachtig voelen en te maken hebben met heftige en intense emoties: zoals verdriet, angst, boosheid en machteloosheid.

Tot slot, de jeugdbescherming ligt onder vuur. De Inspectie voor Gezondheidszorg en Jeugd constateerde dat de gecertificeerde instellingen hun verantwoordelijkheid om kinderen die te maken hebben met mishandeling te beschermen niet kunnen waarmaken (IGJ, 2021). Ook de bestuurders van de 'Gecertificeerde Instellingen' constateren dat er sprake is van een crisis in de jeugdbescherming en pleiten voor een substantiële reductie van de werklast voor de uitvoerende jeugdbeschermers (Brief aan de minister van J&V, 2021). De resultaten van het onderzoek bevestigen enerzijds de conclusies van de Inspectie en de bestuurders van de Gecertificeerde Instellingen, namelijk dat er sprake is van wachtlijsten in de jeugdhulp waardoor de kinderen niet altijd de zorg krijgen die zij nodig hebben. De arbeidskrachtttekorten leiden er ook toe dat ouders te weinig contact hebben met jeugdbeschermers en dat er veel wisselingen zijn. Anderzijds laat het onderzoek zien dat jeugdbeschermers, die met deze gezinnen werken, er daadwerkelijk toe doen. Er zijn duidelijk verbeteringen zichtbaar in de gezinnen ondanks de constatering dat we er nog niet zijn. De uitkomsten van het onderzoek zijn enerzijds positief, er is sprake van een afname van het geweld. Maar het is nog niet goed genoeg, de uitkomsten laten ook zien hoe hardnekkig kindermishandeling en partnergeweld zijn. Willen we de intergenerationele overdacht doorbreken, dan moeten we zorgen dat de kinderen die in deze gezinnen opgroeien de mogelijkheid krijgen om zich zodanig te ontwikkelen dat zij de cirkel van het geweld kunnen doorbreken.

Referenties

- Alink, L., Prevo, M., van Berkel, S., Linting, M., Klein Velderman, M., & Pannebakker, F. (2018). NPM 2017: Nationale prevalentiestudie mishandeling van kinderen en jeugdigen [Netherlands' prevalence study on maltreatment of children and youth]. Leiden University; TNO.
<http://resolver.tudelft.nl/uuid:1aaf8121-89f5-4fb4-a7eb-ad1c90fafefb>
- Alink, L., van IJzendoorn, R., Bakermans-Kranenburg, M., Pannebakker, F., Vogels, T., & Euser, S. (2011). Kindermishandeling in Nederland anno 2010: De tweede nationale prevalentiestudie van mishandeling van kinderen en jeugdigen (NPM - 2010). Leiden University; TNO.
<http://resolver.tudelft.nl/uuid:bbbc0910-2d61-4c9e-978f-31fec71533dd>
- Akkermans, M., Derksen, E., Kloosterman, R., Moons, E., Wingen, M. (2022). Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag 2022 (PHGSG 2022). WODC & CBS.
- Bouma, H., Grietens, H., López López, M., & Knorth, E. J. (2020). Learning from parents: A qualitative interview study on how parents experience their journey through the Dutch child protection system. *Child & Family Social Work*, 25, 116-125. <https://doi.org/10.1111/cfs.12723>
- Carr, A., Duff, H., & Craddock, F. (2020). A systematic review of reviews of the outcome of noninstitutional child maltreatment. *Trauma, Violence, & Abuse*, 21, 828-843.
<https://doi.org/10.1177%2F1524838018789154>
- Doelman, E.H.J., van der Horst, F.C.P., Luijk, M.P.C.M., & Steketee, M.J. (2024). Parents' perspectives on the results of mandatory child protection support: A qualitative study. *Child & Family Social Work*. <https://doi.org/10.1111/cfs.13144>
- Evans, S. E., Davies, C., & DiLillo, D. (2008). Exposure to domestic violence: A meta-analysis of child and adolescent outcomes. *Aggression and Violent Behavior*, 13, 131-140.
<https://doi.org/10.1016/j.avb.2008.02.005>
- Healy, K., Darlington, Y., & Feeney, J. A. (2011). Parents' participation in child protection practice: Towards respect and inclusion. *Families in Society: The Journal of Contemporary Social Services*, 92(3), 282-288.
- Holt, S., Buckley, H., & Whelan, S. (2008). The impact of exposure to domestic violence on children and young people: A review of the literature. *Child Abuse & Neglect*, 32, 797-810. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2008.02.004>
- Inspectie gezondheidzorg en Jeugd (2021) Kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd. Landelijk rapport 2021 vervolgtoezicht. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- Lünnemann, K.D. (2023) Verschillend perspectief, samen kijken. Over kindermishandeling, geweld in relaties en systeemgerichte bescherming. Hogeschool Utrecht

- Lünnemann, K., Compagner, M., Steketee, M., & De Wildt, R. (2023). Op zoek naar beschermingsarrangementen bij huiselijk geweld. Een onderzoek naar samenwerking huiselijk geweld in Zaanstreek-Waterland. Verwey-Jonker Instituut.
- Lünnemann, M., Steketee, M., & Tierolf, B. (2020). Wat als het geweld niet stopt? Een longitudinale studie naar de langere termijn gevolgen van partnergeweld en Kindermishandeling voor Kinderen. Utrecht: Verwey-Jonker instituut.
- Lünnemann, K., Loeffen, M., Steketee, M., Hoefsloot, T., & Bel, K. (2017). Domein overstijgende aanpak MPG. Voorbij de scheiding tussen veiligheidsdomein en zorgdomein. Verwey-Jonker Instituut.
- Noble-Carr, D., Moore, T., & McArthur, M. (2020). Children's experiences and needs in relation to domestic and family violence: Findings from a meta-synthesis. *Child & Family Social Work*, 25(1), 182-191. <https://doi.org/10.1111/cfs.12645>
- NJI (2020). Richtlijn Gezinnen met meervoudige en complexe problemen voor jeugdhulp en jeugdbescherming. Nederlands Jeugdinstituut
- Pels, T., Van Rooij, F. B., & Distelbrink, M. (2015). The impact of intimate partner violence (IPV) on parenting by mothers within an ethnically diverse population in the Netherlands. *Journal of Family Violence*, 30, 1055-1067. <https://doi.org/10.1007/s10896-015-9746-2>
- Pels, T., Lunnemann, K.D., & Steketee, M. (2011). Opvoeden na partnergeweld Ondersteuning van moeders en jongeren van diverse afkomst. Assen: Van Gorcum.
- Schellingerhout, R., & Ramakers, C. (2017). Scholierenonderzoek kindermishandeling 2016. ITS, Radboud Universiteit. https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/2237/2668B_Volledige_Tekst_tcm28-257873.pdf?sequence=3&isAllowed=y
- Smithson, R., & Gibson, M. (2017). Less than human: A qualitative study into the experience of parents involved in the child protection system. *Child & Family Social Work*, 22(2), 565-574. <https://doi.org/10.1111/cfs.12270>
- Sondeijker, F., Steketee, M., Compagner, & Lünnemann, M. (2023). Werkzame elementen MDA++ aanpak. Eindrapport monitoringsonderzoek naar de aanpak in 5 regio's. Verwey-Jonker Instituut.
- Spanjaard, H.J.M., & Gemert, M, van (2019). Praktijkboek praten met kinderen over kindermishandeling. *Kind Adolescent*. 40, 347–349 (2019). <https://doi.org/10.1007/s12453-019-00218-3>
- Steketee, M., van Loon, L., & Lünnemann, M., Dusault, Y., & Tierolf, B., (2023). Huiselijk geweld: een complex en hardnekkig probleem. Derde Cohortstudie: Resultaten van de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling. Utrecht: Verwey-Jonker instituut.

- Steketee, M.J., & Doelman, E.H.J. (2022) Hoe bescherm je kinderen als het thuis onveilig is? Verwey-Jonker Instituut. Beschikbaar op: <https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2022/10/217017-Meerwaarde-Jeugdbescherming.pdf>
- Steketee, M., Tierolf, B., Lünemann, K., & Lünemann, M. (2020). Kwestie van lange adem: kan huiselijk geweld en kindermishandeling echt stoppen? Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Tierolf, B., Lünemann, K., Steketee, M. (2014a). Doorbreken geweldspatroon vraagt gespecialiseerde hulp: Onderzoek naar effectiviteit van de aanpak huiselijk geweld in de G4. Verwey-Jonker Instituut. https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2020/07/1366_Doorbreken-geweldspatroon-vraagd-gespecialiseerde-hulp_Web-2.pdf
- Ten Boom, A., & Wittebrood, K. (2019). De prevalentie van huiselijk geweld en kindermishandeling in Nederland. Den Haag: WODC.
- Van Dijk, T., van Veen, M., & Cox, E. (2010). Slachtofferschap van huiselijk geweld. Aard, omvang, omstandigheden en hulpzoekgedrag. Intomart GfK. https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/1674/volledige-tekst_tcm28-69788.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Vink, R., Goes, A., Doornink, N., Broerse, A., Pannebakker, F., van der Zwan, R., & Schakenraad, W. (2014). Huiselijk geweld door kinderen en jongeren tegen hun ouders. Verkennend onderzoek. Movisie; TNO. https://www.tno.nl/media/3226/huiselijk_geweld_door_kinderen_jongeren_tegen_hun_ouders.pdf
- Vogtländer, L. & S. van Arum (2016). Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risicogestuurde zorg.

18376 / Steketee e.a. / Vertragen en Verdragen: Werkzame Elementen in de Aanpak van Onveiligheid in Gezinnen met Meervoudige en Complexe Problematiek

Derde review, reviewer 2

Datum: 22 juni 2024

Onderwerp

Is het onderwerp relevant voor JiO?

- Eens - het onderwerp is relevant
- Twijfel - de relevantie is niet direct duidelijk
- Oneens - het onderwerp is niet relevant

Onderwerp - toelichting

*

Korte toelichting over de relevantie van het onderwerp voor JiO.

NB: De tekstjes van de reviewers onder dit kopje, worden gebruikt als input om het artikel aan te prijzen op sociale media. In het tekstje op sociale media wordt beschreven waarom het onderzoek relevant is voor de praktijk en wat aan het onderzoek opmerkelijk is. We willen jullie graag vragen om te beschrijven wat jullie de relevantie vinden.

Inleiding - onderbouwing

Het artikel bevat de noodzakelijke theoretische en empirische onderbouwing

- Eens - het bevat de noodzakelijke onderbouwing
- Oneens - het bevat niet de noodzakelijke onderbouwing

Inleiding - onderbouwing toelichting

Mits de vorige vraag negatief is beantwoord, waarom niet:

Inleiding - literatuursectie

Is de literatuursectie volledig of is uitbreiding of wijziging van de literatuursectie noodzakelijk?

- Eens - de literatuursectie is volledig
- Onees - uitbreiding of wijziging van de literatuursectie is noodzakelijk

Inleiding - literatuursectie toelichting

Mits de vorige vraag negatief is beantwoord, waarom niet:

Inleiding - doel

Is het doel van het onderzoek voldoende helder beschreven?

- Eens - het doel van het onderzoek is voldoende helder beschreven
- Onees - het doel van het onderzoek is niet voldoende helder beschreven

Inleiding - doel toelichting

Mits de vorige vraag negatief is beantwoord, waarom niet:

Analyse - methode

De methode (steekproef, design, instrumenten) en zijn adequaat om de onderzoeksvragen te beantwoorden?

- Eens - de methode is adequaat
- Niet eens of oneens - de methode is adequaat mits er meer informatie wordt geboden
- Oneens - er zijn aanvullende of andere (sub)analyses noodzakelijk
- Oneens - de methode is niet adequaat vanwege een andere reden

Analyse - methode toelichting

Mits de vorige vraag negatief is beantwoord, waarom niet:

Resultaten - correct en bondig

De resultaten zijn correct en bondig beschreven?

- Eens - de resultaten zijn correct en bondig beschreven
- Oneens - de resultaten zijn wel correct maar niet bondig beschreven
- Oneens - de resultaten zijn niet correct
- Oneens - er is aanvullende informatie nodig (CIs, effect sizes)

Resultaten - correct en bondig toelichting

Mits de vorige vraag negatief is beantwoord, waarom niet:

Discussie - samenvatting en conclusie

De discussie bevat een heldere samenvatting en conclusie op basis van resultaten.

- Eens - de samenvatting en conclusie is helder.
- Oneens - de samenvatting en conclusie is niet helder.

Discussie - samenvatting en conclusie toelichting

Mits de vorige vraag negatief is beantwoord, waarom niet:

Discussie - implicaties

Implicaties voor onderzoek en praktijk zijn helder en correct.

- Eens - de implicaties zijn helder en correct
- Oneens - de implicaties zijn niet helder en correct

Discussie - implicaties toelichting

Mits de vorige vraag negatief is beantwoord, waarom niet:

Discussie - formulering

Is de formulering juist of is bv. een andere toon van de conclusies noodzakelijk? (Dit is niet een vraag naar correct Nederlands; die vraag komt later aan bod.)

- Eens - de formulering van de conclusies zijn juist
- Oneens - de formulering van de conclusies moeten anders

Discussie - formulering toelichting

Mits de vorige vraag negatief is beantwoord, waarom niet:

Discussie - generaliseerbaarheid

Is de generaliseerbaarheid goed beschreven of is er meer / andere informatie nodig over de generaliseerbaarheid of uitbreiding van de vergelijking met andere studies noodzakelijk?

- Eens - generaliseerbaarheid of uitbreiding van de vergelijking met andere studies is goed
- Oneens - generaliseerbaarheid of uitbreiding van de vergelijking met andere studies is noodzakelijk

Discussie - generaliseerbaarheid toelichting

Mits de vorige vraag negatief is beantwoord, waarom niet:

Discussie - reflectie

Wordt er voldoende en genuanceerd reflecteert op de beperkingen van het onderzoek?

- Eens - er wordt voldoende en genuanceerd reflecteert op de beperkingen van het onderzoek
- Oneens - er wordt niet voldoende en genuanceerd reflecteert op de beperkingen van het onderzoek

Discussie - reflectie toelichting

Mits de vorige vraag negatief is beantwoord, waarom niet:

Discussie - eerdere verbindingen en verklaringen

Wordt er voldoende een link gelegd met eerdere verbindingen en verklaringen?

- Eens - er wordt voldoende een link gelegd met eerdere verbindingen en verklaringen
- Oneens - er wordt niet voldoende een link gelegd met eerdere verbindingen en verklaringen

Discussie - eerdere verbindingen en verklaringen toelichting

Mits de vorige vraag negatief is beantwoord, waarom niet:

Rapportage - vormvereisten van het format

Voldoet het manuscript aan de vormvereisten van JiO?

- Eens - aan de vormvereisten wordt voldaan
- Oneens - aan de vormvereisten wordt niet voldaan

Rapportage - vormvereisten van het format toelichting

Mits de vorige vraag negatief is beantwoord, waarom niet:

Rapportage - taalverzorging

Is het manuscript in goed Nederlands geschreven?

- Eens - het manuscript is in goed Nederlands geschreven
- Oneens - het manuscript is niet in goed Nederlands geschreven

Rapportage - taalverzorging toelichting

Mits de vorige vraag negatief is beantwoord, welke opmerkingen heeft u:

Rapportage - volgorde

Staan de noodzakelijke onderdelen in de juiste volgorde en is er binnen ieder onderdeel een heldere structuur?

- Eens - de noodzakelijke onderdelen staan in de juiste volgorde en er is binnen ieder onderdeel een heldere structuur
- Oneens - de noodzakelijke onderdelen staan niet in de juiste volgorde
- Oneens - er is binnen ieder onderdeel geen heldere structuur

Rapportage - volgorde toelichting

Mits de vorige vraag negatief is beantwoord, waarom niet:

Rapportage - missende onderdelen

Mist een van de volgende onderdelen: verklaring ethische toetsing, verklaring beschikbaarheid van de data, belangenconflict, bijdrage auteurs (CrediT), gebruik reporting guidelines, is er sprake van preregistratie?

- Geen van de onderdelen mist
- 'Verklaring ethische toetsing' mist
- 'Verklaring beschikbaarheid van de data' mist
- 'Belangenconflict' mist
- 'Bijdrage auteurs (CrediT)' mist
- 'Gebruik reporting guidelines' mist

- Er is sprake van preregistratie

Vertragen en verdragen: werkzame elementen in de aanpak van onveiligheid in gezinnen met meervoudige en complexe problematiek.

Samenvatting

In een groot deel van gezinnen waar sprake is van multiproblematiek, is ook sprake van huiselijk geweld (partnergeweld en/of kindermishandeling). In het rapport *Hoe bescherm je kinderen als het thuis onveilig is?* (Steketee & Doelman, 2022) bleek dat bij 75% van de gezinnen met een gedwongen jeugdbeschermingsmaatregel bij aanvang sprake is van veelvuldig of ernstig geweld, terwijl maar in 12% van de gezinnen geen sprake was van geweld. Na 1,5 jaar is het percentage waar het geweld gestopt was significant toegenomen naar 34%. Toch is er nog in bijna de helft van de gezinnen sprake van veel/ernstig (47%) of matig (18%) geweld. Dit is zorgwekkend en geeft aan hoe lastig het is om geweld te stoppen in deze gezinnen met problematiek van hoge complexiteit.

In het jeugdbeschermingssysteem moet meer aandacht zijn voor de rol van geweld in het geheel van de gezinsproblematiek. Met daarbij specifiek aandacht voor de functie van het geweld in het gezin en de onderliggende factoren die de kans op geweld verhogen. De geweldsproblematiek en samenhangende factoren lijkt nu niet altijd in acht te worden genomen, met als gevolg dat er in gezinnen niet altijd de juiste zorg wordt geboden.

In het huidige artikel wordt gepleit voor het belang van een grondige gezamenlijke analyse van wat er daadwerkelijk speelt in de gezinnen bij aanvang van een gedwongen jeugdbeschermingsmaatregel waarbij alle partijen betrokken worden. Dit vraagt ook om een goede samenwerking tussen alle betrokken instanties. Daarnaast vraagt het om meer aandacht voor de onveiligheid in deze gezinnen waarbij er meer oog moet zijn voor de patronen van geweld en de onderliggende problematiek die het geweld in stand houdt.

Vertragen en verdragen: werkzame elementen in de aanpak van onveiligheid in gezinnen met meervoudige en complexe problematiek.

Bij gezinnen die gemeld worden bij Veilig Thuis vanwege vermoedens van partnergeweld of kindermishandeling, is vrijwel altijd sprake van multiproblematiek (Steketee e.a., 2020). Deze problemen betreffen zowel meerdere gezinsleden als verschillende levensgebieden. Er is sprake van een opeenstapeling en verwevenheid aan problemen op het niveau van de ouders, kind(eren), en de onderlinge relatie. Bovendien blijken sociaaleconomische (armoede/werkloosheid) en psychosociale (jeugdtrauma's, het hebben van een geschiedenis van kindermishandeling, problematisch alcoholgebruik) risicofactoren veel vaker voor te komen bij deze gezinnen dan bij de algemene Nederlandse bevolking. Ook binnen de *Richtlijn Gezinnen met meervoudige en complexe problemen* wordt als een van de kenmerken genoemd dat in deze gezinnen vaker sprake is van geweld in de onderliggende contacten en van huiselijk geweld (NJI, 2020). Toch is de aandacht voor huiselijk geweld en kindermishandeling nog niet vanzelfsprekend in deze gezinnen (Lünnemann e.a., 2017).

Huiselijk geweld omvat geweld dat door iemand uit de huiselijke- of familiekring van het slachtoffer wordt gepleegd zoals partnergeweld of kindermishandeling (Ten Boom & Wittebrood, 2019; Van Dijk e.a., 2010). Partnergeweld en kindermishandeling vormen nog steeds een aanzienlijk wereldwijd maatschappelijk probleem wat ondanks allerlei beleidsinspanningen nog steeds niet afneemt. Zo blijkt uit de prevalentie-monitor huiselijk geweld en seksueel geweld dat in Nederland anno 2022 1,3 miljoen personen van 16 jaar of ouder het afgelopen jaar te maken hebben gehad met huiselijk geweld (PHGSG, 2022). In Nederland groeien nog steeds te veel kinderen op in gezinnen waar het onveilig is. Uit het scholierenonderzoek Kindermishandeling dat in 2006, 2010 en 2016 heeft plaatsgevonden, blijkt dat bijna 25% van de leerlingen in het voortgezet onderwijs ooit te maken heeft gehad met kindermishandeling (Schellingerhout & Ramakers, 2017). Ook in het primaire onderwijs rapporteert bijna 27% van de leerlingen kindermishandeling (De Augeo Taskforce, Vink e.a., 2016).

Opgroeien in een gezin waar het onveilig is, staat een gezonde ontwikkeling in de weg (Alink et al, 2011; 2018). Kinderen hebben zowel op de korte als langere termijn te maken met de negatieve gevolgen van kindermishandeling en het getuige zijn van partnergeweld op verschillende domeinen; gezondheid, sociaal-emotioneel, financieel en relaties (Car, e.a., 2020; Evans, 2008; Holt, 2008). Daarom is het cruciaal dat we kinderen beter beschermen en ingrijpen om de negatieve gevolgen van dit geweld te beperken of te herstellen. De aanpak van onveiligheid in gezinnen is de taak van het rijk, de gemeenten en de betrokken instanties. Kennis over of de gehanteerde aanpak werkt is daarbij een essentieel onderdeel.

Als sprake is van geweld of onveiligheid in een relatie of gezin, is er vaak meer aan de hand waardoor alleen hulp bieden niet altijd genoeg is. Er is ook bescherming nodig. Vanuit een gezamenlijke visie

Commented [LB1]: Bij ouders, kinderen en in de onderlinge relatie?

Commented [LB2]: Elke richtlijn heeft auteurs, zie de tekst van de richtlijn.

Commented [LB3]: Is dit ook internationaal zo'n hoog percentage?

samenwerken als zorg- en veiligheidspartners is echter een grote uitdaging en in de praktijk nog niet vanzelfsprekend. Door het Verwey-Jonker instituut en de Erasmus Universiteit is er een longitudinaal onderzoek uitgevoerd naar de werking van de **kinderbeschermingsmaatregel** als er sprake is van kindermishandeling (Steketee & Doelman, 2022). De uitkomsten van dit onderzoek laten zien dat de inzet van kindbeschermingsmaatregelen bepaalde veranderingen laat zien. Het welzijn van de kinderen neemt toe, de opvoedingsvaardigheden van de ouders verbeteren. Maar uit het onderzoek blijkt ook dat het geweld in meer dan de helft van gezinnen nog voortduurt. Deze resultaten zien we ook terug in ander onderzoek naar de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling, waaruit blijkt dat het stoppen van het geweld niet vanzelfsprekend is (Tierolf, e.a., 2014; Steketee e.a., 2020, 2023). Hoewel het aantal incidenten partnergeweld en kindermishandeling na melding bij Veilig Thuis sterk afneemt, blijkt dat in meer dan de helft van de gezinnen anderhalf jaar na melding nog steeds veelvuldig of ernstig geweld voorkomt. **Tegelijkertijd laat het** onderzoek zien dat het van belang is dat het geweld daadwerkelijk stopt. Bij de gezinnen waar het geweld daadwerkelijk gestopt was, verbeterde het welzijn van kinderen sterk tot een niveau dat vergelijkbaar is met kinderen in het algemeen in Nederland (Lünneman e.a., 2020; Steketee & Doelman, 2022).

Wat maakt nu dat het zo moeilijk is om het geweld te stoppen? Wat kunnen we leren uit de onderzoeken die de afgelopen jaren zijn uitgevoerd naar de vraag wat er werkt als het gaat om het stoppen van geweld (Tierolf, e.a., 2014; Steketee e.a., 2020, 2022; Lünneman e.a., 2023; Sondejker e.a., 2023). In dit artikel gaan we in op de vraag wat wel en niet werkt in de aanpak van huiselijk geweld en wat de rol van de jeugdbescherming hierin is volgens ouders, kinderen en hulpverleners.

Huidig onderzoek

Voor het beantwoorden van de vraag wat wel en niet werkt bij de aanpak huiselijk geweld bij gezinnen met een jeugdbeschermingsmaatregel combineren we informatie uit drie deelonderzoeken uit het grotere onderzoeksprogramma naar de aanpak van huiselijk geweld dat **loopt** bij het Verwey-Jonker Instituut sinds 2009. Ten eerste bespreken we de uitkomsten van een longitudinale studie waarin ouders en kinderen in het jeugdbeschermingssysteem anderhalf jaar gevolgd zijn, ten tweede zijn er diepte-interviews gehouden met ouders over hoe zij de inzet van de jeugdbescherming hebben ervaren en wat er wel en niet werkt en ten derde zijn er dialoogsessies met uitvoerders in de jeugdbescherming en Veilig Thuis gehouden over wat er wel en niet werkt in de aanpak van huiselijk geweld in deze gezinnen.

In de longitudinale studie zijn gezinnen die aangemeld bij een Gecertificeerde Instelling **(GI)** of een Veilig Thuis organisatie **vanwege** vermoedens van kindermishandeling of partnergeweld anderhalf jaar gevolgd. Ouders en kinderen hebben op drie momenten vragenlijsten ingevuld over de veiligheid in het gezin, opvoedvaardigheden van ouders en het welzijn van kinderen en ouders. De meetmomenten

Commented [LB4]: Verder gaat het over jeugdbescherming, is het dan niet ook een jeugdbeschermingsmaatregel?

Commented [LB5]: Hoezo 'tegelijkertijd'? Suggestie: Dit onderzoek laat zien

Commented [LB6]: Dat VWJ sinds 2009 uitvoert?

Commented [LB7]: Voor jeugdbescherming

Commented [LB8R7]: Uitleg in een zin dat jeugdbescherming alleen uitgevoerd mag worden door gecertificeerde instellingen?

Commented [LB9]: Toelichting wat dit is voor niet ingevoerde lezers

vonden plaats net na de start van een jeugdbeschermingstraject bij een Gecertificeerde Instelling of de melding bij Veilig Thuis (T0), 1 jaar later (T1) en 1,5 jaar na T0 (T2) (Steketee et al., 2020; 2022). Dit heeft geresulteerd in een groep van 480 gezinnen waar een **gedwongen** kinderschermingsmaatregel is opgelegd en van 1024 gezinnen die hulp in het vrijwillige kader hebben ontvangen. De groepen zijn door middel van een matching procedure aan elkaar gekoppeld op basis van verschillende achtergrondvariabelen zoals inkomen, opleiding, migratieachtergrond, en het hebben van betaald werk, om de groepen zo vergelijkbaar mogelijk te maken. Dit heeft geresulteerd in een groep van 263 gezinnen met een gedwongen kinderschermingsmaatregel waarbij voor elk gezin een vergelijkbaar gezin is gematcht **die** hulp ontving in het vrijwillige kader.

Er zijn met 18 ouders uit 16 **gezinnen**, waar betrokkenheid is van jeugdbescherming in het kader van een gedwongen jeugdbeschermingsmaatregel, diepte-interviews gehouden over **welke** elementen van hulpverlening als werkzaam worden ervaren door ouders zelf (zie ook Doelman et al., 2024). Hierbij besteden we aandacht aan hoe ouders de inzet van een gedwongen maatregel voor een van hun kinderen ervaren hebben.

Ten slotte zijn er verspreid over het land met 115 uitvoerders in de jeugdbescherming en Veilig Thuis vijf dialoogsessies **gehouden** over de resultaten van het onderzoek. In deze werksessies zijn de resultaten van het onderzoek 'Effectief beschermen van kinderen in onveilige situaties' gepresenteerd en is op basis van deze resultaten het gesprek gevoerd met de uitvoerend werkers of zij deze resultaten herkennen en wat de implicaties zijn voor hun dagelijkse praktijk aan de hand van dialoogsessies. Wat zijn volgens de professionals werkzame elementen als het gaat om het effectief beschermen van kinderen en wat is nodig om deze complexe en hardnekkige probleem van huiselijk geweld en kindermishandeling aan te pakken?

Resultaten

Longitudinale studie

De zelfrapportage van ouders en kinderen laat zien dat dat het aantal incidenten kindermishandeling sterk afneemt in de tijd, maar dat de kindermishandeling ook nog steeds voortduurt in de helft van de gezinnen. In zowel het vrijwillig als het gedwongen kader, is er sprake van een duidelijk afname van het aantal incidenten huiselijk geweld en kindermishandeling. Deze afname is in beide groepen even sterk. We zien alleen een kleine sterkere significante verbetering als het gaat om de gezinnen waar sprake is van ernstig of veelvuldig geweld. De afname voor deze groep is significant **iets** sterker (van 82% naar 47%) dan in de gezinnen waar geen kinderschermingsmaatregel is ingezet (van 81% naar 56%). **Ondanks deze afname blijft het schokkend dat het geweld voortduurt in de meeste**

Commented [LB10]: Als het is opgelegd is het toch altijd gedwongen? En niet opgelegd vrijwillig? Dan kan woord gedwongen m.i. hier weg.

Commented [LB11R10]: Suggestie: 480 gezinnen waar een kinderschermingsmaatregel is opgelegd (gedwongen kader) en van 1024 gezinnen die vrijwillig deelnemen aan hulpverlening onder begeleiding van een jeugdbeschermer (vrijwillig kader) oid

Commented [LB12R10]: En misschien is dit dan ook een goede plek om in een zin uit te leggen dat jeugdbeschermers ook hulp bieden zonder dat een maatregel is opgelegd? Of iets hiervoor, bij de GI? Soort van met het voorkomen van een maatregel als motiverende factor,

Commented [LB13]: dat

Commented [LB14]: Waar sprake was van een jeugdbeschermingsmaatregel?

Commented [LB15]: Over de vraag

Commented [LB16]: Georganiseerd?

Commented [LB17]: Zin: de afname is in de gezinnen met jeugdbeschermingsmaatregel significant sterker dan in de gezinnen zonder maatregel?

gezinnen aangezien bekend is dat er sprake is van kindermishandeling en deze gezinnen zowel in het vrijwillige als gedwongen kader hulp aangeboden krijgen.

De problemen bij de kinderen zijn ernstig en complex bij melding bij Veilig Thuis of de Gecertificeerde **Instelling**. Zo heeft 58% procent van de kinderen traumaklachten in de klinische range. Over de tijd verbetert het welzijn van kinderen met en zonder een kinderbeschermingsmaatregel waarbij er een sterke relatie is met de afname van het geweld in het gezin. Het welzijn van kinderen (afname traumaklachten; toename emotionele veiligheid) neemt meer toe bij kinderen waarvoor een gedwongen kinderbeschermingsmaatregel geldt in vergelijking met kinderen waarvan het gezin hulp ontvangt in het vrijwillige kader. Mogelijke verklaring voor dit verschil is dat bijna alle kinderen (95%) voor wie een kinderbeschermingsmaatregel is **opgelegd**, een vorm van hulp krijgen. De meest voorkomende vormen van formele hulp **zijn** psychische hulp en ambulante jeugdhulp zoals centra Jeugd en Gezin of maatschappelijk werk of het wijkteam. Dit is beduidend hoger dan het percentage kinderen (43%) dat in het vrijwillige kader formele hulp ontvangt. **Het soort** hulp die kinderen wordt geboden, is hetzelfde voor kinderen met en zonder een kinderbeschermingsmaatregel. Voor beide groepen kunnen we echter constateren dat de hulp niet altijd gericht is op de problematiek van de kinderen. Zo krijgen niet alle kinderen met traumaklachten gerichte traumabehandeling of krijgen kinderen **met hechtingsproblematiek** geen hulp vanuit de ambulante jeugdhulp. **Wat** mogelijk verklaart waarom toch veel kinderen na anderhalf jaar zowel in het vrijwillige als binnen de gedwongen hulp nog te maken hebben met problemen, zoals trauma, onveilige hechting, emotionele onveiligheid of gedragsproblemen.

Een van de belangrijke speerpunten van de inzet van de jeugdbeschermingsmaatregel is dat ouders weer in staat zijn om hun kinderen zodanig op te voeden dat er geen sprake is meer van een bedreiging van de ontwikkeling van het kind. Anderhalf jaar na de eerste meting is de opvoedstress significant afgenomen en **ouderschapscompetentie** significant toegenomen voor zowel de ouders die wel en niet te maken hebben met een kinderbeschermingsmaatregel. Ondanks de daling van opvoedstress is de stress bij deze ouders na anderhalf jaar nog steeds hoger dan bij het gemiddelde van de Nederlandse bevolking. Wel blijkt er een sterkere verbetering zichtbaar voor opvoedstress en ouderschapscompetenties bij gezinnen met een gedwongen kinderbeschermingsmaatregel dan de groep gezinnen die hulp ontvangen in het vrijwillige kader.

Wat kunnen we concluderen over wat er werkt in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling? Het onderzoek laat zien dat aandacht voor kinderen en de impact van het huiselijk geweld op hun ontwikkeling nodig is. Waar de hulp in het vrijwillig kader zich vooral richt op de ouders is de hulp binnen de jeugdbescherming vooral gericht op de kinderen **en de** opvoedingsvaardigheden van de ouders. Verder wijst het onderzoek uit dat juist de samenwerking van de gespecialiseerde aanpak huiselijk geweld zoals de vrouwenopvang of de Multi Disciplinaire

Commented [LB18]: Dit kan denk ik beter naar de discussie

Commented [LB19R18]: Of einde van deze paragraaf

Commented [LB20]: Lastige zin: suggestie: de problemen .. zijn bij melding bij Veilig Thuis of de GI ernstig en complex..

Commented [LB21]: , zelf een vorm etc.

Commented [LB22]: ?? Psychische hulp is toch ook vaak ambulante hulp? Wordt bedoeld ambulante hulp vanuit de geestelijke gezondheidszorg voor jeugdigen (jeugd-ggz) of jeugdhulp door CJG etc?

Commented [LB23]: De hulp etc

Commented [LB24]: ?? Geen hulp specifiek voor hechtingsproblemen? Wat wordt hier bedoeld?

Commented [LB25]: Dit verklaart mogelijk waarom veel kinderen etc.

Commented [LB26]: Gevoelens van ouderschapscompetentie?

Commented [LB27]: Opvoedingsvaardigheden van de ouders?

Commented [LB28]: Én?

Commented [LB29]: Dit concluderende stuk is anders dan aan het einde van de 2 andere onderzoeken hierna.

Aanpak huiselijk geweld (MDA++-aanpak), in combinatie met de inzet van de jeugdbescherming goede resultaten laat zien als het gaat om verminderen en stoppen van het geweld en het verbeteren van welzijn van kinderen en de opvoedingsvaardigheden van ouders. Tegelijkertijd blijkt deze combinatie van de specialistische aanpak huiselijk geweld en kinderschermingsmaatregel juist weinig voor te komen.

Diepte-interviews ouders

Ouders zijn heel wisselend in hun kwaliteitsoordeel over de inzet van de jeugdbescherming. Ouders lijken of heel tevreden te zijn of zeer ontevreden. Uit diepte-interviews met achttien ouders uit zestien gezinnen blijkt dat deze (on)tevredenheid van ouders niet altijd gekoppeld is aan hun oordeel over de resultaten van de kinderschermingsmaatregel. De (on)tevredenheid lijkt vooral gekoppeld aan de ervaringen en het contact tussen ouders en de betrokken jeugdbeschermers (bejegening, betrokkenheid, bereikbaarheid, match met de professional). Ouders die ontevreden zijn hebben vooral het gevoel dat zij de regie zijn kwijt geraakt over enerzijds de probleemdefiniëring en welke hulp nodig is en anderzijds dat zij als ouders niet meer mee kunnen beslissen over wat nodig is voor hun kind(eren). Er komen volgens ouders verschillende elementen naar boven die bijdragen aan de resultaten van de kinderschermingsmaatregel: een gezamenlijke probleemdefiniëring, kundige jeugdbeschermers die krachtdadig, ondersteunend zijn, en systemische factoren.

Zo is er overeenstemming tussen ouders en professionals nodig in de probleemdefiniëring van wat het probleem is in het gezin en waar de hulp in het gedwongen jeugdbeschermingstraject op ingezet moet worden. Ouders geven aan dat die instemming niet altijd bereikt wordt. Zij wijten dit onder andere aan negatieve ervaringen hebben met jeugdbeschermers die volgens hen te snel hun conclusies getrokken hebben zonder dat er voldoende met hen gesproken is. Ouders vinden het belangrijk dat jeugdbeschermers de moeite nemen om hun situatie en problemen te begrijpen zonder er gelijk een label op te hangen van bijvoorbeeld een vechtscheiding of niet meewerkende ouders. Ook geven ouders aan dat partnergeweld niet altijd herkend wordt en dat hier meer aandacht voor nodig is. Van belang is dat het plan van aanpak de instemming van beide ouders heeft, juist als ouders gescheiden zijn of niet meer bij elkaar wonen. Waarbij voorkomen moet worden dat er telkens opnieuw zaken ter discussie gesteld worden. Tegenstrijdige belangen tussen ouders maar ook tussen ouders en kinderen zijn een belangrijke belemmering om tot overeenstemming te komen van het plan van aanpak.

De kwaliteiten van de jeugdbeschermers zijn van belang voor positieve resultaten van een jeugdbeschermingsmaatregel volgens ouders. Ouders verwachten van de jeugdbeschermers dat hij of zij daadkrachtig optreedt en snel actie onderneemt op hun hulpvragen. Veel ouders maken zich

Commented [LB30]: Hier is nog niks over verteld toch? En wat is de MDA++ aanpak?

Commented [LB31]: Suggestie: inkorten naar iets als: hoewel dit goed helpt wordt het weinig ingezet.

Commented [LB32]: De geïnterviewde ouders .. Het zijn er maar 16

Commented [LB33]: De ervaringen met wat? Beter hetgeen tussen haakjes staat in de zin zetten. 'de ervaringen en het contact' is dan niet meer nodig?

Commented [LB34]: ? Ouders noemen verschillende elementen?

Commented [LB35]: ? Wat zijn dat?

Commented [LB36]: Er blijkt

Commented [LB37]: Vinden?

Commented [LB38]: Zin. Suggestie: Jeugdbeschermers trekken naar hun idee/hun ervaring te snel conclusies zonder voldoende overleg. Ouders vinden etc.

Commented [LB39]: Daarbij moet voorkomen worden?

zorgen dat de problemen met hun kind niet of te langzaam opgelost worden. Ouders hebben geen duidelijk beeld van wat de jeugdbeschermer doet en hebben ook veelal hoge verwachtingen en zijn daardoor vaak teleurgesteld. Het beeld bestaat van veel papierwerk maar weinig daadwerkelijke handelingen. Meer bekendheid van wat de taak van de jeugdbeschermer is kan zorgen voor meer reële verwachtingen van ouders over wat een jeugdbeschermer kan en moet doen.

Ouders uiten daarnaast hun zorgen over **systemische** factoren zoals wachtlijsten, de verkeerde soort hulp, en geen duidelijk diagnose. Dit maakt dat ouders het gevoel hebben dat 'er niets gebeurt' en dat er dus ook geen resultaten zijn geboekt tijdens het traject.

Duidelijk is dat het kind centraal staat in de aanpak van de jeugdbeschermer. Uit de interviews blijkt dat ouders zouden willen dat de jeugdbescherming ook aandacht heeft voor hun problemen en behoefte aan ondersteuning en contact. Ook in andere studies komt naar voren dat ouders willen dat de jeugdbeschermer er ook voor hen is (Bouma e.a., 2020; Healy e.a., 2011; Smithson & Gibson, 2017).

Dialogosessie met professionals

Naar aanleiding van de resultaten van het onderzoek zijn er verschillende dialogosessies georganiseerd verspreid door het land waaraan zo'n 120 professionals vanuit de jeugdbescherming en Veilig Thuis organisaties hebben deelgenomen. Alle deelnemers aan deze dialogosessies zijn het met elkaar eens dat bejegening, houding en attitude **zeer belangrijk aspecten zijn als het gaat om** werkzame elementen, maar dat dit zowel voor het vrijwillige kader als gedwongen hulp geldt. Uit de gesprekken kwamen een viertal elementen naar voren die typerend zijn voor de aanpak van de jeugdbescherming. Ten eerste is het inzetten van een kinderbeschermingsmaatregel veelal een breekijzer bij gezinnen waar de vrijwillige hulpverlener vastgelopen is en men niet meer verder komt. De gedwongen maatregel maakt dat ouders mee moeten werken aan de hulp. De keerzijde is echter wel dat de gedwongen maatregel zeer ingrijpend is waarbij veelal de autonomie en regie van ouders overgenomen wordt of dit door ouders als zodanig ervaren wordt. Tegelijkertijd geven de professionals aan dat er eigenlijk behoefte is aan een gezinsmaatregel, want nu krijgen de kinderen veelal een juridische maatregel opgelegd terwijl **het eigenlijk een probleem betreft van de ouder(s)** zoals gewelddadig gedrag van ouders of verslavings- of psychiatrische problematiek. Ten tweede maakt het gedwongen kader dat de vrijblijvend er niet meer is. Jeugdbeschermers geven aan dat zij, anders dan in het vrijwilliger kader, veel meer vasthoudend zijn. Jeugdbeschermers beschrijven dat als er vanuit de ouders weerstand en verzet is tegen de hulpverlening zij toch blijven komen in het gezin. "We laten ze niet los." Ten derde geven de professionals aan dat jeugdbeschermers meer getraind zijn in het benoemen van het probleem en het stellen van grenzen. In het vrijwillige kader is

Commented [LB40]: Woord kan weg, factoren zoals wachtlijsten etc. Of iets als: zorgen over het jeugdzorgstelsel
Met systemisch wordt eerder in de tekst iets anders bedoeld.

Commented [LB41]: ? Het onderzoek?? Suggestie: de resultaten van de beide hierboven besproken onderzoeken (of was het alleen het interview-onderzoek met ouders?)

Commented [LB42]: Eerder stond: 115

Commented [LB43]: Korter: dit weg en dan: werkzame elementen van jeugdbescherming zijn en dat deze zowel voor ...gelden.

Commented [LB44]: Uit de dialogosessie kwamen vier elementen naar voren die ..

Commented [LB45]: Professionals geven aan ..

Commented [LB46]: ...terwijl eigenlijk de ouders zelf problemen hebben, zoals

Commented [LB47]: ?? Maar het ging hiervoor toch over vrijwillige JB?

men voorzichtiger omdat professionals bang zijn dat ouders afhaken. Tenslotte zijn de jeugdbeschermers veelal de regievoerders die kunnen zorgen dat de juiste hulp gerealiseerd wordt in het gezin. Tegelijkertijd leidt die regiefunctie tot twee verschillende stromingen in de jeugdbescherming: enerzijds de jeugdbeschermers die vooral regievoerders zijn en geen directe hulpverlening bieden en anderzijds jeugdbeschermers die wel inhoudelijk bij de gezinnen betrokken zijn en directe hulp bieden.

Jeugdbeschermers in deze dialoogsessie zijn het met elkaar eens dat voorkomen moet worden dat de professional te snel in de actiestand schiet. “Je moet vertragen en verdragen!” verwoordt een van de jeugdbeschermers. Belangrijk is dat je als professional niet gelijk de problemen wilt oplossen maar de tijd neemt om gezamenlijk met de gezinsleden te bepalen wat er écht speelt in de gezinnen. “Je kan niet sneller lopen dan het gezin aankan.” Het zorgvuldig analyseren wat daadwerkelijk het probleem is binnen de gezinnen, waarbij de ouders en kinderen actief worden betrokken, is nodig om te voorkomen dat ouders het gevoel hebben dat de problemen zoals die door de professionals gedefinieerd worden niets met hun situatie te maken heeft.

Wat is nodig om het geweld te stoppen?

Integrale samenwerking met een eenduidig begrippenkader

Professionals zijn eens met elkaar dat meer samenwerking nodig is. Integrale samenwerking is essentieel als je wilt dat er in het gezin iets veranderd en de complexiteit van de problemen aangepakt wordt. Binnen de samenwerking moet voorkomen worden dat geen zaken dubbel gebeuren of dat er gaten vallen. Er is een enorme versnippering in de hulpverlening waarbij uitvoerders veelal werken vanuit hun eigen visie over wat nodig is en daarbij vanuit soms schijnbaar tegengestelde belangen hulp verlenen in het gezin. Voor de samenwerking is echter een eenduidigheid in begrippenkaders nodig wat betreft ‘veiligheid’ en ‘bedreiging van de ontwikkeling van het kind’. Veiligheid betreft de situatie waarin het kind opgroeit en is niet hetzelfde als ‘bedreiging van de ontwikkeling van het kind’ zoals dat als rechtsgrond voor een kinderschermingsmaatregel getoetst wordt (Lünnemann, 2023). Binnen de jeugdbescherming gaat het daarom vooral om het inschatten of de ontwikkeling van het kind ernstig wordt bedreigd en om het inschatten van risico's. Minder aandacht is er voor de directe veiligheid, de concrete leefsituatie van het kind, de feitelijke situatie van kindermishandeling in de vorm van agressie of juist het nalaten van het bieden van zorg en veiligheid. Alleen als er aandacht is voor de ernstige bedreiging van de ontwikkeling van het kind in combinatie met aandacht voor de geweldsdynamiek tussen partners en geweldspatronen in een gezin (wie doet wat tegen wie met welke impact) kunnen kinderen effectief worden beschermd.

Commented [LB48]: ?? Hoezo leidt de regie functie hiertoe? Is het niet meer zo dat er in de praktijk twee 'stromingen' zijn?
En waarom tegelijkertijd? Dit woord wordt vaak gebruikt, maar eigenlijk snap ik nergens waarom het tegelijkertijd is...

Commented [LB49]: De deelnemers aan de dialoog sessies ??

Commented [LB50]: Van wie met wie?

Commented [LB51]: Ineens 'je'

Commented [LB52]: Geen kan hier weg

Commented [LB53]: Hebben we het nu over jeugdbescherming en veilig thuis of over wat anders?

Commented [LB54R53]: Dit is een onduidelijk stukje: misschien toch eerder ergens uitleggen dat de jeugdbescherming vooral tot taak heeft hulp te organiseren, coördineren en gezinsleden te motiveren om deel te nemen en vol te houden? Anders voor de lezer die niet zo bekend is met Nederlandse jeugdbescherming niet duidelijk waarom die samenwerking nodig is.

Meer aandacht voor geweldspatronen en onderliggende problematiek

Uit het onderzoek blijkt dat professionals zowel binnen de jeugdbescherming als in het vrijwillige kader de veiligheid in het gezin niet altijd goed inschatten. Daardoor krijgen kinderen niet altijd de bescherming die nodig is. Het vraagt van de professionals een zeer actieve houding om de veiligheid, het geweld en de impact ervan bespreekbaar te maken. Het is echter niet gemakkelijk om zo'n beladen onderwerp te bespreken. Training en ondersteuning van professionals, ook in de jeugdbescherming, is nodig om deze problematiek te kunnen en durven bespreken om te zorgen dat de veiligheid geborgd wordt.

Duidelijk is dat er meer aandacht moet komen voor wat er 'echt' speelt aan huiselijk geweld en kindermishandeling in de gezinnen om de gewenste aanpak te kunnen bieden. Niet alleen is het belangrijk dat geweld tijdig herkend en gesignaleerd wordt, maar ook dat er inzicht komt in het soort geweld dat wordt gebruikt én de context waarin het voorkomt is van belang. De resultaten van de cohortstudies maken zichtbaar dat er verschillende patronen van geweld en samenhangende problematiek zijn die om een gerichte aanpak vragen. Uit diepte-interviews met gezinsleden komen vijf geweldsprofielen naar voren, namelijk (1) intieme terreur, (2) gezin in stress, (3) langdurige zorg, (4) kind gedrag en opvoedstress en (5) complexe conflictscheidingen (zie kader). Door deze geweldsprofielen te onderscheiden, wordt de meest dominante problematiek in een gezin zichtbaar gemaakt.

Het belang van deze profielen is dat duidelijk wordt hoe verschillend de achterliggende problematiek en geweldspatronen kunnen zijn en wat dit betekent voor de impact op kinderen en volwassenen. Inzicht in deze profielen helpt professionals de problematiek te begrijpen en zicht te krijgen op de veiligheidsrisico's die spelen en welke hulp en bescherming nodig is (Lünnemann et al., 2023). Geweld dat uit onmacht of frustratie voorkomt, vraagt om een andere, meer systemische aanpak, dan geweld dat bedoeld is om te controleren en manipuleren. Zo moeten bij intieme terreur duidelijke grenzen gesteld worden ten aanzien van de controlerende en manipulerende pleger. Bij onmacht of frustratie vanwege te hoge stressoren in het gezin is het beter om vooral met begrip te reageren en ervoor te zorgen dat er weer rust komt en ruimte om anders te handelen.

Kader

Bij **intieme terreur** is sprake van een machtsverschil tussen de partners. Eén partner, meestal de man, oefent dwang en controle uit op zijn partner. Door haar vrijheid te beperken, haar te isoleren en door het gebruik van, vaak ernstig, geweld, ook seksueel. Het slachtoffer en de kinderen voelen zich continu bedreigd en onveilig. Bij het profiel **gezin in de stress** staat centraal dat er een hoge mate van stress is door een opeenstapeling van factoren. Dit leidt herhaaldelijk tot conflicten waarbij het (ernstige) geweld ook van twee kanten kan komen. Het kan ook vooral eenzijdig geweld zijn, waarbij mannen vaker ernstig

Commented [LB55]: Deze drie onderzoeken of wordt breder bedoeld?

Commented [LB56]: Lang niet altijd?

Commented [LB57]: Verdere ondersteuning daarna

Commented [LB58]: Blijkt dit ook uit ander - internationaal - onderzoek?

geweld gebruiken dan vrouwen. Regelmatig gaat dit samen met alcoholmisbruik bij één van partners. De kinderen kunnen slachtoffer zijn én getuige.

In het profiel **langdurige zorg** staat op de voorgrond dat één (of beide) partners vanwege een beperking of psychische problemen langdurige zorg nodig heeft. In deze gezinnen kan ook geweld tussen partners een rol spelen. Daarnaast is er door de problematiek van ouders vaak een onveilige opvoedsituatie voor de kinderen en komt verwaarlozing vaak voor.

In het vierde profiel staat **kind gedrag en opvoedstress op de voorgrond**. De (ernstige) gedragsproblemen van het kind kunnen een reactie zijn op het geweld in huis of voortkomen uit aangeboren problematiek. Het gedrag kan ook conflicten en geweld veroorzaken tussen beide ouders onderling, of tussen ouder en kind. Er is veel opvoedstress en onveiligheid voor de gezinsleden.

Het kenmerk van het profiel **complexe conflictscheiding** is dat de problemen vooral rond de omgang spelen na echtscheiding. Na de scheiding is er met name psychisch geweld en een juridisch gevecht om de kinderen. Kinderen hebben last van conflictmomenten van ouders. In de categorie complexe conflictscheiding vallen verschillende voorgeschiedenissen, en kan er sprake zijn geweest van een van de andere vier profielen. In geval van intieme terreur is de kans op stalking bijvoorbeeld groter

Meer aandacht voor zorgvuldige analyse en het betrekken van ouders en kinderen

Gezien de complexiteit van de problematiek waar deze partnerrelaties en gezinnen mee worstelen, is een goede gezamenlijke analyse van wat er 'echt' speelt nodig. Maak het gezamenlijk analyseren onderdeel van het werkproces. Onderzoek naar de multidisciplinaire aanpak huiselijk geweld laat zien dat het belangrijk is om de tijd te nemen voor een goede analyse. Voorkomen moet worden dat professionals te snel in de actiestand schieten (Sondeijker, 2023). Een gezamenlijke verklarende analyse met betrokken hulpverleners en betrokken volwassenen en kinderen die recht doet aan de context van de problemen en de verschillende rollen die volwassenen en ouders kunnen hebben, is een belangrijke voorwaarde om beter te begrijpen wat er speelt in de relatie en/of het gezin en wat gaat er goed in het gezin onder welke omstandigheden. Een juiste analyse van deze verschillende mechanismen kan verhelderen welke aanpak nodig is, zowel vanuit het perspectief van bescherming en veiligheid als vanuit de onderlinge problemen en risicofactoren. Van belang is dat alle perspectieven van de verschillende betrokkenen (volwassenen, kinderen en hulpverleners) bij elkaar worden gebracht, op een respectvolle manier en zonder elkaar te proberen te overtuigen. Volgens de gefaseerde ketenaanpak van Vögtlander en van Arum (2016) betekent dit dat in elke fase gezamenlijk geprioriteerd wordt (de TOP-3 methode) wat het belangrijkste is om aan te pakken. Deze aanpak komt er in de kern neer op dat rondom huishoudens met lichte of complexe veiligheidsproblemen altijd wordt samengewerkt aan twee doelen: eerst het realiseren van directe veiligheid en vervolgens het werken aan stabiele veiligheid. Het eerste doel wordt bereikt aan de hand van concrete veiligheidsvoorwaarden die vastgelegd worden in gezamenlijk veiligheidsplannen, met concrete afspraken die tot veiligheid en verandering leiden. Iedereen voegt vanuit zijn of haar positie en taak voor kortere of langere tijd zijn deskundigheid toe. Dit vergt een brede blik van professionals op de

Commented [LB59]: Heel lange zin
Verklarende analyse is ineens een 'ding' in de NL jeugdzorg, en een term geworden die breed gebruikt wordt voor kijken naar oorzaken.
Betrokken personen: die bij de situatie betrokken zijn of zijn zij betrokken in de zin van dat zij zich met de situatie bemoeien, zich verantwoordelijk voelen etc.

Commented [LB60]: Deze methode kort toelichten voor de niet ingevoerde lezer.

Commented [LB61]: Als het beiden zijn, kunnen deze woorden weg, of zijn er ook nog middelmatige en geldt het daar niet voor?

Commented [LB62]: Door wie?

Commented [LB63]: In een gezamenlijk veiligheidsplan

Commented [LB64]: Bijvoorbeeld?

problematiek waarbij aandacht is voor zowel de kant van de pleger, als de kant van het slachtoffer, maar zeker ook voor de kinderen.

Conclusie

Het onderzoek naar de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling laat zien dat de inschatting van de veiligheid van alle gezinsleden die slachtoffer zijn van kindermishandeling of partnergeweld door de professionals niet altijd goed gedaan wordt, zodat zij niet de bescherming krijgen die nodig is. De vraag is of een jeugdbeschermingsmaatregel nodig is om deze veiligheid te borgen. Het gaat immers erom dat kinderen voldoende beschermd worden, daarvoor is het nodig dat we als professionals het vertrouwen opbouwen en de juiste hulp bieden en tegelijkertijd grenzen stellen als de veiligheid niet geborgd en indien nodig juridisch ingrijpen. Het recht kan immers een belangrijke schakel vormen in het doorbreken van structurele ernstige onveiligheid. Binnen het programma Toekomstscenario wordt juist de vraag opgeworpen of volwassenen op een andere manier gemotiveerd kunnen worden tot het aanvaarden van hulp om het geweld te stoppen dan via het inzetten een jeugdbeschermingsmaatregel. Kan de veiligheid van kinderen geborgd worden zonder de inzet van de kinderbeschermingsmaatregel? Veel van de werkzame elementen van de jeugdbeschermingsmaatregel die genoemd worden door de professionals, zoals het gezin niet loslaten of de problematiek durven te benoemen zijn immers elementen die ook binnen een vrijwillig kader ingezet kunnen worden. Tegelijkertijd vraagt de diversiteit in (onderliggende) problematiek bij huiselijk geweld en kindermishandeling om verschillende vormen van samenspel tussen het zorg- en veiligheidsdomein, tussen het bieden van bescherming, hulp en zorg (Lünnemann, 2023). Maar het recht betreft een breder spectrum van hulp en straf die ingezet kan worden dan alleen een jeugdbeschermingsmaatregel. Als het gaat om kinderen beschermen zijn er meer juridische mogelijkheden die gericht ingezet kunnen worden op de plegers van huiselijk geweld, zoals het tijdelijk huisverbod, contactverbod of het opleggen van gedragsinterventies zoals agressieregulatie training. Het beter samenwerken van netwerkpartners in het zorg- en veiligheidsdomein is volgens de visie *Gefaseerd samenwerken voor veiligheid* een belangrijke stap voorwaarts. Hier is geen aanpassing van wetgeving voor nodig.

Belangrijke voorwaarde is dat hulpverleners oog hebben voor de impact van de kindermishandeling op de kinderen. Kinderen geven zelf aan dat er te weinig gesproken wordt met hen en dat zij het gevoel hebben dat er vooral met hen gesproken wordt als informant over hoe het thuis gaat. Te veel kinderen wonen na melding bij een Gecertificeerde Instelling of Veilig Thuis nog steeds in een gezin waar sprake is van onveiligheid. Wat weerspiegelt wordt in het aantal kinderen

Commented [LB65]: Deze concluderende paragraaf kan aan sterkte winnen door een andere opbouw. Zie het ingevulde review formulier

Commented [LB66]: ??

Commented [LB67]: ??

dat na anderhalf jaar na melding nog steeds te kampen heeft met de gevolgen ervan, zoals hechtingsproblemen, traumaklachten en gedragsproblemen. De resultaten laten zien dat met name kinderen veelal een vergeten groep zijn als slachtoffer van huiselijk geweld. Kinderen geven zelf aan dat ze eerder, vaker en structureler betrokken willen worden bij het hele traject van signalering van problemen tot en met de (evaluatie van de) hulpverlening (Spanjaard & van Gemert, 2019). Systematische aandacht voor de problematiek en klachten van de kinderen is nodig en lijkt vanzelfsprekend, maar dat is het in de praktijk nog steeds niet. Kinderen die te maken hebben met huiselijk geweld beschrijven dit als een complexe, isolerende en langdurige ervaring, die resulteert in ontwrichting, verliezen en uitdagingen in betekenisvolle relaties in hun leven (zie ook Noble-Carr e.a., 2020). De aanleiding van het geweld van ouder tegen het kind of tussen ouders is voor jongeren vaak onduidelijk. Ze zien zichzelf soms onterecht als oorzaak en snappen niet waarom de agressie plaatsvindt. Jongeren ervaren het als een grote frustratie dat ze niet weten waarom agressie zich op hen richt (Pels e.a., 2011; 2015). Aandacht voor kinderen in deze onveilige situaties is nodig omdat kinderen zich veelal onmachtig voelen en te maken hebben met heftige en intense emoties: zoals verdriet, angst, boosheid en machteloosheid.

Tot slot, de jeugdbescherming ligt onder vuur. De Inspectie voor Gezondheidszorg en Jeugd constateerde dat de gecertificeerde instellingen hun verantwoordelijkheid om kinderen die te maken hebben met mishandeling te beschermen niet kunnen waarmaken (IGJ, 2021). Ook de bestuurders van de 'Gecertificeerde Instellingen' constateren dat er sprake is van een crisis in de jeugdbescherming en pleiten voor een substantiële reductie van de werklust voor de uitvoerende jeugdbeschermers (Brief aan de minister van J&V, 2021). De resultaten van het onderzoek bevestigen enerzijds de conclusies van de Inspectie en de bestuurders van de Gecertificeerde Instellingen, namelijk dat er sprake is van wachtlijsten in de jeugdhulp waardoor de kinderen niet altijd de zorg krijgen die zij nodig hebben. De arbeidskrachtttekorten leiden er ook toe dat ouders te weinig contact hebben met jeugdbeschermers en dat er veel wisselingen zijn. Anderzijds laat het onderzoek zien dat jeugdbeschermers, die met deze gezinnen werken, er daadwerkelijk toe doen. Er zijn duidelijk verbeteringen zichtbaar in de gezinnen ondanks de constatering dat we er nog niet zijn. De uitkomsten van het onderzoek zijn enerzijds positief, er is sprake van een afname van het geweld. Maar het is nog niet goed genoeg, de uitkomsten laten ook zien hoe hardnekkig kindermishandeling en partnergeweld zijn. Willen we de intergenerationele overdracht doorbreken, dan moeten we zorgen dat de kinderen die in deze gezinnen opgroeien de mogelijkheid krijgen om zich zodanig te ontwikkelen dat zij de cirkel van het geweld kunnen doorbreken.

Commented [LB68]: Vertellen?

Commented [LB69]: En kinderen

Referenties

- Alink, L., Prevoo, M., van Berkel, S., Linting, M., Klein Velderman, M., & Pannebakker, F. (2018). NPM 2017: Nationale prevalentiestudie mishandeling van kinderen en jeugdigen [Netherlands' prevalence study on maltreatment of children and youth]. Leiden University; TNO.
<http://resolver.tudelft.nl/uuid:1aaf8121-89f5-4fb4-a7eb-ad1c90fafefb>
- Alink, L., van IJzendoorn, R., Bakermans-Kranenburg, M., Pannebakker, F., Vogels, T., & Euser, S. (2011). Kindermishandeling in Nederland anno 2010: De tweede nationale prevalentiestudie van mishandeling van kinderen en jeugdigen (NPM - 2010). Leiden University; TNO.
<http://resolver.tudelft.nl/uuid:bbbc0910-2d61-4c9e-978f-31fec71533dd>
- Akkermans, M., Derksen, E., Kloosterman, R., Moons, E., Wingen, M. (2022). Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag 2022 (PHGSG 2022). WODC & CBS.
- Bouma, H., Grietens, H., López López, M., & Knorth, E. J. (2020). Learning from parents: A qualitative interview study on how parents experience their journey through the Dutch child protection system. *Child & Family Social Work*, 25, 116-125. <https://doi.org/10.1111/cfs.12723>
- Carr, A., Duff, H., & Craddock, F. (2020). A systematic review of reviews of the outcome of noninstitutional child maltreatment. *Trauma, Violence, & Abuse*, 21, 828-843.
<https://doi.org/10.1177%2F1524838018789154>
- Doelman, E.H.J., van der Horst, F.C.P., Luijk, M.P.C.M., & Steketee, M.J. (2024). Parents' perspectives on the results of mandatory child protection support: A qualitative study. *Child & Family Social Work*. <https://doi.org/10.1111/cfs.13144>
- Evans, S. E., Davies, C., & DiLillo, D. (2008). Exposure to domestic violence: A meta-analysis of child and adolescent outcomes. *Aggression and Violent Behavior*, 13, 131-140.
<https://doi.org/10.1016/j.avb.2008.02.005>
- Healy, K., Darlington, Y., & Feeney, J. A. (2011). Parents' participation in child protection practice: Towards respect and inclusion. *Families in Society: The Journal of Contemporary Social Services*, 92(3), 282–288.
- Holt, S., Buckley, H., & Whelan, S. (2008). The impact of exposure to domestic violence on children and young people: A review of the literature. *Child Abuse & Neglect*, 32, 797-810. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2008.02.004>
- Inspectie gezondheidzorg en Jeugd (2021) Kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd. Landelijk rapport 2021 vervolgtoezicht. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- Lünnemann, K.D. (2023) Verschillend perspectief, samen kijken. Over kindermishandeling, geweld in relaties en systeemgerichte bescherming. Hogeschool Utrecht

- Lünnemann, K., Compagner, M., Steketee, M., & De Wildt, R. (2023). Op zoek naar beschermingsarrangementen bij huiselijk geweld. Een onderzoek naar samenwerking huiselijk geweld in Zaanstreek-Waterland. Verwey-Jonker Instituut.
- Lünnemann, M., Steketee, M., & Tierolf, B. (2020). Wat als het geweld niet stopt? Een longitudinale studie naar de langere termijn gevolgen van partnergeweld en Kindermishandeling voor Kinderen. Utrecht: Verwey-Jonker instituut.
- Lünnemann, K., Loeffen, M., Steketee, M., Hoefsloot, T., & Bel, K. (2017). Domein overstijgende aanpak MPG. Voorbij de scheiding tussen veiligheidsdomein en zorgdomein. Verwey-Jonker Instituut.
- Noble-Carr, D., Moore, T., & McArthur, M. (2020). Children's experiences and needs in relation to domestic and family violence: Findings from a meta-synthesis. *Child & Family Social Work*, 25(1), 182-191. <https://doi.org/10.1111/cfs.12645>
- NJI (2020). Richtlijn Gezinnen met meervoudige en complexe problemen voor jeugdhulp en jeugdbescherming. Nederlands Jeugdinstituut
- Pels, T., Van Rooij, F. B., & Distelbrink, M. (2015). The impact of intimate partner violence (IPV) on parenting by mothers within an ethnically diverse population in the Netherlands. *Journal of Family Violence*, 30, 1055-1067. <https://doi.org/10.1007/s10896-015-9746-2>
- Pels, T., Lunnemann, K.D., & Steketee, M. (2011). Opvoeden na partnergeweld Ondersteuning van moeders en jongeren van diverse afkomst. Assen: Van Gorcum.
- Schellingerhout, R., & Ramakers, C. (2017). Scholierenonderzoek kindermishandeling 2016. ITS, Radboud Universiteit. https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/2237/2668B_Volledige_Tekst_tcm28-257873.pdf?sequence=3&isAllowed=y
- Smithson, R., & Gibson, M. (2017). Less than human: A qualitative study into the experience of parents involved in the child protection system. *Child & Family Social Work*, 22(2), 565-574. <https://doi.org/10.1111/cfs.12270>
- Sondeijker, F., Steketee, M., Compagner, & Lünnemann, M. (2023). Werkzame elementen MDA++ aanpak. Eindrapport monitoringsonderzoek naar de aanpak in 5 regio's. Verwey-Jonker Instituut.
- Spanjaard, H.J.M., & Gemert, M, van (2019). Praktijkboek praten met kinderen over kindermishandeling. *Kind Adolescent*. 40, 347–349 (2019). <https://doi.org/10.1007/s12453-019-00218-3>
- Steketee, M., van Loon, L., & Lünnemann, M., Dusault, Y., & Tierolf, B., (2023). Huiselijk geweld: een complex en hardnekkig probleem. Derde Cohortstudie: Resultaten van de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling. Utrecht: Verwey-Jonker instituut.

- Steketee, M.J., & Doelman, E.H.J. (2022) Hoe bescherm je kinderen als het thuis onveilig is? Verwey-Jonker Instituut. Beschikbaar op: <https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2022/10/217017-Meerwaarde-Jeugdbescherming.pdf>
- Steketee, M., Tierolf, B., Lünemann, K., & Lünemann, M. (2020). Kwestie van lange adem: kan huiselijk geweld en kindermishandeling echt stoppen? Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Tierolf, B., Lünemann, K., Steketee, M. (2014a). Doorbreken geweldspatroon vraagt gespecialiseerde hulp: Onderzoek naar effectiviteit van de aanpak huiselijk geweld in de G4. Verwey-Jonker Instituut. https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2020/07/1366_Doorbreken-geweldspatroon-vraagd-gespecialiseerde-hulp_Web-2.pdf
- Ten Boom, A., & Wittebrood, K. (2019). De prevalentie van huiselijk geweld en kindermishandeling in Nederland. Den Haag: WODC.
- Van Dijk, T., van Veen, M., & Cox, E. (2010). Slachtofferschap van huiselijk geweld. Aard, omvang, omstandigheden en hulpzoekgedrag. Intomart GfK. https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/1674/volledige-tekst_tcm28-69788.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Vink, R., Goes, A., Doornink, N., Broerse, A., Pannebakker, F., van der Zwan, R., & Schakenraad, W. (2014). Huiselijk geweld door kinderen en jongeren tegen hun ouders. Verkennend onderzoek. Movisie; TNO. https://www.tno.nl/media/3226/huiselijk_geweld_door_kinderen_jongeren_tegen_hun_ouders.pdf
- Vogtlander, L. & S. van Arum (2016). Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risicogestuurde zorg.

18376 / Steketee e.a. / Vertragen en Verdragen: Werkzame Elementen in de Aanpak van Onveiligheid in Gezinnen met Meervoudige en Complexe Problematiek

Derde review, reviewer 2

Datum: 22 juni 2024

Vertragen en verdragen: werkzame elementen in de aanpak van onveiligheid in gezinnen met meervoudige en complexe problematiek.

Samenvatting

In een groot deel van gezinnen waar sprake is van multiproblematiek, is ook sprake van huiselijk geweld (partnergeweld en/of kindermishandeling). In het rapport *Hoe bescherm je kinderen als het thuis onveilig is?* (Steketee & Doelman, 2022) bleek dat bij 75% van de gezinnen met een gedwongen [jeugdbeschermingsmaatregel](#)~~jeugdbeschermingsmaatregel~~[kinderbeschermingsmaatregel](#) bij aanvang sprake is van veelvuldig of ernstig geweld, terwijl maar in 12% van de gezinnen geen sprake was van geweld. Na 1,5 jaar is het percentage waar het geweld gestopt was significant toegenomen naar 34%. Toch is er nog in bijna de helft van de gezinnen sprake van veel/ernstig (47%) of matig (18%) geweld. Dit is zorgwekkend en geeft aan hoe lastig het is om geweld te stoppen in deze gezinnen met problematiek van hoge complexiteit.

In het jeugdbeschermingssysteem moet meer aandacht zijn voor de rol van geweld in het geheel van de gezinsproblematiek. Met daarbij specifiek aandacht voor de functie van het geweld in het gezin en de onderliggende factoren die de kans op geweld verhogen. De geweldsproblematiek en samenhangende factoren lijkt nu niet altijd in acht te worden genomen, met als gevolg dat er in gezinnen niet altijd de juiste zorg wordt geboden.

In het huidige artikel wordt gepleit voor het belang van een grondige gezamenlijke analyse van wat er daadwerkelijk speelt in de gezinnen bij aanvang van een gedwongen [jeugdbeschermingsmaatregel](#)~~jeugdbeschermingsmaatregel~~[kinderbeschermingsmaatregel](#) waarbij alle partijen betrokken worden. Dit vraagt ook om een goede samenwerking tussen alle betrokken instanties. Daarnaast vraagt het om meer aandacht voor de onveiligheid in deze gezinnen waarbij er meer oog moet zijn voor de patronen van geweld en de onderliggende problematiek die het geweld in stand houdt.

Vertragen en verdragen: werkzame elementen in de aanpak van onveiligheid in gezinnen met meervoudige en complexe problematiek.

Bij gezinnen die gemeld worden bij Veilig Thuis vanwege vermoedens van partnergeweld of kindermishandeling, is vrijwel altijd sprake van multiproblematiek (Steketee e.a., 2020). Deze problemen betreffen zowel meerdere gezinsleden als verschillende levensgebieden. Er is sprake van een opeenstapeling en verwevenheid aan problemen op het niveau van de ouders, kind(eren), en [in](#) de onderlinge relatie. Bovendien blijken sociaaleconomische (armoede/werkloosheid) en psychosociale (jeugdtrauma's, het hebben van een geschiedenis van kindermishandeling, problematisch alcoholgebruik) risicofactoren veel vaker voor te komen bij deze gezinnen dan bij de algemene Nederlandse bevolking. Ook binnen de *Richtlijn Gezinnen met meervoudige en complexe problemen* wordt als een van de kenmerken genoemd dat in deze gezinnen vaker sprake is van geweld in de onderliggende contacten en van huiselijk geweld ([NHV, Van der Steege e.a., 2020](#)). Toch is de aandacht voor huiselijk geweld en kindermishandeling nog niet vanzelfsprekend in deze gezinnen (Lünnemann e.a., 2017).

Huiselijk geweld omvat geweld dat door iemand uit de huiselijke- of familiekring van het slachtoffer wordt gepleegd zoals partnergeweld of kindermishandeling (Ten Boom & Wittebrood, 2019; Van Dijk e.a., 2010). Partnergeweld en kindermishandeling vormen nog steeds een aanzienlijk wereldwijd maatschappelijk probleem wat ondanks allerlei beleidsinspanningen nog steeds niet afneemt. [De WHO schat dat in Europa één op de drie kinderen een vorm van geweld meemaken in hun leven \(Sethi, 2013\). Andere cijfers laten zien dat in 2016, één miljard kinderen tussen de 2-17 jaar geconfronteerd zijn met geweld \(Hillis e.a., 2016\). Ook in Nederland groeien nog steeds te veel kinderen op in gezinnen waar het onveilig is.](#) Zo blijkt uit de prevalentie-monitor huiselijk geweld en seksueel geweld dat in Nederland anno 2022 1,3 miljoen personen van 16 jaar of ouder het afgelopen jaar te maken hebben gehad met huiselijk geweld ([PHGSG, Akkermans e.a., 2022](#)). ~~In Nederland groeien nog steeds te veel kinderen op in gezinnen waar~~ [Bovendien blijkt uit het onveilig is. Uit het scholierenonderzoek Scholierenonderzoek](#) Kindermishandeling dat in 2006, 2010 en 2016 heeft plaatsgevonden, ~~blijkt~~ dat bijna 25% van de leerlingen in het voortgezet onderwijs ooit te maken heeft gehad met kindermishandeling (Schellingerhout & Ramakers, 2017). Ook in het primaire onderwijs rapporteert bijna 27% van de leerlingen kindermishandeling (De Augeo Taskforce, Vink e.a., 2016).

Opgroeien in een gezin waar het onveilig is, staat een gezonde ontwikkeling in de weg (Alink et al, 2011; 2018). Kinderen hebben zowel op de korte als langere termijn te maken met de negatieve gevolgen van kindermishandeling en het getuige zijn van partnergeweld op verschillende domeinen: ~~z~~ gezondheid, sociaal-emotioneel, financieel en relaties (Car, e.a., 2020; Evans, 2008; Holt, 2008). Daarom is het cruciaal dat we kinderen beter beschermen en ingrijpen om de negatieve gevolgen van

dit geweld te beperken of te herstellen. De aanpak van onveiligheid in gezinnen is de taak van het rijk, de gemeenten en de betrokken instanties. Kennis over of de gehanteerde aanpak werkt is daarbij een essentieel onderdeel.

Als sprake is van geweld of onveiligheid in een relatie of gezin, is er vaak meer aan de hand waardoor alleen hulp bieden niet altijd genoeg is. Er is ook bescherming nodig. Vanuit een gezamenlijke visie samenwerken als zorg- en veiligheidspartners is echter een grote uitdaging en in de praktijk nog niet vanzelfsprekend. Door het Verwey-Jonker instituut en de Erasmus Universiteit is er een longitudinaal onderzoek uitgevoerd naar de werking van de kinderbeschermingsmaatregel als er sprake is van kindermishandeling (Steketee & Doelman, 2022). De uitkomsten van dit onderzoek laten zien dat de inzet van kinderbeschermingsmaatregelen bepaalde veranderingen laat zien. Het welzijn van de kinderen neemt toe, de opvoedingsvaardigheden van de ouders verbeteren. Maar uit het onderzoek blijkt ook dat het geweld in meer dan de helft van gezinnen nog voortduurt. Deze resultaten zien we ook terug in ander onderzoek naar de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling, waaruit blijkt dat het stoppen van het geweld niet vanzelfsprekend is (Tierolf, e.a., 2014; Steketee e.a., 2020, 2023). Hoewel het aantal incidenten partnergeweld en kindermishandeling na melding bij Veilig Thuis sterk afneemt, blijkt dat in meer dan de helft van de gezinnen anderhalf jaar na melding nog steeds veelvuldig of ernstig geweld voorkomt. ~~Tegelijkertijd laat het~~Dit onderzoek laat zien dat het van belang is dat het geweld daadwerkelijk stopt. Bij de gezinnen waar het geweld daadwerkelijk gestopt was, verbeterde het welzijn van kinderen sterk tot een niveau dat vergelijkbaar is met kinderen in het algemeen in Nederland (Lünneman e.a., 2020; Steketee & Doelman, 2022).

Wat maakt nu dat het zo moeilijk is om het geweld te stoppen? Wat kunnen we leren uit de onderzoeken die de afgelopen jaren zijn uitgevoerd naar de vraag wat er werkt als het gaat om het stoppen van geweld (Tierolf, e.a., 2014; Steketee e.a., 2020, 2022; Lünneman e.a., 2023; Sondejker e.a., 2023). In dit artikel gaan we in op de vraag wat wel en niet werkt in de aanpak van huiselijk geweld en wat de rol van de jeugdbescherming hierin is volgens ouders, kinderen en hulpverleners.

KADER MET KORTE UITLEG: Veilig Thuis is het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling in Nederland. Op regionaal niveau biedt Veilig Thuis advies en ondersteuning en onderzoekt meldingen van onveilige situaties. Wanneer de onveiligheid in gezinnen dusdanig is, en gezinsleden geen hulp accepteren, kan de jeugdrechter besluiten om een kinderbeschermingsmaatregel op te leggen voor één of meerdere kinderen in een gezin. Deze maatregel wordt vervolgens uitgevoerd door gecertificeerde instellingen (GI's), die hiervoor bevoegd zijn.

Huidig onderzoek

Voor het beantwoorden van de vraag wat wel en niet werkt bij de aanpak huiselijk geweld bij gezinnen met een ~~jeugdbeschermingsmaatregel~~kinderbeschermingsmaatregel combineren we informatie uit drie deelonderzoeken uit het grotere onderzoeksprogramma naar de aanpak van huiselijk geweld dat ~~loopt bij~~ het Verwey-Jonker Instituut sinds 2009 uitvoert. Ten eerste bespreken we de uitkomsten van een longitudinale studie waarin ouders en kinderen in het jeugdbeschermingssysteem anderhalf jaar gevolgd zijn, ten tweede zijn er diepte-interviews gehouden met ouders over hoe zij de inzet van de jeugdbescherming hebben ervaren en wat er wel en niet werkt en ten derde zijn er dialoogsessies met uitvoerders in de jeugdbescherming en Veilig Thuis gehouden over wat er wel en niet werkt in de aanpak van huiselijk geweld in deze gezinnen.

Om een zo representatief mogelijk beeld te krijgen van de inzet van de jeugdbescherming bij gezinnen waar sprake is van geweld en/of verwaarlozing, zijn zowel de gezinnen benadert die gemeld zijn bij Veilig Thuis als de gezinnen die aangemeld zijn bij een Gecertificeerde Instelling (GI), die zich bezig houdt met de uitvoering van een kindbeschermingsmaatregel. In de longitudinale studie zijn gezinnen die aangemeld bij een ~~Gecertificeerde Instelling (GI)~~GI of een Veilig Thuis organisatie ~~vanwege vermoedens van kindermishandeling of partnergeweld~~ anderhalf jaar gevolgd. Ouders en kinderen hebben op drie momenten vragenlijsten ingevuld over de veiligheid in het gezin, opvoedvaardigheden van ouders en het welzijn van kinderen en ouders. De meetmomenten vonden plaats net na de start van een jeugdbeschermingstraject bij een Gecertificeerde Instelling ~~of de melding bij Veilig Thuis~~ (T0), 1 jaar later (T1) en 1,5 jaar na T0 (T2) (Steketee et al., 2020; 2022). Dit heeft geresulteerd in een groep van 480 gezinnen waar een ~~gedwongen~~ kindbeschermingsmaatregel is opgelegd (gedwongen kader) en van 1024 gezinnen waarbij geen jeugdbeschermer betrokken is en die hulp ~~in het vrijwillige kader~~ hebben ontvangen (vrijwillig kader). De groepen zijn door middel van een matching procedure aan elkaar gekoppeld op basis van verschillende achtergrondvariabelen zoals inkomen, opleiding, migratieachtergrond, en het hebben van betaald werk, om de groepen zo vergelijkbaar mogelijk te maken. Dit heeft geresulteerd in een groep van 263 gezinnen met een gedwongen kindbeschermingsmaatregel waarbij voor elk gezin een vergelijkbaar gezin is gematcht ~~diedat~~ hulp ontving in het vrijwillige kader.

Er zijn met 18 ouders uit 16 gezinnen, waar ~~betrokkenheid is van jeugdbescherming in het kadersprake was~~ van een ~~gedwongen jeugdbeschermingsmaatregel~~ kinderbeschermingsmaatregel, diepte-interviews gehouden over de vraag welke elementen van hulpverlening als werkzaam worden ervaren door ouders zelf (zie ook Doelman et al., 2024). Hierbij besteden we aandacht aan hoe ouders de inzet van een gedwongen maatregel voor een van hun kinderen ervaren hebben.

Ten slotte zijn er verspreid over het land met 115 uitvoerders in de jeugdbescherming en Veilig Thuis vijf dialoogsessies gehouden/georganiseerd over de resultaten van het onderzoek. In deze werksessies

zijn de resultaten van het onderzoek 'Effectief beschermen van kinderen in onveilige situaties' gepresenteerd en is op basis van deze resultaten het gesprek gevoerd met de uitvoerend werkers of zij deze resultaten herkennen en wat de implicaties zijn voor hun dagelijkse praktijk aan de hand van dialoogsessies. Wat zijn volgens de professionals werkzame elementen als het gaat om het effectief beschermen van kinderen en wat is nodig om deze complexe en hardnekkige probleem van huiselijk geweld en kindermishandeling aan te pakken?

Resultaten

Longitudinale studie

De zelfrapportage van ouders en kinderen laat zien dat dat het aantal incidenten kindermishandeling sterk afneemt in de tijd, maar dat de kindermishandeling ook nog steeds voortduurt in de helft van de gezinnen. In zowel het vrijwillig als het gedwongen kader, is er sprake van een duidelijk afname van het aantal incidenten huiselijk geweld en kindermishandeling. Deze afname is in beide groepen even sterk. We zien alleen een kleine sterkere statistisch significante verbetering als het gaat om de gezinnen waar sprake is van ernstig of veelvuldig geweld. ~~De afname voor deze groep is in de gezinnen met kinderbeschermingsmaatregel statistisch~~ significant iets sterker (van 82% naar 47%) dan in de gezinnen ~~waar geen kinderbeschermingsmaatregel is ingezet~~ zonder maatregel (van 81% naar 56%). ~~Ondanks deze afname blijft het schokkend dat het geweld voortduurt in de meeste gezinnen aangezien bekend is dat er sprake is van kindermishandeling en deze gezinnen zowel in het vrijwillige als gedwongen kader hulp aangeboden krijgen.~~

~~De Bij melding bij Veilig Thuis en bij aanvang van de kinderbeschermingsmaatregel zijn de problemen bij de kinderen zijn ernstig en complex~~ bij melding bij Veilig Thuis of de Gecertificeerde Instelling. Zo heeft 58% procent van de kinderen traumaklachten in de klinische range. Over de tijd verbetert het welzijn van kinderen met en zonder een kinderbeschermingsmaatregel waarbij er een sterke relatie is met de afname van het geweld in het gezin. Het welzijn van kinderen (afname traumaklachten; toename emotionele veiligheid) neemt meer toe bij kinderen waarvoor een ~~gedwongen~~ kinderbeschermingsmaatregel geldt in vergelijking met kinderen waarvan het gezin hulp ontvangt in het vrijwillige kader. ~~Mogelijke~~ Een mogelijke verklaring ~~voor dit verschil~~ is dat bijna alle kinderen (95%) ~~voor wie met~~ een kinderbeschermingsmaatregel ~~is opgelegd~~, een vorm van hulp krijgen. De meest voorkomende vormen van formele hulp zijn psychische hulp en ambulante jeugdhulp zoals centra Centra Jeugd en Gezin ~~of, het~~ maatschappelijk werk of het wijkteam. Dit is beduidend hoger dan het percentage kinderen (43%) dat in het vrijwillige kader formele hulp ontvangt. ~~Het soort~~ De hulp die kinderen wordt geboden, is hetzelfde voor kinderen met en zonder

een kinderschermingsmaatregel. Voor beide groepen kunnen we echter constateren dat de hulp niet altijd gericht is op de problematiek van de kinderen. Zo krijgen niet alle kinderen met traumaklachten gerichte traumabehandeling of krijgen kinderen met hechtingsproblematiek geen hulp ~~vanuit de ambulante jeugdhulp. Wat mogelijk~~ specifiek gericht op hechtingsproblemen. Dit verklaart mogelijk waarom toch veel kinderen na anderhalf jaar zowel in het vrijwillige als binnen de gedwongen hulp nog te maken hebben met problemen, zoals trauma, onveilige hechting, emotionele onveiligheid of gedragsproblemen.

Een van de belangrijke speerpunten van de inzet van de ~~jeugdbeschermingsmaatregel~~ kinderbeschermingsmaatregel is dat ouders weer in staat zijn om hun kinderen zodanig op te voeden dat er geen sprake ~~is~~ meer is van een bedreiging van de ontwikkeling van het kind. Anderhalf jaar na de eerste meting is de opvoedstress statistisch significant afgenomen en ~~ouderschapscompetentie~~ ouderschapscompetenties, zoals 'aanvoelen wat je kind nodig heeft', statistisch significant toegenomen voor zowel de ouders die wel en niet te maken hebben met een kinderschermingsmaatregel. Ondanks de daling van opvoedstress is de stress bij deze ouders na anderhalf jaar nog steeds hoger dan bij het gemiddelde van de Nederlandse bevolking. Wel blijkt er een sterkere verbetering zichtbaar voor opvoedstress en ouderschapscompetenties bij gezinnen met een ~~gedwongen~~ kinderschermingsmaatregel dan de groep gezinnen die hulp ontvangen in het vrijwillige kader.

~~Wat~~ We kunnen ~~we~~ concluderen ~~over wat er werkt dat het geweld duidelijk afneemt zowel in het gedwongen als in het vrijwillig kader. Tegelijkertijd zien we dat dat in meer dan de aanpak helpt van huiselijk geweld de gezinnen anderhalf jaar nadat deze gezinnen zijn gemeld bij Veilig Thuis of aangemeld bij een GI, er nog steeds sprake is van ernstig en kindermishandeling?~~ veelvuldig geweld in het gezin.. Het onderzoek laat tevens zien dat aandacht voor kinderen en de impact van het huiselijk geweld op hun ontwikkeling nodig is. Waar de hulp in het vrijwillig kader zich vooral richt op de problematiek van de ouders is de hulp binnen de jeugdbescherming vooral gericht op de problematiek van de kinderen ~~en~~ de opvoedingsvaardigheden ~~rol~~ van de ouders: als opvoeders. Verder wijst het onderzoek uit dat juist de samenwerking van de gespecialiseerde aanpak huiselijk geweld zoals de vrouwenopvang of de ~~Multi-Disciplinaire Aanpak huiselijk geweld (MDA++-aanpak); Blijf-groep,~~ in combinatie met de inzet van de jeugdbescherming goede resultaten laat zien als het gaat om verminderen en stoppen van het geweld en het verbeteren van welzijn van kinderen en de opvoedingsvaardigheden van ouders. ~~Tegelijkertijd blijkt~~ Hoewel deze combinatie ~~van de specialistische aanpak huiselijk geweld en kinderschermingsmaatregel juist goed helpt, wordt het weinig~~ voor te komen ingezet.

Diepte-interviews ouders

~~Ouders~~ De geïnterviewde ouders zijn heel wisselend in hun kwaliteitsoordeel over de inzet van de jeugdbescherming. Ouders lijken of heel tevreden te zijn of zeer ontevreden. Uit diepte-interviews met achttien ouders uit zestien gezinnen blijkt dat deze (on)tevredenheid van ouders niet altijd gekoppeld is aan hun oordeel over de resultaten van de kinderbeschermingsmaatregel. De (on)tevredenheid lijkt vooral gekoppeld aan de ~~ervaringen en het contact tussen ouders en de betrokken jeugdbeschermers~~ (bejegening, betrokkenheid, bereikbaarheid, en match met de professional). Ouders die ontevreden zijn hebben vooral het gevoel dat zij de regie zijn kwijt geraakt over enerzijds de probleemdefiniëring en welke hulp nodig is en anderzijds dat zij als ouders niet meer mee kunnen beslissen over wat nodig is voor hun kind(eren). ~~Er komen volgens ouders~~ Ouders nemen verschillende elementen ~~naar boven die~~ die bijdragen aan de resultaten van de kinderbeschermingsmaatregel: een gezamenlijke probleemdefiniëring, kundige jeugdbeschermers die krachtdadig, ondersteunend zijn, en systemische factoren, zoals wachtlijsten of wisselingen van jeugdbeschermers.

~~Zo is er~~ Er blijkt overeenstemming tussen ouders en professionals nodig te zijn in de probleemdefiniëring van wat het probleem is in het gezin en waar de hulp in het gedwongen jeugdbeschermingstraject op ingezet moet worden. Ouders ~~geven aan vinden~~ dat die instemming niet altijd bereikt wordt. ~~Zij wijten dit onder andere aan negatieve ervaringen hebben met jeugdbeschermers die volgens hen~~ Jeugdbeschermers trekken naar hun ervaring te snel hun conclusies ~~getrokken hebben~~ zonder ~~dat er~~ voldoende met hen gesproken is overleg. Ouders vinden het belangrijk dat jeugdbeschermers de moeite nemen om hun situatie en problemen te begrijpen zonder er gelijk een label op te hangen van bijvoorbeeld een vchtscheiding of niet meewerkende ouders. Ook geven ouders aan dat partnergeweld niet altijd herkend wordt en dat hier meer aandacht voor nodig is. Van belang is dat het plan van aanpak de instemming van beide ouders heeft, juist als ouders gescheiden zijn of niet meer bij elkaar wonen. ~~Waarbij~~ Daarbij moet voorkomen ~~moet~~ worden dat er telkens opnieuw zaken ter discussie gesteld worden. Tegenstrijdige belangen tussen ouders maar ook tussen ouders en kinderen zijn een belangrijke belemmering om tot overeenstemming te komen van het plan van aanpak.

De kwaliteiten van de jeugdbeschermers zijn van belang voor positieve resultaten van een jeugdbeschermingsmaatregel kinderbeschermingsmaatregel volgens ouders. Ouders verwachten van de jeugdbeschermers dat hij of zij daadkrachtig optreedt en snel actie onderneemt op hun hulpvragen. Veel ouders maken zich zorgen dat de problemen met hun kind niet of te langzaam opgelost worden. Ouders hebben geen duidelijk beeld van wat de jeugdbeschermers doet en hebben ook veelal hoge verwachtingen en zijn daardoor vaak teleurgesteld. Het beeld bestaat van veel papierwerk maar weinig daadwerkelijke handelingen. Meer bekendheid van wat de taak van de

jeugdbeschermer is kan zorgen voor meer reële verwachtingen van ouders over wat een jeugdbeschermer kan en moet doen.

Ouders uiten daarnaast hun zorgen over ~~systemische factoren zoals~~ de manier waarop de zorg georganiseerd is. Zij noemen bijvoorbeeld wachtlijsten, langdurige procedures, wisselingen van betrokken professionals en de verkeerde soort hulp, ~~en geen duidelijk diagnose~~. Dit maakt dat ouders het gevoel hebben dat 'er niets gebeurt' en dat er dus ook geen resultaten zijn geboekt tijdens het traject.

Duidelijk is dat het kind centraal staat in de aanpak van de jeugdbeschermer. Uit de interviews blijkt dat ouders zouden willen dat de jeugdbescherming ook aandacht heeft voor hun problemen en behoefte aan ondersteuning en contact. Ook in andere studies komt naar voren dat ouders willen dat de jeugdbeschermer er ook voor hen is (Bouma e.a., 2020; Healy e.a, 2011; Smithson & Gibson, 2017).

Dialogsessie met professionals

Naar aanleiding van de resultaten van ~~het onderzoek~~ de longitudinale studie zijn er verschillende dialoogsessies georganiseerd verspreid door het land waaraan zo'n ~~120 professionals~~ 115 professionals vanuit de jeugdbescherming en Veilig Thuis organisaties hebben deelgenomen. Alle deelnemers aan deze dialoogsessies zijn het met elkaar eens dat bejegening, houding en attitude zeer belangrijk aspecten zijn als het gaat om werkzame elementen, ~~maar zijn en~~ dat ~~dit~~ deze zowel voor het vrijwillige kader als gedwongen hulp geldt ~~gelden~~. Uit de ~~gesprekken kwamen een~~ viertal dialoogsessies wamen vier elementen naar voren die typerend zijn voor de aanpak van de jeugdbescherming. Ten eerste is het inzetten van een kinderbeschermingsmaatregel veelal een breekijzer bij gezinnen waar de vrijwillige hulpverlener vastgelopen is en men niet meer verder komt. De gedwongen maatregel maakt dat ouders mee moeten werken aan de hulp. De keerzijde is echter wel dat de gedwongen maatregel zeer ingrijpend is waarbij veelal de autonomie en regie van ouders overgenomen wordt of dit door ouders als zodanig ervaren wordt. ~~Tegelijkertijd~~ Professionals geven ~~de professionals~~ aan dat er eigenlijk behoefte is aan een gezinsmaatregel, want nu krijgen de kinderen veelal een juridische maatregel opgelegd terwijl ~~het~~ eigenlijk ~~een probleem betreft van~~ de ouder(s) zelf problemen hebben, zoals gewelddadig gedrag van ouders of verslavings- of psychiatrische problematiek. Ten tweede maakt het gedwongen kader dat de vrijblijvend er niet meer is. Jeugdbeschermers geven aan dat zij, anders dan in het vrijwilliger kader, veel meer vasthoudend zijn. Jeugdbeschermers beschrijven dat als er vanuit de ouders weerstand en verzet is tegen de hulpverlening zij toch blijven komen in het gezin. "We laten ze niet los." Ten derde geven de professionals aan dat jeugdbeschermers meer getraind zijn in het benoemen van het probleem en

het stellen van grenzen. In het vrijwillige kader is men voorzichtiger omdat professionals bang zijn dat ouders afhaken. Tenslotte zijn de jeugdbeschermers veelal de regievoerders die kunnen zorgen dat de juiste hulp gerealiseerd wordt in het gezin. Tegelijkertijd leidt die regiefunctie tot in de praktijk zijn er twee verschillende stromingen in de jeugdbescherming: enerzijds de jeugdbeschermers die vooral regievoerders zijn en geen directe hulpverlening bieden en anderzijds jeugdbeschermers die wel inhoudelijk bij de gezinnen betrokken zijn en directe hulp bieden.

Jeugdbeschermers in deze dialoogsessie zijn het met elkaar eens dat voorkomen moet worden dat de professional te snel in de actiestand schiet. “Je moet vertragen en verdragen!” verwoordt een van de jeugdbeschermers. Belangrijk is dat je als professional niet gelijk de problemen wilt oplossen maar de tijd neemt om gezamenlijk met de gezinsleden te bepalen wat er écht speelt in de gezinnen. “*Je kan niet sneller lopen dan het gezin aankan.*” Het zorgvuldig analyseren wat daadwerkelijk het probleem is binnen de gezinnen, waarbij de ouders en kinderen actief worden betrokken, is nodig om te voorkomen dat ouders het gevoel hebben dat de problemen zoals die door de professionals gedefinieerd worden niets met hun situatie te maken heeft.

Wat is nodig om het geweld te stoppen?

Integrale samenwerking met een eenduidig begrippenkader

Professionals zijn eens met elkaar dat meer samenwerking nodig is. Integrale samenwerking is essentieel als je wilt dat er in het gezin iets veranderd en de complexiteit van de problemen aangepakt wordt. Binnen de samenwerking moet voorkomen worden dat geen zaken dubbel gebeuren of dat er gaten vallen. De taak van de jeugdbeschermer is vooral de hulp te organiseren, te coördineren en gezinsleden te motiveren om de hulp te accepteren. Gezien de complexiteit van de problematiek van de gezinnen zijn veelal meerdere hulpverleners betrokken zoals schuldhulpverlening, de leerplichtambtenaar, de GGZ of schoolmaatschappelijk werk. Integrale samenwerking tussen alle betrokken instellingen is essentieel. Er is een enorme versnippering in de hulpverlening waarbij uitvoerders veelal werken vanuit hun eigen visie over wat nodig is en daarbij vanuit soms schijnbaar tegengestelde belangen hulp verlenen in het gezin. De deelnemers aan de dialoogsessies zijn met elkaar eens dat meer samenwerking nodig is tussen de verschillende sectoren en disciplines in de jeugdzorg. Binnen de samenwerking moet voorkomen worden dat zaken dubbel gebeuren of dat er gaten vallen. Voor de samenwerking is echter een eenduidigheid in begrippenkaders nodig wat betreft ‘veiligheid’ en ‘bedreiging van de ontwikkeling van het kind’. Veiligheid betreft de situatie waarin het kind opgroeit en is niet hetzelfde als ‘bedreiging van de ontwikkeling van het kind’ zoals dat als rechtsgrond voor een kinderbeschermingsmaatregel getoetst wordt (Lünnemann, 2023). Binnen de jeugdbescherming gaat het daarom vooral om het inschatten of de ontwikkeling van het kind ernstig wordt bedreigd en om het inschatten van risico’s. Minder

aandacht is er voor de directe veiligheid, de concrete leefsituatie van het kind, de feitelijke situatie van kindermishandeling in de vorm van agressie of juist het nalaten van het bieden van zorg en veiligheid. Alleen als er aandacht is voor de ernstige bedreiging van de ontwikkeling van het kind in combinatie met aandacht voor de geweldsdynamiek tussen partners en geweldspatronen in een gezin (wie doet wat tegen wie met welke impact) kunnen kinderen effectief worden beschermd.

Meer aandacht voor geweldspatronen en onderliggende problematiek

Uit ~~het onderzoek~~ [de besproken onderzoeken](#) blijkt dat professionals zowel binnen de jeugdbescherming als in het vrijwillige kader de veiligheid in het gezin niet altijd goed inschatten. Daardoor krijgen kinderen [lang](#) niet altijd de bescherming die nodig is. Het vraagt van de professionals een zeer actieve houding om de veiligheid, het geweld en de impact ervan bespreekbaar te maken. Het is echter niet gemakkelijk om zo'n beladen onderwerp te bespreken. Training ~~en ondersteuning~~ van professionals, ook in de jeugdbescherming, is nodig om deze problematiek te kunnen en durven bespreken om te zorgen dat de veiligheid geborgd wordt.

Duidelijk is dat er meer aandacht moet komen voor wat er 'echt' speelt aan huiselijk geweld en kindermishandeling in de gezinnen om de gewenste aanpak te kunnen bieden. Niet alleen is het belangrijk dat geweld tijdig herkend en gesignaleerd wordt, maar ook dat er inzicht komt in het soort geweld dat wordt gebruikt én de context waarin het voorkomt is van belang. De resultaten van de cohortstudies maken zichtbaar dat er verschillende patronen van geweld en samenhangende problematiek zijn die om een gerichte aanpak vragen. Uit diepte-interviews met gezinsleden [die aan de cohortstudie hebben deelgenomen \(59 vrouwen, 18 mannen en 22 kinderen\)](#) komen vijf geweldsprofielen naar voren, namelijk (1) intieme terreur, (2) gezin in stress, (3) langdurige zorg, (4) kind gedrag en opvoedstress en (5) complexe [conflictscheidingenscheidingen](#) (zie kader). Door deze geweldsprofielen te onderscheiden, wordt de meest dominante problematiek in een gezin zichtbaar gemaakt.

~~Het belang van deze~~ [Deze](#) profielen ~~is dat duidelijk wordt~~ [verduidelijken](#) hoe verschillend de achterliggende problematiek en geweldspatronen kunnen zijn en wat dit betekent voor de impact op kinderen en volwassenen. Inzicht in deze profielen helpt professionals de problematiek te begrijpen en zicht te krijgen op de veiligheidsrisico's die spelen en welke hulp en bescherming nodig is (Lünnemann et al., 2023). Geweld dat uit onmacht of frustratie voorkomt, vraagt om een andere, meer systemische aanpak, dan geweld dat bedoeld is om te controleren en manipuleren. Zo moeten bij intieme terreur duidelijke grenzen gesteld worden ten aanzien van de controlerende en manipulerende pleger. Bij onmacht of frustratie vanwege te hoge stressoren in het gezin is het beter

om vooral met begrip te reageren en ervoor te zorgen dat er weer rust komt en ruimte om anders te handelen.

Kader

Bij **intieme terreur** is sprake van een machtsverschil tussen de partners. Eén partner, meestal de man, oefent dwang en controle uit op zijn partner. Door haar vrijheid te beperken, haar te isoleren en door het gebruik van, vaak ernstig, geweld, ook seksueel. Het slachtoffer en de kinderen voelen zich continu bedreigd en onveilig.

Bij het profiel **gezin in de stress** staat centraal dat er een hoge mate van stress is door een opeenstapeling van factoren. Dit leidt herhaaldelijk tot conflicten waarbij het (ernstige) geweld ook van twee kanten kan komen. Het kan ook vooral eenzijdig geweld zijn, waarbij mannen vaker ernstig geweld gebruiken dan vrouwen. Regelmatig gaat dit samen met alcoholmisbruik bij één van partners. De kinderen kunnen slachtoffer zijn én getuige.

In het profiel **langdurige zorg** staat op de voorgrond dat één (of beide) partners vanwege een beperking of psychische problemen langdurige zorg nodig heeft. In deze gezinnen kan ook geweld tussen partners een rol spelen. Daarnaast is er door de problematiek van ouders vaak een onveilige opvoedsituatie voor de kinderen en komt verwaarlozing vaak voor.

In het vierde profiel staat **kind gedrag en opvoedstress op de voorgrond**. De (ernstige) gedragsproblemen van het kind kunnen een reactie zijn op het geweld in huis of voortkomen uit aangeboren problematiek. Het gedrag kan ook conflicten en geweld veroorzaken tussen beide ouders onderling, of tussen ouder en kind. Er is veel opvoedstress en onveiligheid voor de gezinsleden.

Het kenmerk van het profiel **complexe conflictscheiding** is dat de problemen vooral rond de omgang spelen na echtscheiding. Na de scheiding is er met name psychisch geweld en een juridisch gevecht om de kinderen. Kinderen hebben last van conflictmomenten van ouders. In de categorie complexe conflictscheiding vallen verschillende voorgeschiedenissen, en kan er sprake zijn geweest van een van de andere vier profielen. In geval van intieme terreur is de kans op stalking bijvoorbeeld groter

Meer aandacht voor zorgvuldige analyse en het betrekken van ouders en kinderen

Gezien de complexiteit van de problematiek waar deze partnerrelaties en gezinnen mee worstelen, is een goede gezamenlijke analyse van wat er 'echt' speelt nodig. Maak het gezamenlijk analyseren onderdeel van het werkproces. Onderzoek naar de multidisciplinaire aanpak huiselijk geweld laat zien dat het belangrijk is om de tijd te nemen voor een goede analyse. Voorkomen moet worden dat professionals te snel in de actiestand schieten (Sondeijker, 2023). Een gezamenlijke [verklarende analyse met betrokken hulpverleners en betrokken volwassenen en kinderen ~~die is een belangrijke voorwaarde om beter te begrijpen wat er speelt in de relatie en/of het gezin. Deze analyse moet recht doet doen~~](#) aan de context van de problemen ~~en~~, de verschillende rollen die volwassenen en ouders kunnen hebben, ~~is een belangrijke voorwaarde om beter te begrijpen wat er speelt in de relatie en/of het gezin~~ en wat gaat er goed in het gezin onder welke omstandigheden ~~is~~. Een juiste analyse van deze verschillende mechanismen kan verhelderen welke aanpak nodig is, zowel vanuit het perspectief van bescherming en veiligheid als vanuit de onderlinge problemen en risicofactoren. Van belang is dat alle perspectieven van de verschillende betrokkenen (volwassenen, kinderen en

hulpverleners) bij elkaar worden gebracht, op een respectvolle manier en zonder elkaar te proberen te overtuigen. Volgens de gefaseerde ketenaanpak van Vögtlander en van Arum (2016) betekent dit dat in elke fase gezamenlijk geprioriteerd wordt (de TOP-3 methode) wat het belangrijkste is om aan te pakken. Deze [aanpakgefaseerde ketenaanpak](#) komt er in de kern neer op dat rondom huishoudens met [lichte of complexe](#) veiligheidsproblemen altijd [door betrokken professionals](#) wordt samengewerkt aan twee doelen: eerst het realiseren van directe veiligheid en vervolgens het werken aan stabiele veiligheid. Het eerste doel wordt bereikt aan de hand van concrete veiligheidsvoorwaarden die vastgelegd worden in [een](#) gezamenlijk [veiligheidsplannen](#)~~veiligheidsplan~~, met concrete afspraken die tot [herstel van de](#) veiligheid [en verandering](#) leiden. Iedereen voegt vanuit zijn of haar positie en taak voor kortere of langere tijd zijn deskundigheid toe. Dit vergt een brede blik van professionals op de problematiek waarbij aandacht is voor zowel de kant van de pleger, als de kant van het slachtoffer, maar zeker ook voor de kinderen.

Conclusie

~~Het onderzoek naar de aanpak~~ [Op basis van het beschreven longitudinale onderzoek, kunnen we concluderen dat het](#) huiselijk geweld [en kindermishandeling](#) duidelijk afneemt in de gezinnen, zowel [in het gedwongen als in het vrijwillig kader. Ondanks deze afname van geweld is het schokkend dat het geweld in meer dan de helft van de gezinnen blijft bestaan, ondanks de betrokken hulpverlening in de gezinnen. Aandacht voor de impact van huiselijk geweld op de ontwikkeling van kinderen is nodig. Het onderzoek](#) laat zien dat de inschatting van de veiligheid van alle gezinsleden die slachtoffer zijn van kindermishandeling [of partnergeweld](#) door de professionals [zowel in het vrijwillige als gedwongen kader](#) niet altijd goed [wordt](#) gedaan ~~wordt, zodat, waardoor~~ zij niet de bescherming krijgen die nodig is. ~~De vraag is of~~

~~Verder blijkt dat een jeugdbeschermingsmaatregel nodig is om deze veiligheid te borgen. Het gaat immers erom dat kinderen voldoende beschermd worden, daarvoor is het nodig dat we als professionals het vertrouwen opbouwen en de juiste hulp bieden en tegelijkertijd grenzen stellen als de veiligheid niet geborgd en indien nodig juridisch ingrijpen. Het recht kan immers een belangrijke schakel vormen in het doorbreken van structurele ernstige onveiligheid. Binnen het programma Toekomstscenario wordt juist de vraag opgeworpen of volwassenen op een andere manier gemotiveerd kunnen worden tot het aanvaarden van hulp om het geweld te stoppen dan via het inzetten een jeugdbeschermingsmaatregel. Kan de veiligheid van kinderen geborgd worden zonder de inzet van de kinderbeschermingsmaatregel? vooral wordt ingezet bij ernstige problematiek van het kind en bij ontoereikende opvoedingsvaardigheden van de ouders. Het inzetten van~~

kinderbeschermingsmaatregel in deze gezinnen levert resultaten op: het gaat beter met de kinderen en de opvoedingsvaardigheden van de ouders nemen toe. Toch moeten we ook constateren dat het beter kan: ouders voelen zich onvoldoende betrokken bij de probleemanalyse, hebben het gevoel dat ze de regie kwijt zijn en ervaren dat er niet goed naar hun problemen wordt geluisterd.

Daarnaast is het de vraag of een kindbeschermingsmaatregel altijd noodzakelijk is. Veel van de werkzame elementen van de ~~jeugdbeschermingsmaatregel~~kinderbeschermingsmaatregel die door professionals worden genoemd ~~worden door de professionals~~, zoals het gezin niet loslaten of de problematiek durven ~~te benoemen~~, zijn immers elementen die ook binnen een vrijwillig kader ~~ingezet kunnen worden~~. Tegelijkertijd vraagt de diversiteit in (onderliggende) problematiek bij huiselijk geweld en kindermishandeling om verschillende vormen van samenspel tussen het zorg- en veiligheidsdomein, tussen het bieden van bescherming, hulp en zorg (Lünnemann, 2023). Maar het recht betreft een breder spectrum van hulp en straf die kunnen worden ~~ingezet kan worden dan alleen een jeugdbeschermingsmaatregel~~. Als het ~~Het~~ gaat om kinderen beschermen zijn er meer juridische mogelijkheden die gericht ingezet kunnen worden op de plegers van huiselijk geweld, zoals het tijdelijk huisverbod, contactverbod of het opleggen van gedragsinterventies zoals agressieregulatie training. Het beter er immers om dat kinderen voldoende beschermd worden. Daarvoor is het nodig dat professionals vertrouwen opbouwen, de juiste hulp bieden en tegelijkertijd grenzen stellen als de veiligheid niet geborgd is. Gezien de complexiteit van de problematiek zijn veelal meerdere hulpverleners betrokken en is het belangrijk dat hulpverleners integraal samenwerken ~~van netwerkpartners in het zorg- en veiligheidsdomein is volgens de visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid een belangrijke stap voorwaarts~~. Hier is geen aanpassing van wetgeving op een systemische manier, waarbij aandacht is ~~voor nodig~~ alle gezinsleden.

Belangrijke Momenteel zijn er binnen het landelijke programma 'Toekomstscenario's Kind en Gezinsbescherming' 11 proeftuinen in Nederland gestart, waar geëxperimenteerd wordt met nieuwe werkwijzen en methoden om de kind- en gezinsbescherming te verbeteren. De proeftuinen zijn bedoeld om innovatieve aanpakken uit te proberen die effectiever en efficiënter zijn in het beschermen van kinderen en het ondersteunen van gezinnen. Verschillende organisaties, zoals jeugdzorginstellingen, gemeenten, veilig thuis en de lokale teams, werken samen binnen deze proeftuinen. Het doel is te leren wat wel en niet werkt, om vervolgens succesvolle methoden breder in te zetten. Binnen de proeftuinen wordt geprobeerd de veiligheid van kinderen te waarborgen zonder altijd direct een kindbeschermingsmaatregel in te zetten.

Een belangrijke voorwaarde is dat hulpverleners oog hebben voor de impact van de kindermishandeling op de kinderen. Kinderen geven zelf aan dat er te weinig met hen wordt ~~gesproken wordt met hen~~ en dat zij het gevoel hebben dat er vooral met hen gesproken wordt als informant over hoe het thuis gaat. Te veel kinderen wonen anderhalf jaar na melding bij Veilig Thuis

[of](#) een Gecertificeerde Instelling ~~of Veilig Thuis~~ nog steeds in een gezin waar sprake is van onveiligheid. [Wat weerspiegelt wordt in Dit blijkt ook uit](#) het aantal kinderen dat ~~na~~ anderhalf jaar na melding nog steeds te kampen heeft met de gevolgen ~~ervan~~, zoals hechtingsproblemen, traumaklachten en gedragsproblemen. De resultaten laten zien dat met name kinderen veelal een vergeten groep zijn als slachtoffer ~~van~~ huiselijk geweld. Kinderen [geven zelf aan vertellen](#) dat ze eerder, vaker en structureler betrokken willen worden bij het hele traject van signalering van problemen tot en met de (evaluatie van de) hulpverlening (Spanjaard & van Gemert, 2019). Systematische aandacht voor de problematiek en klachten van de kinderen is nodig en lijkt vanzelfsprekend, maar dat is het in de praktijk nog steeds niet. Kinderen die te maken hebben met huiselijk geweld beschrijven dit als een complexe, isolerende en langdurige ervaring, die resulteert in ontwrichting, verliezen en uitdagingen in betekenisvolle relaties in hun leven (zie ook Noble-Carr e.a., 2020). De aanleiding van het geweld van ouder tegen het kind of tussen ouders is voor jongeren vaak onduidelijk. Ze zien zichzelf soms onterecht als oorzaak en [snappen begrijpen](#) niet waarom de agressie plaatsvindt. Jongeren ervaren het als een grote frustratie dat ze niet weten waarom agressie zich op hen richt (Pels e.a., 2011; 2015). Aandacht voor kinderen in deze onveilige situaties is nodig omdat kinderen zich veelal onmachtig voelen en te maken hebben met heftige en intense emoties: zoals verdriet, angst, boosheid en machteloosheid.

Tot slot, de jeugdbescherming ligt onder vuur. De Inspectie voor Gezondheidszorg en Jeugd constateerde dat de gecertificeerde instellingen hun verantwoordelijkheid om kinderen die te maken hebben met mishandeling te beschermen niet kunnen waarmaken (IGJ, 2021). Ook de bestuurders van de 'Gecertificeerde ~~instellingen~~ [Instellingen](#)' constateren dat er sprake is van een crisis in de jeugdbescherming en pleiten voor een substantiële reductie van de werklust voor de uitvoerende jeugdbeschermers (Brief aan de minister van J&V, 2021). De resultaten van het onderzoek bevestigen enerzijds de conclusies van de Inspectie en de bestuurders van de Gecertificeerde Instellingen, namelijk dat er sprake is van wachtlijsten in de jeugdhulp waardoor de kinderen niet altijd de zorg krijgen die zij nodig hebben. De arbeidskrachttekorten leiden er ook toe dat ouders [en kinderen](#) te weinig contact hebben met jeugdbeschermers en dat er veel wisselingen zijn. Anderzijds laat het onderzoek zien dat jeugdbeschermers, die met deze gezinnen werken, er daadwerkelijk toe doen. Er zijn duidelijk verbeteringen zichtbaar in de gezinnen ondanks de constatering dat we er nog niet zijn. De uitkomsten van het onderzoek zijn enerzijds positief, er is sprake van een afname van het geweld. Maar het is nog niet goed genoeg, ~~de~~ [De](#) uitkomsten laten ook zien hoe hardnekkig kindermishandeling ~~en partnergeweld zijn~~. [Willen is. Als](#) we de intergenerationele overdracht [van geweld willen](#) doorbreken, dan moeten we zorgen dat de kinderen die in deze gezinnen opgroeien de mogelijkheid krijgen om zich zodanig te ontwikkelen dat zij de cirkel van het geweld kunnen doorbreken.

Referenties

- Alink, L., Prevoo, M., van Berkel, S., Linting, M., Klein Velderman, M., & Pannebakker, F. (2018). *NPM 2017: Nationale prevalentiestudie mishandeling van kinderen en jeugdigen [Netherlands' prevalence study on maltreatment of children and youth]*. Leiden University; TNO.
<http://resolver.tudelft.nl/uuid:1aaf8121-89f5-4fb4-a7eb-ad1c90fafefb>
- Alink, L., van IJzendoorn, R., Bakermans-Kranenburg, M., Pannebakker, F., Vogels, T., & Euser, S.
 — (2011). *Kindermishandeling in Nederland anno 2010: De tweede nationale prevalentiestudie van mishandeling van kinderen en jeugdigen (NPM - 2010)*. Leiden University; TNO.
<http://resolver.tudelft.nl/uuid:bbbc0910-2d61-4c9e-978f-31fec71533dd>
- Akkermans, M., Derksen, E., Kloosterman, R., Moons, E., Wingen, M. (2022). *Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag 2022 (PHGSG 2022)*. WODC & CBS.
- Bouma, H., Grietens, H., López López, M., & Knorth, E. J. (2020). Learning from parents: A qualitative-interview study on how parents experience their journey through the Dutch child protection system. *Child & Family Social Work*, 25, 116-125. <https://doi.org/10.1111/cfs.12723>
~~system. *Child & Family Social Work*, 25, 116-125. <https://doi.org/10.1111/cfs.12723>~~
- Carr, A., Duff, H., & Craddock, F. (2020). A systematic review of reviews of the outcome of noninstitutional child maltreatment. *Trauma, Violence, & Abuse*, 21, 828-843.
<https://doi.org/10.1177%2F1524838018789154>
- Doelman, E.H.J., van der Horst, F.C.P., Luijk, M.P.C.M., & Steketee, M.J. (2024). Parents' perspectives on the results of mandatory child protection support: A qualitative study. *Child & Family Social Work*. <https://doi.org/10.1111/cfs.13144>
- Evans, S. E., Davies, C., & DiLillo, D. (2008). Exposure to domestic violence: A meta-analysis of child and adolescent outcomes. *Aggression and Violent Behavior*, 13, 131-140.
<https://doi.org/10.1016/j.avb.2008.02.005>
- Healy, K., Darlington, Y., & Feeney, J. A. (2011). Parents' participation in child protection practice: Towards respect and inclusion. *Families in Society: The Journal of Contemporary Social Services*, 92(3), 282-288.
- Hillis, S. D., Mercy, J. A., Amobi, A., & Kress, H. (2016). *Global Prevalence of Past-year Violence Against Children: A Systematic Review and Minimum Estimates*. *Pediatrics*, 137(3).
<https://doi.org/10.1542/peds.2015-4079>
- Holt, S., Buckley, H., & Whelan, S. (2008). The impact of exposure to domestic violence on children and young people: A review of the literature. *Child Abuse & Neglect*, 32, 797-810. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2008.02.004>
- Inspectie gezondheidzorg en Jeugd. (2021). *Kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd. Landelijk rapport 2021 vervolgtoezicht*. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- Lünnemann, K.D. (2023). *Verschillend perspectief, samen kijken. Over kindermishandeling, geweld in relaties en systeemgerichte bescherming*. Hogeschool Utrecht
- Lünnemann, K., Compagner, M., Steketee, M., & De Wildt, R. (2023). *Op zoek naar beschermingsarrangementen bij huiselijk geweld. Een onderzoek naar samenwerking huiselijk geweld in Zaanstreek-Waterland*. Verwey-Jonker Instituut.

- Lünnemann, M., Steketee, M., & Tierolf, B. (2020). *Wat als het geweld niet stopt? Een longitudinale studie naar de langere termijn gevolgen van partnergeweld en Kindermishandeling voor Kinderen*. Utrecht: Verwey-Jonker instituut.
- Lünnemann, K., Loeffen, M., Steketee, M., Hoefsloot, T., & Bel, K. (2017). *Domein overstijgende aanpak MPG. Voorbij de scheiding tussen veiligheidsdomein en zorgdomein*. Verwey-Jonker Instituut.
- Noble-Carr, D., Moore, T., & McArthur, M. (2020). Children's experiences and needs in relation to domestic and family violence: Findings from a meta-synthesis. *Child & Family Social Work*, 25(1), 182-191. <https://doi.org/10.1111/cfs.12645>
- [NJI \(2020\). Richtlijn Gezinnen met meervoudige en complexe problemen voor jeugdhulp en jeugdbescherming. Nederlands Jeugdinstituut](#)
- Pels, T., Van Rooij, F. B., & Distelbrink, M. (2015). The impact of intimate partner violence (IPV) on parenting by mothers within an ethnically diverse population in the Netherlands. *Journal of Family Violence*, 30, 1055-1067. <https://doi.org/10.1007/s10896-015-9746-2>
- Pels, T., Lunnemann, K.D., & Steketee, M. (2011). *Opvoeden na partnergeweld Ondersteuning van moeders en jongeren van diverse afkomst*. Assen: Van Gorcum.
- Schellingerhout, R., & Ramakers, C. (2017). *Scholierenonderzoek kindermishandeling 2016*. ITS, Radboud Universiteit. https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/2237/2668B_Volledige_Tekst_tcm28-257873.pdf?sequence=3&isAllowed=y
- [Sethi, Dinesh, Bellis, Mark, Hughes, Karen, Gilbert, Ruth, Mitis, Francesco, et al. \(2013\). European report on preventing child maltreatment. World Health Organization. Regional Office for Europe. https://iris.who.int/handle/10665/326375](#)
- Smithson, R., & Gibson, M. (2017). Less than human: A qualitative study into the experience of parents involved in the child protection system. *Child & Family Social Work*, 22(2), 565-574. <https://doi.org/10.1111/cfs.12270>
- Sondeijker, F., Steketee, M., Compagner, & Lünnemann, M. (2023). *Werkzame elementen MDA++ aanpak. Eindrapport monitoringsonderzoek naar de aanpak in 5 regio's*. Verwey-Jonker Instituut.
- Spanjaard, H.J.M., & Gemert, M. van (2019). Praktijkboek praten met kinderen over kindermishandeling. *Kind Adolescent*. 40, 347-349 (2019). <https://doi.org/10.1007/s12453-019-00218-3>
- [Steege, M. van der, Veld, D. de, & Zoon, M. \(2020\). Richtlijn Gezinnen met Meervoudige en Complexe problemen. Beroepsvereniging van Professionals in Sociaal Werk, Nederlands Instituut van Psychologen, Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen, Nederlands Jeugdinstituut. https://richtlijnenjeugdhulp.nl/gezinnen-met-meervoudige-en-complexe-problemen/](#)
- Steketee, M., van Loon, L., & Lünnemann, M., Dusault, Y., & Tierolf, B., (2023). *Huiselijk geweld: een complex en hardnekkig probleem. Derde Cohortstudie: Resultaten van de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling*. Utrecht: Verwey-Jonker instituut.
- Steketee, M., & Doelman, E.H.J. (2022). *Hoe bescherm je kinderen als het thuis onveilig is?* Verwey-Jonker Instituut. Beschikbaar op: <https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2022/10/217017-Meerwaarde-Jeugdbescherming.pdf>
- Steketee, M., Tierolf, B., Lünnemann, K., & Lünnemann, M. (2020). *Kwestie van lange adem: kan huiselijk geweld en kindermishandeling echt stoppen?* Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

- Tierolf, B., Lünemann, K., Steketee, M. (2014a). *Doorbreken geweldspatroon vraagt gespecialiseerde hulp: Onderzoek naar effectiviteit van de aanpak huiselijk geweld in de G4*. Verwey-Jonker Instituut. https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2020/07/1366_Doorbreken-geweldspatroon-vraagd-gespecialiseerde-hulp_Web-2.pdf
- Ten Boom, A., & Wittebrood, K. (2019). *De prevalentie van huiselijk geweld en kindermishandeling in Nederland*. Den Haag: WODC.
- Van Dijk, T., van Veen, M., & Cox, E. (2010). *Slachtofferschap van huiselijk geweld. Aard, omvang, omstandigheden en hulpzoekgedrag*. Intomart GfK.
https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/1674/volledige-tekst_tcm28-69788.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Vink, R., Goes, A., Doornink, N., Broerse, A., Pannebakker, F., van der Zwan, R., & Schakenraad, W. (2014). *Huiselijk geweld door kinderen en jongeren tegen hun ouders. Verkennend onderzoek*. Movisie; TNO. https://www.tno.nl/media/3226/huiselijk_geweld_door_kinderen_jongeren_tegen_hun_ouders.pdf
- Vogtländer, L. & S. van Arum (2016). *Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risicogestuurde zorg*. [Utrecht: GGD GHOR Nederland.](#)

Vertragen en verdragen: werkzame elementen in de aanpak van onveiligheid in gezinnen met meervoudige en complexe problematiek.

Samenvatting

In een groot deel van gezinnen waar sprake is van multiproblematiek, is ook sprake van huiselijk geweld (partnergeweld en/of kindermishandeling). In het rapport *Hoe bescherm je kinderen als het thuis onveilig is?* (Steketee & Doelman, 2022) bleek dat bij 75% van de gezinnen met een gedwongen kinderbeschermingsmaatregel bij aanvang sprake is van veelvuldig of ernstig geweld, terwijl maar in 12% van de gezinnen geen sprake was van geweld. Na 1,5 jaar is het percentage waar het geweld gestopt was significant toegenomen naar 34%. Toch is er nog in bijna de helft van de gezinnen sprake van veel/ernstig (47%) of matig (18%) geweld. Dit is zorgwekkend en geeft aan hoe lastig het is om geweld te stoppen in deze gezinnen met problematiek van hoge complexiteit.

In het jeugdbeschermingssysteem moet meer aandacht zijn voor de rol van geweld in het geheel van de gezinsproblematiek. Met daarbij specifiek aandacht voor de functie van het geweld in het gezin en de onderliggende factoren die de kans op geweld verhogen. De geweldsproblematiek en samenhangende factoren lijkt nu niet altijd in acht te worden genomen, met als gevolg dat er in gezinnen niet altijd de juiste zorg wordt geboden.

In het huidige artikel wordt gepleit voor het belang van een grondige gezamenlijke analyse van wat er daadwerkelijk speelt in de gezinnen bij aanvang van een gedwongen kinderbeschermingsmaatregel waarbij alle partijen betrokken worden. Dit vraagt ook om een goede samenwerking tussen alle betrokken instanties. Daarnaast vraagt het om meer aandacht voor de onveiligheid in deze gezinnen waarbij er meer oog moet zijn voor de patronen van geweld en de onderliggende problematiek die het geweld in stand houdt.

Vertragen en verdragen: werkzame elementen in de aanpak van onveiligheid in gezinnen met meervoudige en complexe problematiek.

Bij gezinnen die gemeld worden bij Veilig Thuis vanwege vermoedens van partnergeweld of kindermishandeling, is vrijwel altijd sprake van multiproblematiek (Steketee e.a., 2020). Deze problemen betreffen zowel meerdere gezinsleden als verschillende levensgebieden. Er is sprake van een opeenstapeling en verwevenheid aan problemen op het niveau van de ouders, kind(eren), en in de onderlinge relatie. Bovendien blijken sociaaleconomische (armoede/werkloosheid) en psychosociale (jeugdtrauma's, het hebben van een geschiedenis van kindermishandeling, problematisch alcoholgebruik) risicofactoren veel vaker voor te komen bij deze gezinnen dan bij de algemene Nederlandse bevolking. Ook binnen de *Richtlijn Gezinnen met meervoudige en complexe problemen* wordt als een van de kenmerken genoemd dat in deze gezinnen vaker sprake is van geweld in de onderliggende contacten en van huiselijk geweld (Van der Steege e.a., 2020). Toch is de aandacht voor huiselijk geweld en kindermishandeling nog niet vanzelfsprekend in deze gezinnen (Lünnemann e.a., 2017).

Huiselijk geweld omvat geweld dat door iemand uit de huiselijke- of familiekring van het slachtoffer wordt gepleegd zoals partnergeweld of kindermishandeling (Ten Boom & Wittebrood, 2019; Van Dijk e.a., 2010). Partnergeweld en kindermishandeling vormen nog steeds een aanzienlijk wereldwijd maatschappelijk probleem wat ondanks allerlei beleidsinspanningen nog steeds niet afneemt. De WHO schat dat in Europa één op de drie kinderen een vorm van geweld meemaken in hun leven (Sethi, 2013). Andere cijfers laten zien dat in 2016, één miljard kinderen tussen de 2-17 jaar geconfronteerd zijn met geweld (Hillis e.a., 2016). Ook in Nederland groeien nog steeds te veel kinderen op in gezinnen waar het onveilig is. Zo blijkt uit de prevalentie-monitor huiselijk geweld en seksueel geweld dat in Nederland anno 2022 1,3 miljoen personen van 16 jaar of ouder het afgelopen jaar te maken hebben gehad met huiselijk geweld (Akkermans e.a., 2022). Bovendien blijkt uit het Scholierenonderzoek Kindermishandeling dat in 2006, 2010 en 2016 heeft plaatsgevonden, dat bijna 25% van de leerlingen in het voortgezet onderwijs ooit te maken heeft gehad met kindermishandeling (Schellingerhout & Ramakers, 2017). Ook in het primaire onderwijs rapporteert bijna 27% van de leerlingen kindermishandeling (De Augeo Taskforce, Vink e.a., 2016).

Opgroeien in een gezin waar het onveilig is, staat een gezonde ontwikkeling in de weg (Alink et al, 2011; 2018). Kinderen hebben zowel op de korte als langere termijn te maken met de negatieve gevolgen van kindermishandeling en het getuige zijn van partnergeweld op verschillende domeinen: gezondheid, sociaal-emotioneel, financieel en relaties (Car, e.a., 2020; Evans, 2008; Holt, 2008). Daarom is het cruciaal dat we kinderen beter beschermen en ingrijpen om de negatieve gevolgen van dit geweld te beperken of te herstellen. De aanpak van onveiligheid in gezinnen is de taak van het rijk,

de gemeenten en de betrokken instanties. Kennis over of de gehanteerde aanpak werkt is daarbij een essentieel onderdeel.

Als sprake is van geweld of onveiligheid in een relatie of gezin, is er vaak meer aan de hand waardoor alleen hulp bieden niet altijd genoeg is. Er is ook bescherming nodig. Vanuit een gezamenlijke visie samenwerken als zorg- en veiligheidspartners is echter een grote uitdaging en in de praktijk nog niet vanzelfsprekend. Door het Verwey-Jonker instituut en de Erasmus Universiteit is er een longitudinaal onderzoek uitgevoerd naar de werking van de kinderbeschermingsmaatregel als er sprake is van kindermishandeling (Steketee & Doelman, 2022). De uitkomsten van dit onderzoek laten zien dat de inzet van kinderbeschermingsmaatregelen bepaalde veranderingen laat zien. Het welzijn van de kinderen neemt toe, de opvoedingsvaardigheden van de ouders verbeteren. Maar uit het onderzoek blijkt ook dat het geweld in meer dan de helft van gezinnen nog voortduurt. Deze resultaten zien we ook terug in ander onderzoek naar de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling, waaruit blijkt dat het stoppen van het geweld niet vanzelfsprekend is (Tierolf, e.a., 2014; Steketee e.a., 2020, 2023). Hoewel het aantal incidenten partnergeweld en kindermishandeling na melding bij Veilig Thuis sterk afneemt, blijkt dat in meer dan de helft van de gezinnen anderhalf jaar na melding nog steeds veelvuldig of ernstig geweld voorkomt. Dit onderzoek laat zien dat het van belang is dat het geweld daadwerkelijk stopt. Bij de gezinnen waar het geweld daadwerkelijk gestopt was, verbeterde het welzijn van kinderen sterk tot een niveau dat vergelijkbaar is met kinderen in het algemeen in Nederland (Lünneman e.a., 2020; Steketee & Doelman, 2022).

Wat maakt nu dat het zo moeilijk is om het geweld te stoppen? Wat kunnen we leren uit de onderzoeken die de afgelopen jaren zijn uitgevoerd naar de vraag wat er werkt als het gaat om het stoppen van geweld (Tierolf, e.a., 2014; Steketee e.a., 2020, 2022; Lünneman e.a., 2023; Sondejker e.a., 2023). In dit artikel gaan we in op de vraag wat wel en niet werkt in de aanpak van huiselijk geweld en wat de rol van de jeugdbescherming hierin is volgens ouders, kinderen en hulpverleners.

KADER MET KORTE UITLEG: Veilig Thuis is het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling in Nederland. Op regionaal niveau biedt Veilig Thuis advies en ondersteuning en onderzoekt meldingen van onveilige situaties. Wanneer de onveiligheid in gezinnen dusdanig is, en gezinsleden geen hulp accepteren, kan de jeugdrechter besluiten om een kinderbeschermingsmaatregel op te leggen voor één of meerdere kinderen in een gezin. Deze maatregel wordt vervolgens uitgevoerd door gecertificeerde instellingen (GI's), die hiervoor bevoegd zijn.

Huidig onderzoek

Voor het beantwoorden van de vraag wat wel en niet werkt bij de aanpak huiselijk geweld bij gezinnen met een kinderbeschermingsmaatregel combineren we informatie uit drie deelonderzoeken uit het

grotere onderzoeksprogramma naar de aanpak van huiselijk geweld dat het Verwey-Jonker Instituut sinds 2009 uitvoert. Ten eerste bespreken we de uitkomsten van een longitudinale studie waarin ouders en kinderen in het jeugdbeschermingssysteem anderhalf jaar gevolgd zijn, ten tweede zijn er diepte-interviews gehouden met ouders over hoe zij de inzet van de jeugdbescherming hebben ervaren en wat er wel en niet werkt en ten derde zijn er dialoogsessies met uitvoerders in de jeugdbescherming en Veilig Thuis gehouden over wat er wel en niet werkt in de aanpak van huiselijk geweld in deze gezinnen.

Om een zo representatief mogelijk beeld te krijgen van de inzet van de jeugdbescherming bij gezinnen waar sprake is van geweld en/of verwaarlozing, zijn zowel de gezinnen benadert die gemeld zijn bij Veilig Thuis als de gezinnen die aangemeld zijn bij een Gecertificeerde Instelling (GI), die zich bezig houdt met de uitvoering van een kindbeschermingsmaatregel. In de longitudinale studie zijn gezinnen die aangemeld bij een GI of een Veilig Thuis organisatie anderhalf jaar gevolgd. Ouders en kinderen hebben op drie momenten vragenlijsten ingevuld over de veiligheid in het gezin, opvoedvaardigheden van ouders en het welzijn van kinderen en ouders. De meetmomenten vonden plaats net na de start van een jeugdbeschermingstraject bij een Gecertificeerde Instelling of de melding bij Veilig Thuis (T0), 1 jaar later (T1) en 1,5 jaar na T0 (T2) (Steketee et al., 2020; 2022). Dit heeft geresulteerd in een groep van 480 gezinnen waar een kindbeschermingsmaatregel is opgelegd (gedwongen kader) en van 1024 gezinnen waarbij geen jeugdbescherming betrokken is en die hulp hebben ontvangen (vrijwillig kader). De groepen zijn door middel van een matching procedure aan elkaar gekoppeld op basis van verschillende achtergrondvariabelen zoals inkomen, opleiding, migratieachtergrond, en het hebben van betaald werk, om de groepen zo vergelijkbaar mogelijk te maken. Dit heeft geresulteerd in een groep van 263 gezinnen met een kindbeschermingsmaatregel waarbij voor elk gezin een vergelijkbaar gezin is gematcht dat hulp ontving in het vrijwillig kader.

Er zijn met 18 ouders uit 16 gezinnen, waar sprake was van een kindbeschermingsmaatregel, diepte-interviews gehouden over de vraag welke elementen van hulpverlening als werkzaam worden ervaren door ouders zelf (zie ook Doelman et al., 2024). Hierbij besteden we aandacht aan hoe ouders de inzet van een gedwongen maatregel voor een van hun kinderen ervaren hebben.

Ten slotte zijn er verspreid over het land met 115 uitvoerders in de jeugdbescherming en Veilig Thuis vijf dialoogsessies georganiseerd over de resultaten van het onderzoek. In deze werksessies zijn de resultaten van het onderzoek 'Effectief beschermen van kinderen in onveilige situaties' gepresenteerd en is op basis van deze resultaten het gesprek gevoerd met de uitvoerend werkers of zij deze resultaten herkennen en wat de implicaties zijn voor hun dagelijkse praktijk aan de hand van dialoogsessies. Wat zijn volgens de professionals werkzame elementen als het gaat om het effectief beschermen van kinderen en wat is nodig om deze complexe en hardnekkige probleem van huiselijk geweld en kindermishandeling aan te pakken?

Resultaten

Longitudinale studie

De zelfrapportage van ouders en kinderen laat zien dat dat het aantal incidenten kindermishandeling sterk afneemt in de tijd, maar dat de kindermishandeling ook nog steeds voortduurt in de helft van de gezinnen. In zowel het vrijwillig als het gedwongen kader is er sprake van een duidelijk afname van het aantal incidenten huiselijk geweld en kindermishandeling. Deze afname is in beide groepen even sterk. We zien alleen een kleine sterkere statistisch significante verbetering als het gaat om de gezinnen waar sprake is van ernstig of veelvuldig geweld: de afname is in de gezinnen met kinderbeschermingsmaatregel statistisch significant iets sterker (van 82% naar 47%) dan in de gezinnen zonder maatregel (van 81% naar 56%).

Bij melding bij Veilig Thuis en bij aanvang van de kinderbeschermingsmaatregel zijn de problemen bij de kinderen ernstig en complex. Zo heeft 58% procent van de kinderen traumaklachten in de klinische range. Over de tijd verbetert het welzijn van kinderen met en zonder een kinderbeschermingsmaatregel waarbij er een sterke relatie is met de afname van het geweld in het gezin. Het welzijn van kinderen (afname traumaklachten; toename emotionele veiligheid) neemt meer toe bij kinderen waarvoor een kinderbeschermingsmaatregel geldt in vergelijking met kinderen waarvan het gezin hulp ontvangt in het vrijwillige kader. Een mogelijke verklaring is dat bijna alle kinderen (95%) met een kinderbeschermingsmaatregel, een vorm van hulp krijgen. De meest voorkomende vormen van formele hulp zijn psychische hulp en jeugdhulp zoals Centra Jeugd en Gezin, het maatschappelijk werk of het wijkteam. Dit is beduidend hoger dan het percentage kinderen (43%) dat in het vrijwillige kader formele hulp ontvangt. De hulp die kinderen wordt geboden, is hetzelfde voor kinderen met en zonder een kinderbeschermingsmaatregel. Voor beide groepen kunnen we echter constateren dat de hulp niet altijd gericht is op de problematiek van de kinderen. Zo krijgen niet alle kinderen met traumaklachten gerichte traumabehandeling of krijgen kinderen met hechtingsproblematiek geen hulp specifiek gericht op hechtingsproblemen. Dit verklaart mogelijk waarom toch veel kinderen na anderhalf jaar zowel in het vrijwillige als binnen de gedwongen hulp nog te maken hebben met problemen, zoals trauma, onveilige hechting, emotionele onveiligheid of gedragsproblemen.

Een van de belangrijke speerpunten van de inzet van de kinderbeschermingsmaatregel is dat ouders weer in staat zijn om hun kinderen zodanig op te voeden dat er geen sprake meer is van een bedreiging van de ontwikkeling van het kind. Anderhalf jaar na de eerste meting is de opvoedstress statistisch significant afgenomen en ouderschapscompetenties, zoals 'aanvoelen wat je kind nodig

heeft', statistisch significant toegenomen voor zowel de ouders die wel en niet te maken hebben met een kinderschermingsmaatregel. Ondanks de daling van opvoedstress is de stress bij deze ouders na anderhalf jaar nog steeds hoger dan bij het gemiddelde van de Nederlandse bevolking. Wel blijkt er een sterkere verbetering zichtbaar voor opvoedstress en ouderschapscompetenties bij gezinnen met een kinderschermingsmaatregel dan de groep gezinnen die hulp ontvangen in het vrijwillige kader.

We kunnen concluderen dat het geweld duidelijk afneemt zowel in het gedwongen als in het vrijwillig kader. Tegelijkertijd zien we dat dat in meer dan de helft van de gezinnen anderhalf jaar nadat deze gezinnen zijn gemeld bij Veilig Thuis of aangemeld bij een GI, er nog steeds sprake is van ernstig en veelvuldig geweld in het gezin.. Het onderzoek laat tevens zien dat aandacht voor kinderen en de impact van het huiselijk geweld op hun ontwikkeling nodig is. Waar de hulp in het vrijwillig kader zich vooral richt op de problematiek van de ouders is de hulp binnen de jeugdbescherming vooral gericht op de problematiek van de kinderen én de rol van de ouders als opvoeders. Verder wijst het onderzoek uit dat juist de samenwerking van de gespecialiseerde aanpak huiselijk geweld zoals de vrouwenopvang of de Blijf-groep, in combinatie met de inzet van de jeugdbescherming goede resultaten laat zien als het gaat om verminderen en stoppen van het geweld en het verbeteren van welzijn van kinderen en de opvoedingsvaardigheden van ouders. Hoewel deze combinatie goed helpt, wordt het weinig ingezet.

Diepte-interviews ouders

De geïnterviewde ouders zijn heel wisselend in hun kwaliteitsoordeel over de inzet van de jeugdbescherming. Ouders lijken of heel tevreden te zijn of zeer ontevreden. Uit diepte-interviews met achttien ouders uit zestien gezinnen blijkt dat deze (on)tevredenheid van ouders niet altijd gekoppeld is aan hun oordeel over de resultaten van de kinderschermingsmaatregel. De (on)tevredenheid lijkt vooral gekoppeld aan de bejegening, betrokkenheid, bereikbaarheid, en match met de professional. Ouders die ontevreden zijn hebben vooral het gevoel dat zij de regie zijn kwijt geraakt over enerzijds de probleemdefiniëring en welke hulp nodig is en anderzijds dat zij als ouders niet meer mee kunnen beslissen over wat nodig is voor hun kind(eren). Ouders nemen verschillende elementen die bijdragen aan de resultaten van de kinderschermingsmaatregel: een gezamenlijke probleemdefiniëring, kundige jeugdbeschermers die krachtadig, ondersteunend zijn, en systemische factoren, zoals wachtlijsten of wisselingen van jeugdbeschermers.

Er blijkt overeenstemming tussen ouders en professionals nodig te zijn in de probleemdefiniëring van wat het probleem is in het gezin en waar de hulp in het gedwongen jeugdbeschermingstraject op ingezet moet worden. Ouders vinden dat die instemming niet altijd bereikt wordt. Jeugdbeschermers

trekken naar hun ervaring te snel conclusies zonder voldoende overleg. Ouders vinden het belangrijk dat jeugdbeschermers de moeite nemen om hun situatie en problemen te begrijpen zonder er gelijk een label op te hangen van bijvoorbeeld een vechtscheiding of niet meewerkende ouders. Ook geven ouders aan dat partnergeweld niet altijd herkend wordt en dat hier meer aandacht voor nodig is. Van belang is dat het plan van aanpak de instemming van beide ouders heeft, juist als ouders gescheiden zijn of niet meer bij elkaar wonen. Daarbij moet voorkomen worden dat er telkens opnieuw zaken ter discussie gesteld worden. Tegenstrijdige belangen tussen ouders maar ook tussen ouders en kinderen zijn een belangrijke belemmering om tot overeenstemming te komen van het plan van aanpak.

De kwaliteiten van de jeugdbeschermer zijn van belang voor positieve resultaten van een kinderbeschermingsmaatregel volgens ouders. Ouders verwachten van de jeugdbeschermer dat hij of zij daadkrachtig optreedt en snel actie onderneemt op hun hulpvragen. Veel ouders maken zich zorgen dat de problemen met hun kind niet of te langzaam opgelost worden. Ouders hebben geen duidelijk beeld van wat de jeugdbeschermer doet en hebben ook veelal hoge verwachtingen en zijn daardoor vaak teleurgesteld. Het beeld bestaat van veel papierwerk maar weinig daadwerkelijke handelingen. Meer bekendheid van wat de taak van de jeugdbeschermer is kan zorgen voor meer reële verwachtingen van ouders over wat een jeugdbeschermer kan en moet doen.

Ouders uiten daarnaast hun zorgen over de manier waarop de zorg georganiseerd is. Zij noemen bijvoorbeeld wachtlijsten, langdurige procedures, wisselingen van betrokken professionals en de verkeerde soort hulp. Dit maakt dat ouders het gevoel hebben dat ‘er niets gebeurt’ en dat er dus ook geen resultaten zijn geboekt tijdens het traject.

Duidelijk is dat het kind centraal staat in de aanpak van de jeugdbeschermer. Uit de interviews blijkt dat ouders zouden willen dat de jeugdbescherming ook aandacht heeft voor hun problemen en behoefte aan ondersteuning en contact. Ook in andere studies komt naar voren dat ouders willen dat de jeugdbeschermer er ook voor hen is (Bouma e.a., 2020; Healy e.a, 2011; Smithson & Gibson, 2017).

[Dialoogsessie met professionals](#)

Naar aanleiding van de resultaten van de longitudinale studie zijn er verschillende dialoogsessies georganiseerd verspreid door het land waaraan zo’n 115 professionals vanuit de jeugdbescherming en Veilig Thuis organisaties hebben deelgenomen. Alle deelnemers aan deze dialoogsessies zijn het met elkaar eens dat bejegening, houding en attitude in werkzame elementen zijn en dat deze zowel voor het vrijwillige kader als gedwongen hulp gelden. Uit de dialoogsessies waren vier elementen naar voren die typerend zijn voor de aanpak van de jeugdbescherming. Ten eerste is het inzetten van een kinderbeschermingsmaatregel veelal een breekijzer bij gezinnen waar de vrijwillige hulpverlener

vastgelopen is en men niet meer verder komt. De gedwongen maatregel maakt dat ouders mee moeten werken aan de hulp. De keerzijde is echter wel dat de gedwongen maatregel zeer ingrijpend is waarbij veelal de autonomie en regie van ouders overgenomen wordt of dit door ouders als zodanig ervaren wordt. Professionals geven aan dat er eigenlijk behoefte is aan een gezinsmaatregel, want nu krijgen de kinderen veelal een juridische maatregel opgelegd terwijl eigenlijk de ouder(s) zelf problemen hebben, zoals gewelddadig gedrag van ouders of verslavings- of psychiatrische problematiek. Ten tweede maakt het gedwongen kader dat de vrijblijvend er niet meer is. Jeugdbeschermers geven aan dat zij, anders dan in het vrijwilliger kader, veel meer vasthoudend zijn. Jeugdbeschermers beschrijven dat als er vanuit de ouders weerstand en verzet is tegen de hulpverlening zij toch blijven komen in het gezin. “We laten ze niet los.” Ten derde geven de professionals aan dat jeugdbeschermers meer getraind zijn in het benoemen van het probleem en het stellen van grenzen. In het vrijwillige kader is men voorzichtiger omdat professionals bang zijn dat ouders afhaken. Tenslotte zijn de jeugdbeschermers veelal de regievoerders die kunnen zorgen dat de juiste hulp gerealiseerd wordt in het gezin. In de praktijk zijn er twee stromingen: enerzijds de jeugdbeschermers die vooral regievoerders zijn en geen directe hulpverlening bieden en anderzijds jeugdbeschermers die wel inhoudelijk bij de gezinnen betrokken zijn en directe hulp bieden.

Jeugdbeschermers in deze dialoogsessie zijn het met elkaar eens dat voorkomen moet worden dat de professional te snel in de actiestand schiet. “Je moet vertragen en verdragen!” verwoordt een van de jeugdbeschermers. Belangrijk is dat je als professional niet gelijk de problemen wilt oplossen maar de tijd neemt om gezamenlijk met de gezinsleden te bepalen wat er écht speelt in de gezinnen. *“Je kan niet sneller lopen dan het gezin aankant.”* Het zorgvuldig analyseren wat daadwerkelijk het probleem is binnen de gezinnen, waarbij de ouders en kinderen actief worden betrokken, is nodig om te voorkomen dat ouders het gevoel hebben dat de problemen zoals die door de professionals gedefinieerd worden niets met hun situatie te maken heeft.

Wat is nodig om het geweld te stoppen?

Integrale samenwerking met een eenduidig begrippenkader

De taak van de jeugdbeschermers is vooral de hulp te organiseren, te coördineren en gezinsleden te motiveren om de hulp te accepteren. Gezien de complexiteit van de problematiek van de gezinnen zijn veelal meerdere hulpverleners betrokken zoals schuldhelpverlening, de leerplichtambtenaar, de GGZ of schoolmaatschappelijk werk. Integrale samenwerking tussen alle betrokken instellingen is essentieel. Er is een enorme versnippering in de hulpverlening waarbij uitvoerders veelal werken vanuit hun eigen visie over wat nodig is en daarbij vanuit soms schijnbaar tegengestelde belangen hulp verlenen in het gezin. De deelnemers aan de dialoogsessies zijn met elkaar eens dat meer samenwerking nodig is tussen de verschillende sectoren en disciplines in de jeugdzorg. Binnen de

samenwerking moet voorkomen worden dat zaken dubbel gebeuren of dat er gaten vallen. Voor de samenwerking is echter een eenduidigheid in begrippenkaders nodig wat betreft 'veiligheid' en 'bedreiging van de ontwikkeling van het kind'. Veiligheid betreft de situatie waarin het kind opgroeit en is niet hetzelfde als 'bedreiging van de ontwikkeling van het kind' zoals dat als rechtsgrond voor een kinderbeschermingsmaatregel getoetst wordt (Lünnemann, 2023). Binnen de jeugdbescherming gaat het daarom vooral om het inschatten of de ontwikkeling van het kind ernstig wordt bedreigd en om het inschatten van risico's. Minder aandacht is er voor de directe veiligheid, de concrete leefsituatie van het kind, de feitelijke situatie van kindermishandeling in de vorm van agressie of juist het nalaten van het bieden van zorg en veiligheid. Alleen als er aandacht is voor de ernstige bedreiging van de ontwikkeling van het kind in combinatie met aandacht voor de geweldsdynamiek tussen partners en geweldspatronen in een gezin (wie doet wat tegen wie met welke impact) kunnen kinderen effectief worden beschermd.

Meer aandacht voor geweldspatronen en onderliggende problematiek

Uit de besproken onderzoeken blijkt dat professionals zowel binnen de jeugdbescherming als in het vrijwillige kader de veiligheid in het gezin niet altijd goed inschatten. Daardoor krijgen kinderen lang niet altijd de bescherming die nodig is. Het vraagt van de professionals een zeer actieve houding om de veiligheid, het geweld en de impact ervan bespreekbaar te maken. Het is echter niet gemakkelijk om zo'n beladen onderwerp te bespreken. Training van professionals, ook in de jeugdbescherming, is nodig om deze problematiek te kunnen en durven bespreken om te zorgen dat de veiligheid geborgd wordt.

Duidelijk is dat er meer aandacht moet komen voor wat er 'echt' speelt aan huiselijk geweld en kindermishandeling in de gezinnen om de gewenste aanpak te kunnen bieden. Niet alleen is het belangrijk dat geweld tijdig herkend en gesignaleerd wordt, maar ook dat er inzicht komt in het soort geweld dat wordt gebruikt én de context waarin het voorkomt is van belang. De resultaten van de cohortstudies maken zichtbaar dat er verschillende patronen van geweld en samenhangende problematiek zijn die om een gerichte aanpak vragen. Uit diepte-interviews met gezinsleden die aan de cohortstudie hebben deelgenomen (59 vrouwen, 18 mannen en 22 kinderen) komen vijf geweldsprofielen naar voren, namelijk (1) intieme terreur, (2) gezin in stress, (3) langdurige zorg, (4) kind gedrag en opvoedstress en (5) complexe scheidingen (zie kader). Door deze geweldsprofielen te onderscheiden, wordt de meest dominante problematiek in een gezin zichtbaar gemaakt.

Deze profielen verduidelijken hoe verschillend de achterliggende problematiek en geweldspatronen kunnen zijn en wat dit betekent voor de impact op kinderen en volwassenen. Inzicht in deze profielen helpt professionals de problematiek te begrijpen en zicht te krijgen op de

veiligheidsrisico's die spelen en welke hulp en bescherming nodig is (Lünnemann et al., 2023). Geweld dat uit onmacht of frustratie voorkomt, vraagt om een andere, meer systemische aanpak, dan geweld dat bedoeld is om te controleren en manipuleren. Zo moeten bij intieme terreur duidelijke grenzen gesteld worden ten aanzien van de controlerende en manipulerende pleger. Bij onmacht of frustratie vanwege te hoge stressoren in het gezin is het beter om vooral met begrip te reageren en ervoor te zorgen dat er weer rust komt en ruimte om anders te handelen.

Kader

Bij **intieme terreur** is sprake van een machtsverschil tussen de partners. Eén partner, meestal de man, oefent dwang en controle uit op zijn partner. Door haar vrijheid te beperken, haar te isoleren en door het gebruik van, vaak ernstig, geweld, ook seksueel. Het slachtoffer en de kinderen voelen zich continu bedreigd en onveilig.

Bij het profiel **gezin in de stress** staat centraal dat er een hoge mate van stress is door een opeenstapeling van factoren. Dit leidt herhaaldelijk tot conflicten waarbij het (ernstige) geweld ook van twee kanten kan komen. Het kan ook vooral eenzijdig geweld zijn, waarbij mannen vaker ernstig geweld gebruiken dan vrouwen. Regelmatig gaat dit samen met alcoholmisbruik bij één van partners. De kinderen kunnen slachtoffer zijn én getuige.

In het profiel **langdurige zorg** staat op de voorgrond dat één (of beide) partners vanwege een beperking of psychische problemen langdurige zorg nodig heeft. In deze gezinnen kan ook geweld tussen partners een rol spelen. Daarnaast is er door de problematiek van ouders vaak een onveilige opvoedsituatie voor de kinderen en komt verwaarlozing vaak voor.

In het vierde profiel staat **kind gedrag en opvoedstress op de voorgrond**. De (ernstige) gedragsproblemen van het kind kunnen een reactie zijn op het geweld in huis of voortkomen uit aangeboren problematiek. Het gedrag kan ook conflicten en geweld veroorzaken tussen beide ouders onderling, of tussen ouder en kind. Er is veel opvoedstress en onveiligheid voor de gezinsleden.

Het kenmerk van het profiel **complexe conflictscheiding** is dat de problemen vooral rond de omgang spelen na echtscheiding. Na de scheiding is er met name psychisch geweld en een juridisch gevecht om de kinderen. Kinderen hebben last van conflictmomenten van ouders. In de categorie complexe conflictscheiding vallen verschillende voorgeschiedenissen, en kan er sprake zijn geweest van een van de andere vier profielen. In geval van intieme terreur is de kans op stalking bijvoorbeeld groter

Meer aandacht voor zorgvuldige analyse en het betrekken van ouders en kinderen

Gezien de complexiteit van de problematiek waar deze partnerrelaties en gezinnen mee worstelen, is een goede gezamenlijke analyse van wat er 'echt' speelt nodig. Maak het gezamenlijk analyseren onderdeel van het werkproces. Onderzoek naar de multidisciplinaire aanpak huiselijk geweld laat zien dat het belangrijk is om de tijd te nemen voor een goede analyse. Voorkomen moet worden dat professionals te snel in de actiestand schieten (Sondeijker, 2023). Een gezamenlijke analyse met betrokken hulpverleners en betrokken volwassenen en kinderen is een belangrijke voorwaarde om beter te begrijpen wat er speelt in de relatie en/of het gezin. Deze analyse moet recht doen aan de context van de problemen, de verschillende rollen die volwassenen en ouders kunnen hebben, en wat gaat er goed in het gezin onder welke omstandigheden.. Een juiste analyse van deze verschillende

mechanismen kan verhelderen welke aanpak nodig is, zowel vanuit het perspectief van bescherming en veiligheid als vanuit de onderlinge problemen en risicofactoren. Van belang is dat alle perspectieven van de verschillende betrokkenen (volwassenen, kinderen en hulpverleners) bij elkaar worden gebracht, op een respectvolle manier en zonder elkaar te proberen te overtuigen. Volgens de gefaseerde ketenaanpak van Vögtlander en van Arum (2016) betekent dit dat in elke fase gezamenlijk geprioriteerd wordt (de TOP-3 methode) wat het belangrijkste is om aan te pakken. Deze gefaseerde ketenaanpak komt er in de kern neer op dat rondom huishoudens met veiligheidsproblemen altijd door betrokken professionals wordt samengewerkt aan twee doelen: eerst het realiseren van directe veiligheid en vervolgens het werken aan stabiele veiligheid. Het eerste doel wordt bereikt aan de hand van concrete veiligheidsvoorwaarden die vastgelegd worden in een gezamenlijk veiligheidsplan, met concrete afspraken die tot herstel van de veiligheid leiden. Iedereen voegt vanuit zijn of haar positie en taak voor kortere of langere tijd zijn deskundigheid toe. Dit vergt een brede blik van professionals op de problematiek waarbij aandacht is voor zowel de kant van de pleger, als de kant van het slachtoffer, maar zeker ook voor de kinderen.

Conclusie

Op basis van het beschreven longitudinale onderzoek, kunnen we concluderen dat het huiselijk geweld duidelijk afneemt in de gezinnen, zowel in het gedwongen als in het vrijwillig kader. Ondanks deze afname van geweld is het schokkend dat het geweld in meer dan de helft van de gezinnen blijft bestaan, ondanks de betrokken hulpverlening in de gezinnen. Aandacht voor de impact van huiselijk geweld op de ontwikkeling van kinderen is nodig. Het onderzoek laat zien dat de inschatting van de veiligheid van alle gezinsleden die slachtoffer zijn van kindermishandeling door de professionals zowel in het vrijwillige als gedwongen kader niet altijd goed wordt gedaan, waardoor zij niet de bescherming krijgen die nodig is.

Verder blijkt dat een kinderbeschermingsmaatregel vooral wordt ingezet bij ernstige problematiek van het kind en bij ontoereikende opvoedingsvaardigheden van de ouders. Het inzetten van kinderbeschermingsmaatregel in deze gezinnen levert resultaten op: het gaat beter met de kinderen en de opvoedingsvaardigheden van de ouders nemen toe. Toch moeten we ook constateren dat het beter kan: ouders voelen zich onvoldoende betrokken bij de probleemanalyse, hebben het gevoel dat ze de regie kwijt zijn en ervaren dat er niet goed naar hun problemen wordt geluisterd.

Daarnaast is het de vraag of een kinderbeschermingsmaatregel altijd noodzakelijk is. Veel van de werkzame elementen van de kinderbeschermingsmaatregel die door professionals worden genoemd, zoals het gezin niet loslaten of de problematiek durven benoemen, zijn immers elementen die ook

binnen een vrijwillig kader kunnen worden ingezet. Het gaat er immers om dat kinderen voldoende beschermd worden. Daarvoor is het nodig dat professionals vertrouwen opbouwen, de juiste hulp bieden en tegelijkertijd grenzen stellen als de veiligheid niet geborgd is. Gezien de complexiteit van de problematiek zijn veelal meerdere hulpverleners betrokken en is het belangrijk dat hulpverleners integraal samenwerken op een systemische manier, waarbij aandacht is voor alle gezinsleden.

Momenteel zijn er binnen het landelijke programma 'Toekomstscenario's Kind en Gezinsbescherming' 11 proeftuinen in Nederland gestart, waar geëxperimenteerd wordt met nieuwe werkwijzen en methoden om de kind- en gezinsbescherming te verbeteren. De proeftuinen zijn bedoeld om innovatieve aanpakken uit te proberen die effectiever en efficiënter zijn in het beschermen van kinderen en het ondersteunen van gezinnen. Verschillende organisaties, zoals jeugdzorginstellingen, gemeenten, veilig thuis en de lokale teams, werken samen binnen deze proeftuinen. Het doel is te leren wat wel en niet werkt, om vervolgens succesvolle methoden breder in te zetten. Binnen de proeftuinen wordt geprobeerd de veiligheid van kinderen te waarborgen zonder altijd direct een kinderschermingsmaatregel in te zetten.

Een belangrijke voorwaarde is dat hulpverleners oog hebben voor de impact van de kindermishandeling op de kinderen. Kinderen geven zelf aan dat er te weinig met hen wordt gesproken en dat zij het gevoel hebben dat er vooral met hen gesproken wordt als informant over hoe het thuis gaat. Te veel kinderen wonen anderhalf jaar na melding bij Veilig Thuis of een Gecertificeerde Instelling nog steeds in een gezin waar sprake is van onveiligheid. Dit blijkt ook uit het aantal kinderen dat anderhalf jaar na melding nog steeds te kampen heeft met de gevolgen, zoals hechtingsproblemen, traumaklachten en gedragsproblemen. De resultaten laten zien dat met name kinderen veelal een vergeten groep zijn als slachtoffer van huiselijk geweld. Kinderen vertellen dat ze eerder, vaker en structureler betrokken willen worden bij het hele traject van signalering van problemen tot en met de (evaluatie van de) hulpverlening (Spanjaard & van Gemert, 2019). Systematische aandacht voor de problematiek en klachten van de kinderen is nodig en lijkt vanzelfsprekend, maar dat is het in de praktijk nog steeds niet. Kinderen die te maken hebben met huiselijk geweld beschrijven dit als een complexe, isolerende en langdurige ervaring, die resulteert in ontwrichting, verliezen en uitdagingen in betekenisvolle relaties in hun leven (zie ook Noble-Carr e.a., 2020). De aanleiding van het geweld van ouder tegen het kind of tussen ouders is voor jongeren vaak onduidelijk. Ze zien zichzelf soms onterecht als oorzaak en begrijpen niet waarom de agressie plaatsvindt. Jongeren ervaren het als een grote frustratie dat ze niet weten waarom agressie zich op hen richt (Pels e.a., 2011; 2015). Aandacht voor kinderen in deze onveilige situaties is nodig omdat kinderen zich veelal onmachtig voelen en te maken hebben met heftige en intense emoties: zoals verdriet, angst, boosheid en machteloosheid.

Tot slot, de jeugdbescherming ligt onder vuur. De Inspectie voor Gezondheidszorg en Jeugd constateerde dat de gecertificeerde instellingen hun verantwoordelijkheid om kinderen die te maken hebben met mishandeling te beschermen niet kunnen waarmaken (IGJ, 2021). Ook de bestuurders van de 'Gecertificeerde Instellingen' constateren dat er sprake is van een crisis in de jeugdbescherming en pleiten voor een substantiële reductie van de werklast voor de uitvoerende jeugdbeschermers (Brief aan de minister van J&V, 2021). De resultaten van het onderzoek bevestigen enerzijds de conclusies van de Inspectie en de bestuurders van de Gecertificeerde Instellingen, namelijk dat er sprake is van wachtlijsten in de jeugdhulp waardoor de kinderen niet altijd de zorg krijgen die zij nodig hebben. De arbeidskrachtttekorten leiden er ook toe dat ouders en kinderen te weinig contact hebben met jeugdbeschermers en dat er veel wisselingen zijn. Anderzijds laat het onderzoek zien dat jeugdbeschermers, die met deze gezinnen werken, er daadwerkelijk toe doen. Er zijn duidelijk verbeteringen zichtbaar in de gezinnen ondanks de constatering dat we er nog niet zijn. De uitkomsten van het onderzoek zijn enerzijds positief, er is sprake van een afname van het geweld. Maar het is nog niet goed genoeg. De uitkomsten laten ook zien hoe hardnekkig kindermishandeling is. Als we de intergenerationele overdacht van geweld willen doorbreken, dan moeten we zorgen dat de kinderen die in deze gezinnen opgroeien de mogelijkheid krijgen om zich zodanig te ontwikkelen dat zij de cirkel van het geweld kunnen doorbreken.

Referenties

- Alink, L., Prevoo, M., van Berkel, S., Linting, M., Klein Velderman, M., & Pannebakker, F. (2018). *NPM 2017: Nationale prevalentiestudie mishandeling van kinderen en jeugdigen [Netherlands' prevalence study on maltreatment of children and youth]*. Leiden University; TNO.
<http://resolver.tudelft.nl/uuid:1aaf8121-89f5-4fb4-a7eb-ad1c90fafefb>
- Alink, L., van IJzendoorn, R., Bakermans-Kranenburg, M., Pannebakker, F., Vogels, T., & Euser, S. (2011). *Kindermishandeling in Nederland anno 2010: De tweede nationale prevalentiestudie van mishandeling van kinderen en jeugdigen (NPM - 2010)*. Leiden University; TNO.
<http://resolver.tudelft.nl/uuid:bbbc0910-2d61-4c9e-978f-31fec71533dd>
- Akkermans, M., Derksen, E., Kloosterman, R., Moons, E., Wingen, M. (2022). *Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag 2022 (PHGSG 2022)*. WODC & CBS.
- Bouma, H., Grietens, H., López López, M., & Knorth, E. J. (2020). Learning from parents: A qualitative interview study on how parents experience their journey through the Dutch child protection system. *Child & Family Social Work*, 25, 116-125. <https://doi.org/10.1111/cfs.12723>
- Carr, A., Duff, H., & Craddock, F. (2020). A systematic review of reviews of the outcome of noninstitutional child maltreatment. *Trauma, Violence, & Abuse*, 21, 828-843.
<https://doi.org/10.1177%2F1524838018789154>
- Doelman, E.H.J., van der Horst, F.C.P., Luijk, M.P.C.M., & Steketee, M.J. (2024). Parents' perspectives on the results of mandatory child protection support: A qualitative study. *Child & Family Social Work*. <https://doi.org/10.1111/cfs.13144>
- Evans, S. E., Davies, C., & DiLillo, D. (2008). Exposure to domestic violence: A meta-analysis of child and adolescent outcomes. *Aggression and Violent Behavior*, 13, 131-140.
<https://doi.org/10.1016/j.avb.2008.02.005>
- Healy, K., Darlington, Y., & Feeney, J. A. (2011). Parents' participation in child protection practice: Towards respect and inclusion. *Families in Society: The Journal of Contemporary Social Services*, 92(3), 282-288.
- Hillis, S. D., Mercy, J. A., Amobi, A., & Kress, H. (2016). Global Prevalence of Past-year Violence Against Children: A Systematic Review and Minimum Estimates. *Pediatrics*, 137(3).
<https://doi.org/10.1542/peds.2015-4079>
- Holt, S., Buckley, H., & Whelan, S. (2008). The impact of exposure to domestic violence on children and young people: A review of the literature. *Child Abuse & Neglect*, 32, 797-810. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2008.02.004>
- Inspectie gezondheidzorg en Jeugd. (2021). *Kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd. Landelijk rapport 2021 vervolgtoezicht*. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- Lünnemann, K.D. (2023). *Verschillend perspectief, samen kijken. Over kindermishandeling, geweld in relaties en systeemgerichte bescherming*. Hogeschool Utrecht
- Lünnemann, K., Compagner, M., Steketee, M., & De Wildt, R. (2023). *Op zoek naar beschermingsarrangementen bij huiselijk geweld. Een onderzoek naar samenwerking huiselijk geweld in Zaanstreek-Waterland*. Verwey-Jonker Instituut.
- Lünnemann, M., Steketee, M., & Tierolf, B. (2020). *Wat als het geweld niet stopt? Een longitudinale studie naar de langere termijn gevolgen van partnergeweld en Kindermishandeling voor Kinderen*. Utrecht: Verwey-Jonker instituut.
- Lünnemann, K., Loeffen, M., Steketee, M., Hoefsloot, T., & Bel, K. (2017). *Domein overstijgende aanpak MPG. Voorbij de scheiding tussen veiligheidsdomein en zorgdomein*. Verwey-Jonker Instituut.

- Noble-Carr, D., Moore, T., & McArthur, M. (2020). Children's experiences and needs in relation to domestic and family violence: Findings from a meta-synthesis. *Child & Family Social Work*, 25(1), 182-191. <https://doi.org/10.1111/cfs.12645>
- Pels, T., Van Rooij, F. B., & Distelbrink, M. (2015). The impact of intimate partner violence (IPV) on parenting by mothers within an ethnically diverse population in the Netherlands. *Journal of Family Violence*, 30, 1055-1067. <https://doi.org/10.1007/s10896-015-9746-2>
- Pels, T., Lunnemann, K.D., & Steketee, M. (2011). *Opvoeden na partnergeweld Ondersteuning van moeders en jongeren van diverse afkomst*. Assen: Van Gorcum.
- Schellingerhout, R., & Ramakers, C. (2017). *Scholierenonderzoek kindermishandeling 2016*. ITS, Radboud Universiteit. https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/2237/2668B_Volledige_Tekst_tcm28-257873.pdf?sequence=3&isAllowed=y
- Sethi, Dinesh, Bellis, Mark, Hughes, Karen, Gilbert, Ruth, Mitis, Francesco. et al. (2013). European report on preventing child maltreatment. World Health Organization. Regional Office for Europe. <https://iris.who.int/handle/10665/326375>
- Smithson, R., & Gibson, M. (2017). Less than human: A qualitative study into the experience of parents involved in the child protection system. *Child & Family Social Work*, 22(2), 565-574. <https://doi.org/10.1111/cfs.12270>
- Sondeijker, F., Steketee, M., Compagner, & Lunnemann, M. (2023). *Werkzame elementen MDA++ aanpak. Eindrapport monitoringsonderzoek naar de aanpak in 5 regio's*. Verwey-Jonker Instituut.
- Spanjaard, H.J.M., & Gemert, M., van. (2019). Praktijkboek praten met kinderen over kindermishandeling. *Kind Adolescent*. 40, 347-349 (2019). <https://doi.org/10.1007/s12453-019-00218-3>
- Steege, M. van der, Veld, D. de, & Zoon, M. (2020). *Richtlijn Gezinnen met Meervoudige en Complexe problemen*. Beroepsvereniging van Professionals in Sociaal Werk, Nederlands Instituut van Psychologen, Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen, Nederlands Jeugdinstituut. <https://richtlijnenjeugdhulp.nl/gezinnen-met-meervoudige-en-complexe-problemen/>
- Steketee, M., van Loon, L., & Lunnemann, M., Dusault, Y., & Tierolf, B., (2023). *Huiselijk geweld: een complex en hardnekkig probleem. Derde Cohortstudie: Resultaten van de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling*. Utrecht: Verwey-Jonker instituut.
- Steketee, M., & Doelman, E.H.J. (2022). *Hoe bescherm je kinderen als het thuis onveilig is?* Verwey-Jonker Instituut. Beschikbaar op: <https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2022/10/217017-Meerwaarde-Jeugdbescherming.pdf>
- Steketee, M., Tierolf, B., Lunnemann, K., & Lunnemann, M. (2020). *Kwestie van lange adem: kan huiselijk geweld en kindermishandeling echt stoppen?* Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Tierolf, B., Lunnemann, K., Steketee, M. (2014a). *Doorbreken geweldspatroon vraagt gespecialiseerde hulp: Onderzoek naar effectiviteit van de aanpak huiselijk geweld in de G4*. Verwey-Jonker Instituut. https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2020/07/1366_Doorbreken-geweldspatroon-vraagd-gespecialiseerde-hulp_Web-2.pdf
- Ten Boom, A., & Wittebrood, K. (2019). *De prevalentie van huiselijk geweld en kindermishandeling in Nederland*. Den Haag: WODC.
- Van Dijk, T., van Veen, M., & Cox, E. (2010). *Slachtofferschap van huiselijk geweld. Aard, omvang, omstandigheden en hulpzoekgedrag*. Intomart GfK. https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/1674/volledige-tekst_tcm28-69788.pdf?sequence=2&isAllowed=y

- Vink, R., Goes, A., Doornink, N., Broerse, A., Pannebakker, F., van der Zwan, R., & Schakenraad, W. (2014). *Huiselijk geweld door kinderen en jongeren tegen hun ouders. Verkennend onderzoek. Movisie; TNO*. https://www.tno.nl/media/3226/huiselijk_geweld_door_kinderen_jongeren_tegen_hun_ouders.pdf
- Vogtländer, L. & S. van Arum (2016). *Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risicogestuurde zorg*. Utrecht: GGD GHOR Nederland.

18376 / Steketee e.a. / Vertragen en Verdragen: Werkzame Elementen in de Aanpak van Onveiligheid in Gezinnen met Meervoudige en Complexe Problematiek

Derde review, reviewer 2

Datum: 22 juni 2024

Vertragen en verdragen: werkzame elementen in de aanpak van onveiligheid in gezinnen met meervoudige en complexe problematiek.

Samenvatting

In een groot deel van gezinnen waar sprake is van multiproblematiek, is ook sprake van huiselijk geweld (partnergeweld en/of kindermishandeling). In het rapport *Hoe bescherm je kinderen als het thuis onveilig is?* (Steketee & Doelman, 2022) bleek dat bij 75% van de gezinnen met een gedwongen [jeugdbeschermingsmaatregel](#) [kinderbeschermingsmaatregel](#) bij aanvang sprake is van veelvuldig of ernstig geweld, terwijl maar in 12% van de gezinnen geen sprake was van geweld. Na 1,5 jaar is het percentage waar het geweld gestopt was significant toegenomen naar 34%. Toch is er nog in bijna de helft van de gezinnen sprake van veel/ernstig (47%) of matig (18%) geweld. Dit is zorgwekkend en geeft aan hoe lastig het is om geweld te stoppen in deze gezinnen met problematiek van hoge complexiteit.

In het jeugdbeschermingssysteem moet meer aandacht zijn voor de rol van geweld in het geheel van de gezinsproblematiek. Met daarbij specifiek aandacht voor de functie van het geweld in het gezin en de onderliggende factoren die de kans op geweld verhogen. De geweldsproblematiek en samenhangende factoren lijkt nu niet altijd in acht te worden genomen, met als gevolg dat er in gezinnen niet altijd de juiste zorg wordt geboden.

In het huidige artikel wordt gepleit voor het belang van een grondige gezamenlijke analyse van wat er daadwerkelijk speelt in de gezinnen bij aanvang van een gedwongen [jeugdbeschermingsmaatregel](#) [kinderbeschermingsmaatregel](#) waarbij alle partijen betrokken worden. Dit vraagt ook om een goede samenwerking tussen alle betrokken instanties. Daarnaast vraagt het om meer aandacht voor de onveiligheid in deze gezinnen waarbij er meer oog moet zijn voor de patronen van geweld en de onderliggende problematiek die het geweld in stand houdt.

Vertragen en verdragen: werkzame elementen in de aanpak van onveiligheid in gezinnen met meervoudige en complexe problematiek.

Bij gezinnen die gemeld worden bij Veilig Thuis vanwege vermoedens van partnergeweld of kindermishandeling, is vrijwel altijd sprake van multiproblematiek (Steketee e.a., 2020). Deze problemen betreffen zowel meerdere gezinsleden als verschillende levensgebieden. Er is sprake van een opeenstapeling en verwevenheid aan problemen op het niveau van de ouders, kind(eren), en [in](#) de onderlinge relatie. Bovendien blijken sociaaleconomische (armoede/werkloosheid) en psychosociale (jeugdtrauma's, het hebben van een geschiedenis van kindermishandeling, problematisch alcoholgebruik) risicofactoren veel vaker voor te komen bij deze gezinnen dan bij de algemene Nederlandse bevolking. Ook binnen de *Richtlijn Gezinnen met meervoudige en complexe problemen* wordt als een van de kenmerken genoemd dat in deze gezinnen vaker sprake is van geweld in de onderliggende contacten en van huiselijk geweld (~~NH~~[Van der Steege e.a., 2020](#)). Toch is de aandacht voor huiselijk geweld en kindermishandeling nog niet vanzelfsprekend in deze gezinnen (Lünnemann e.a., 2017).

Huiselijk geweld omvat geweld dat door iemand uit de huiselijke- of familiekring van het slachtoffer wordt gepleegd zoals partnergeweld of kindermishandeling (Ten Boom & Wittebrood, 2019; Van Dijk e.a., 2010). Partnergeweld en kindermishandeling vormen nog steeds een aanzienlijk wereldwijd maatschappelijk probleem wat ondanks allerlei beleidsinspanningen nog steeds niet afneemt. [De WHO schat dat in Europa één op de drie kinderen een vorm van geweld meemaken in hun leven \(Sethi, 2013\). Andere cijfers laten zien dat in 2016, één miljard kinderen tussen de 2-17 jaar geconfronteerd zijn met geweld \(Hillis e.a., 2016\). Ook in Nederland groeien nog steeds te veel kinderen op in gezinnen waar het onveilig is.](#) Zo blijkt uit de prevalentie-monitor huiselijk geweld en seksueel geweld dat in Nederland anno 2022 1,3 miljoen personen van 16 jaar of ouder het afgelopen jaar te maken hebben gehad met huiselijk geweld (~~PHGSG~~[Akkermans e.a., 2022](#)). ~~In Nederland groeien nog steeds te veel kinderen op in gezinnen waar~~[Bovendien blijkt uit het onveilig is. Uit het scholierenonderzoek Scholierenonderzoek](#) Kindermishandeling dat in 2006, 2010 en 2016 heeft plaatsgevonden, ~~bleek~~ dat bijna 25% van de leerlingen in het voortgezet onderwijs ooit te maken heeft gehad met kindermishandeling (Schellingerhout & Ramakers, 2017). Ook in het primaire onderwijs rapporteert bijna 27% van de leerlingen kindermishandeling (De Augeo Taskforce, Vink e.a., 2016).

Opgroeien in een gezin waar het onveilig is, staat een gezonde ontwikkeling in de weg (Alink et al, 2011; 2018). Kinderen hebben zowel op de korte als langere termijn te maken met de negatieve gevolgen van kindermishandeling en het getuige zijn van partnergeweld op verschillende domeinen: gezondheid, sociaal-emotioneel, financieel en relaties (Car, e.a., 2020; Evans, 2008; Holt, 2008). Daarom is het cruciaal dat we kinderen beter beschermen en ingrijpen om de negatieve gevolgen van

dit geweld te beperken of te herstellen. De aanpak van onveiligheid in gezinnen is de taak van het rijk, de gemeenten en de betrokken instanties. Kennis over of de gehanteerde aanpak werkt is daarbij een essentieel onderdeel.

Als sprake is van geweld of onveiligheid in een relatie of gezin, is er vaak meer aan de hand waardoor alleen hulp bieden niet altijd genoeg is. Er is ook bescherming nodig. Vanuit een gezamenlijke visie samenwerken als zorg- en veiligheidspartners is echter een grote uitdaging en in de praktijk nog niet vanzelfsprekend. Door het Verwey-Jonker instituut en de Erasmus Universiteit is er een longitudinaal onderzoek uitgevoerd naar de werking van de kinderschermingsmaatregel als er sprake is van kindermishandeling (Steketee & Doelman, 2022). De uitkomsten van dit onderzoek laten zien dat de inzet van kinderschermingsmaatregelen bepaalde veranderingen laat zien. Het welzijn van de kinderen neemt toe, de opvoedingsvaardigheden van de ouders verbeteren. Maar uit het onderzoek blijkt ook dat het geweld in meer dan de helft van gezinnen nog voortduurt. Deze resultaten zien we ook terug in ander onderzoek naar de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling, waaruit blijkt dat het stoppen van het geweld niet vanzelfsprekend is (Tierolf, e.a., 2014; Steketee e.a., 2020, 2023). Hoewel het aantal incidenten partnergeweld en kindermishandeling na melding bij Veilig Thuis sterk afneemt, blijkt dat in meer dan de helft van de gezinnen anderhalf jaar na melding nog steeds veelvuldig of ernstig geweld voorkomt. Tegelijkertijd laat het Dit onderzoek [la](#) zien dat het van belang is dat het geweld daadwerkelijk stopt. Bij de gezinnen waar het geweld daadwerkelijk gestopt was, verbeterde het welzijn van kinderen sterk tot een niveau dat vergelijkbaar is met kinderen in het algemeen in Nederland (Lünneman e.a., 2020; Steketee & Doelman, 2022).

Wat maakt nu dat het zo moeilijk is om het geweld te stoppen? Wat kunnen we leren uit de onderzoeken die de afgelopen jaren zijn uitgevoerd naar de vraag wat er werkt als het gaat om het stoppen van geweld (Tierolf, e.a., 2014; Steketee e.a., 2020, 2022; Lünneman e.a., 2023; Sondeijker e.a., 2023). In dit artikel gaan we in op de vraag wat wel en niet werkt in de aanpak van huiselijk geweld en wat de rol van de jeugdbescherming hierin is volgens ouders, kinderen en [hulpverleners](#).

Commented [LB1]: In kader: 'Dusdanig is dat kinderen gevaar lopen'

KADER MET KORTE UITLEG: Veilig Thuis is het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling in Nederland. Op regionaal niveau biedt Veilig Thuis advies en ondersteuning en onderzoekt meldingen van onveilige situaties. Wanneer de onveiligheid in gezinnen dusdanig is, en gezinsleden geen hulp accepteren, kan de jeugdrechter besluiten om een kinderschermingsmaatregel op te leggen voor één of meerdere kinderen in een gezin. Deze maatregel wordt vervolgens uitgevoerd door gecertificeerde instellingen (GI's), die hiervoor bevoegd zijn.

Huidig onderzoek

Voor het beantwoorden van de vraag wat wel en niet werkt bij de aanpak huiselijk geweld bij gezinnen met een ~~jeugdbeschermingsmaatregel~~kinderbeschermingsmaatregel combineren we informatie ~~van uit~~-drie deelonderzoeken uit ~~een het~~ grotere onderzoeksprogramma naar de aanpak van huiselijk geweld dat ~~loopt bij~~-het Verwey-Jonker Instituut sinds 2009 ~~uitvoert~~. Ten eerste bespreken we de uitkomsten van een longitudinale studie waarin ouders en kinderen in het jeugdbeschermingssysteem anderhalf jaar gevolgd zijn, ten tweede zijn er diepte-interviews gehouden met ouders over hoe zij de inzet van de jeugdbescherming hebben ervaren en wat er wel en niet werkt en ten derde zijn er dialoogsessies met uitvoerders in de jeugdbescherming en Veilig Thuis gehouden over wat er wel en niet werkt in de aanpak van huiselijk geweld in deze gezinnen.

Om een zo representatief mogelijk beeld te krijgen van de inzet van de jeugdbescherming bij gezinnen waar sprake is van geweld en/of verwaarlozing, zijn zowel de gezinnen benaderd die gemeld zijn bij Veilig Thuis als de gezinnen die aangemeld zijn bij een Gecertificeerde Instelling (GI), die zich bezig houdt met de uitvoering van een kindbeschermingsmaatregel. In de longitudinale studie zijn gezinnen die aangemeld bij een ~~Gecertificeerde Instelling (GI)~~GI of een Veilig Thuis organisatie ~~vanwege vermoedens van kindermishandeling of partnergeweld~~ anderhalf jaar gevolgd. Ouders en kinderen hebben op drie momenten vragenlijsten ingevuld over de veiligheid in het gezin, opvoedvaardigheden van ouders en het welzijn van kinderen en ouders. De meetmomenten vonden plaats net na de start van een jeugdbeschermingstraject bij een Gecertificeerde Instelling -of de melding bij Veilig Thuis (T0), 1 jaar later (T1) en 1,5 jaar na T0 (T2) (Steketee et al., 2020; 2022). Dit heeft geresulteerd in een groep van 480 gezinnen waar een ~~gedwongen~~kinderbeschermingsmaatregel is opgelegd (~~gedwongen kader~~) en van 1024 gezinnen waarbij geen jeugdbescherming betrokken is en die hulp in het vrijwillige kader hebben ontvangen (vrijwillig kader). De groepen zijn door middel van een matching procedure aan elkaar gekoppeld op basis van verschillende achtergrondvariabelen zoals inkomen, opleiding, migratieachtergrond, en het hebben van betaald werk, om de groepen zo vergelijkbaar mogelijk te maken. Dit heeft geresulteerd in een groep van 263 gezinnen met een ~~gedwongen~~ kindbeschermingsmaatregel waarbij voor elk gezin een vergelijkbaar gezin is geselecteerd ~~diedat~~ hulp ontving in het vrijwillige kader.

Er zijn met 18 ouders uit 16 gezinnen, waar ~~betrokkenheid is van jeugdbescherming in het kadersprake was~~ van een ~~gedwongen jeugdbeschermingsmaatregel~~ kindbeschermingsmaatregel, diepte-interviews gehouden over de vraag welke elementen van hulpverlening als werkzaam worden ervaren door ouders zelf (zie ook Doelman et al., 2024). Hierbij besteden we aandacht aan hoe ouders de inzet van een gedwongen maatregel voor een van hun kinderen ervaren hebben.

Ten slotte zijn er verspreid over het land met 115 uitvoerders in de jeugdbescherming en Veilig Thuis vijf dialoogsessies gehouden/georganiseerd over de resultaten van het onderzoek. In deze werksessies

Commented [LB2]: benaderd

Commented [LB3]: bij betrokken is

zijn de resultaten van het onderzoek 'Effectief beschermen van kinderen in onveilige situaties' gepresenteerd en is op basis van deze resultaten het gesprek gevoerd met de uitvoerend werkers of zij deze resultaten herkennen en wat de implicaties zijn voor hun dagelijkse praktijk aan de hand van dialoogsessies. Wat zijn volgens de professionals werkzame elementen als het gaat om het effectief beschermen van kinderen en wat is nodig om deze complexe en hardnekkige probleem van huiselijk geweld en kindermishandeling aan te pakken?

Resultaten

Longitudinale studie

De zelfrapportage van ouders en kinderen laat zien dat ~~dat~~ het aantal incidenten kindermishandeling sterk afneemt in de tijd, maar dat de kindermishandeling ook nog steeds voortduurt in de helft van de gezinnen. In zowel het vrijwillig als het gedwongen kader, is er sprake van een duidelijk afname van het aantal incidenten huiselijk geweld en kindermishandeling. Deze afname is in beide groepen even sterk. We zien alleen een **kleine sterkere** **statistisch** significante verbetering als het gaat om de gezinnen waar sprake is van ernstig of veelvuldig geweld. ~~De afname voor deze groep is in de gezinnen met kinderbeschermingsmaatregel statistisch~~ significant iets sterker (van 82% naar 47%) dan in de gezinnen ~~waar geen kinderbeschermingsmaatregel is ingezet~~ **zonder maatregel** (van 81% naar 56%). ~~Ondanks deze afname blijft het schokkend dat het geweld voortduurt in de meeste gezinnen aangezien bekend is dat er sprake is van kindermishandeling en deze gezinnen zowel in het vrijwillige als gedwongen kader hulp aangeboden krijgen.~~

~~De Bij melding bij Veilig Thuis en bij aanvang van de kinderbeschermingsmaatregel zijn de problemen bij de kinderen zijn~~ ernstig en complex ~~bij melding bij Veilig Thuis of de Gecertificeerde instelling~~. Zo heeft 58% procent van de kinderen traumaklachten in de klinische range. Over de tijd verbetert het welzijn van kinderen met en zonder een kinderbeschermingsmaatregel waarbij er een sterke relatie is met de afname van het geweld in het gezin. Het welzijn van kinderen (afname traumaklachten; toename emotionele veiligheid) neemt meer toe bij kinderen waarvoor een **gedwongen** kinderbeschermingsmaatregel geldt in vergelijking met kinderen waarvan het gezin hulp ontvangt in het vrijwillige kader. ~~Mogelijke~~ **Een mogelijke** verklaring ~~voor dit verschil~~ is dat bijna alle kinderen (95%) ~~voor wie met~~ een kinderbeschermingsmaatregel ~~is opgelegd~~, een vorm van hulp krijgen. De meest voorkomende vormen van formele hulp zijn psychische hulp en **ambulante** jeugdhulp zoals ~~centra~~ **Centra** Jeugd en Gezin ~~of het~~ maatschappelijk werk of het wijkteam. Dit is beduidend hoger dan het percentage kinderen (43%) dat in het vrijwillige kader formele hulp ontvangt. ~~Het soort~~ **De** hulp die kinderen wordt geboden, is hetzelfde voor kinderen met en zonder

Commented [LB4]: Ik zou het woord 'sterkere' hier weg halen nu 'significant' is toegevoegd door de auteur

Commented [LB5]: binnen deze groep is de afname in gezinnen etc.

een kindbeschermingsmaatregel. Voor beide groepen kunnen we echter constateren dat de hulp niet altijd gericht is op de problematiek van de kinderen. Zo krijgen niet alle kinderen met traumaklachten gerichte traumabehandeling of krijgen kinderen met hechtingsproblematiek geen hulp ~~vanuit de ambulante jeugdhulp. Wat mogelijk~~ specifiek gericht op hechtingsproblemen. Dit verklaart mogelijk waarom toch veel kinderen na anderhalf jaar zowel in het vrijwillige als binnen de gedwongen hulp nog te maken hebben met problemen, zoals trauma, onveilige hechting, emotionele onveiligheid of gedragsproblemen.

Een van de belangrijke speerpunten van de inzet van de ~~jeugdbeschermingsmaatregel~~ kinderbeschermingsmaatregel is dat ouders weer in staat zijn om hun kinderen zodanig op te voeden dat er geen sprake ~~is~~ meer is van een bedreiging van de ontwikkeling van het kind. Anderhalf jaar na de eerste meting is de opvoedstress statistisch significant afgenomen en ~~ouderschapscompetentie~~ ouderschapscompetenties, zoals 'aanvoelen wat je kind nodig heeft', statistisch significant toegenomen voor zowel de ouders die wel en niet te maken hebben met een kindbeschermingsmaatregel. Ondanks de daling van opvoedstress is de stress bij deze ouders na anderhalf jaar nog steeds hoger dan bij het gemiddelde van de Nederlandse bevolking. Wel blijkt er een sterkere verbetering zichtbaar voor opvoedstress en ouderschapscompetenties bij gezinnen met een ~~gedwongen~~ kindbeschermingsmaatregel dan de groep gezinnen die hulp ontvangen in het vrijwillige kader.

~~Wat~~ We kunnen ~~we~~ concluderen ~~over wat er werkt dat het geweld duidelijk afneemt zowel in het~~ gedwongen als in het vrijwillig kader. Tegelijkertijd zien we dat dat in meer dan de aanpak helpt van huiselijk geweld de gezinnen anderhalf jaar nadat deze gezinnen zijn gemeld bij Veilig Thuis of aangemeld bij een GI, er nog steeds sprake is van ernstig en kindermishandeling² veelvuldig geweld in het gezin.. Het onderzoek laat tevens zien dat aandacht voor kinderen en de impact van het huiselijk geweld op hun ontwikkeling nodig is. Waar de hulp in het vrijwillig kader zich vooral richt op de problematiek van de ouders is de hulp binnen de jeugdbescherming vooral gericht op de problematiek van de kinderen ~~en~~ de opvoedingsvaardigheden ~~rol~~ van de ouders ~~als opvoeders~~. Verder wijst het onderzoek uit dat juist de samenwerking van de gespecialiseerde aanpak huiselijk geweld zoals de vrouwenopvang of de Multi Disciplinaire Aanpak huiselijk geweld (MDA++) ~~aanpak~~ Blijf-groep, in combinatie met de inzet van de jeugdbescherming goede resultaten laat zien als het gaat om verminderen en stoppen van het geweld en het verbeteren van welzijn van kinderen en de opvoedingsvaardigheden van ouders. Tegelijkertijd blijkt ~~Hoewel~~ deze combinatie ~~van de~~ specialistische aanpak huiselijk geweld en kindbeschermingsmaatregel juist goed helpt, wordt het weinig ~~voor te komen~~ inzet.

Diepte-interviews ouders

~~Ouders~~De geïnterviewde ouders zijn heel wisselend in hun kwaliteitsoordeel over de inzet van de jeugdbescherming. Ouders lijken of heel tevreden te zijn of zeer ontevreden. Uit diepte-interviews met achttien ouders uit zestien gezinnen blijkt dat deze (on)tevredenheid van ouders niet altijd gekoppeld is aan hun oordeel over de resultaten van de kinderschermingsmaatregel. De (on)tevredenheid lijkt vooral gekoppeld aan de ~~ervaringen en het contact tussen ouders en de betrokken jeugdbeschermers~~ (bejegening, betrokkenheid, bereikbaarheid, en match met de professional). Ouders die ontevreden zijn hebben vooral het gevoel dat zij de regie zijn kwijt geraakt over enerzijds de probleemdefiniëring en welke hulp nodig is en anderzijds dat zij als ouders niet meer mee kunnen beslissen over wat nodig is voor hun kind(eren). ~~Er komen volgens ouders~~Ouders noemen verschillende elementen ~~naar boven die~~ die bijdragen aan de resultaten van de kinderschermingsmaatregel: een gezamenlijke probleemdefiniëring, kundige jeugdbeschermers die krachtadig, ondersteunend zijn, en systemische factoren, zoals wachtlijsten of wisselingen van jeugdbeschermers.

~~Zo is er~~Er blijkt overeenstemming tussen ouders en professionals nodig te zijn in de probleemdefiniëring van wat het probleem is in het gezin en waar de hulp in het gedwongen jeugdbeschermingstraject op ingezet moet worden. Ouders geven aan vinden dat die instemming niet altijd bereikt wordt. Zij wijten dit onder andere aan negatieve ervaringen hebben met jeugdbeschermers die volgens henJeugdbeschermers trekken naar hun ervaring te snel ~~hun~~ conclusies ~~getrokken hebben~~ zonder ~~dat er~~voldoende met hen gesproken is overleg. Ouders vinden het belangrijk dat jeugdbeschermers de moeite nemen om hun situatie en problemen te begrijpen zonder er gelijk een label op te hangen van bijvoorbeeld een vechtscheiding of niet meewerkende ouders. Ook geven ouders aan dat partnergeweld niet altijd herkend wordt en dat hier meer aandacht voor nodig is. Van belang is dat het plan van aanpak de instemming van beide ouders heeft, juist als ouders gescheiden zijn of niet meer bij elkaar wonen. WaarbijDaarbij moet voorkomen ~~moet~~ worden dat er telkens opnieuw zaken ter discussie gesteld worden. Tegenstrijdige belangen tussen ouders maar ook tussen ouders en kinderen zijn een belangrijke belemmering om tot overeenstemming te komen van het plan van aanpak.

De kwaliteiten van de jeugdbeschermers zijn van belang voor positieve resultaten van een ~~jeugdbeschermingsmaatregel~~kinderbeschermingsmaatregel volgens ouders. Ouders verwachten van de jeugdbeschermers dat hij of zij daadkrachtig optreedt en snel actie onderneemt op hun hulpvragen. Veel ouders maken zich zorgen dat de problemen met hun kind niet of te langzaam opgelost worden. Ouders hebben geen duidelijk beeld van wat de jeugdbeschermers doet en hebben ook veelal hoge verwachtingen en zijn daardoor vaak teleurgesteld. Het beeld bestaat van veel papierwerk maar weinig daadwerkelijke handelingen. Meer bekendheid van wat de taak van de

jeugdbeschermer is kan zorgen voor meer reële verwachtingen van ouders over wat een jeugdbeschermer kan en moet doen.

Ouders uiten daarnaast hun zorgen over [systemische factoren zoals de manier waarop de zorg georganiseerd is. Zij noemen bijvoorbeeld wachtlijsten, langdurige procedures, wisselingen van betrokken professionals en](#) de verkeerde soort hulp, [en geen duidelijk diagnose](#). Dit maakt dat ouders het gevoel hebben dat ‘er niets gebeurt’ en dat er dus ook geen resultaten zijn geboekt tijdens het traject.

Duidelijk is dat het kind centraal staat in de aanpak van de jeugdbeschermer. Uit de interviews blijkt dat ouders zouden willen dat de jeugdbescherming ook aandacht heeft voor hun problemen en behoefte aan ondersteuning en contact. Ook in andere studies komt naar voren dat ouders willen dat de jeugdbeschermer er ook voor hen is (Bouma e.a., 2020; Healy e.a, 2011; Smithson & Gibson, 2017).

[Dialoogsessie met professionals](#)

Naar aanleiding van de resultaten van [het onderzochte longitudinale studie](#) zijn er verschillende dialoogsessies georganiseerd verspreid door het land waaraan zo’n [120 professionals](#) vanuit de jeugdbescherming en Veilig Thuis organisaties hebben deelgenomen. Alle deelnemers aan deze dialoogsessies zijn het met elkaar eens dat bejegening, houding en attitude [zeer belangrijk aspecten zijn als het gaat om](#) werkzame elementen, [maar zijn en](#) dat [dit deze](#) zowel voor het vrijwillige kader als gedwongen hulp [geldt gelden](#). Uit de [gesprekken kwamen een viertal dialoogsessies kwamen vier](#) elementen naar voren die typerend zijn voor de aanpak van de jeugdbescherming. Ten eerste is het inzetten van een kindbeschermingsmaatregel veelal een breekijzer bij gezinnen waar de vrijwillige hulpverlener vastgelopen is en men niet meer verder komt. De gedwongen maatregel maakt dat ouders mee moeten werken aan de hulp. De keerzijde is echter wel dat de gedwongen maatregel zeer ingrijpend is waarbij veelal de autonomie en regie van ouders overgenomen wordt of dit door ouders als zodanig ervaren wordt. [Tegelijkertijd Professionals](#) geven [de professionals](#) aan dat er eigenlijk behoefte is aan een gezinsmaatregel, want nu krijgen de kinderen veelal een juridische maatregel opgelegd terwijl [het eigenlijk een probleem betreft van de](#) ouder(s) [zelf problemen hebben](#), zoals gewelddadig gedrag van ouders of verslavings- of psychiatrische problematiek. Ten tweede maakt het gedwongen kader dat de vrijblijvend er niet meer is. Jeugdbeschermers geven aan dat zij, anders dan in het vrijwilliger kader, veel meer vasthoudend zijn. Jeugdbeschermers beschrijven dat als er vanuit de ouders weerstand en verzet is tegen de hulpverlening zij toch blijven komen in het gezin. “We laten ze niet los.” Ten derde geven de professionals aan dat jeugdbeschermers meer getraind zijn in het benoemen van het probleem en

het stellen van grenzen. In het vrijwillige kader is men voorzichtiger omdat professionals bang zijn dat ouders afhaken. Tenslotte zijn de jeugdbeschermers veelal de regievoerders die kunnen zorgen dat de juiste hulp gerealiseerd wordt in het gezin. Tegelijkertijd leidt die regiefunctie tot in de praktijk zijn er twee verschillende stromingen in de jeugdbescherming: enerzijds de jeugdbeschermers die vooral regievoerders zijn en geen directe hulpverlening bieden en anderzijds jeugdbeschermers die wel inhoudelijk bij de gezinnen betrokken zijn en directe hulp bieden.

Jeugdbeschermers in deze dialoogsessie zijn het met elkaar eens dat voorkomen moet worden dat de professional te snel in de actiestand schiet. “Je moet vertragen en verdragen!” verwoordt een van de jeugdbeschermers. Belangrijk is dat je als professional niet gelijk de problemen wilt oplossen maar de tijd neemt om gezamenlijk met de gezinsleden te bepalen wat er écht speelt in de gezinnen. “Je kan niet sneller lopen dan het gezin aankan.” Het zorgvuldig analyseren wat daadwerkelijk het probleem is binnen de gezinnen, waarbij de ouders en kinderen actief worden betrokken, is nodig om te voorkomen dat ouders het gevoel hebben dat de problemen zoals die door de professionals gedefinieerd worden niets met hun situatie te maken heeft.

Wat is nodig om het geweld te stoppen?

Integrale samenwerking met een eenduidig begrippenkader

Professionals zijn eens met elkaar dat meer samenwerking nodig is. Integrale samenwerking is essentieel als je wilt dat er in het gezin iets veranderd en de complexiteit van de problemen aangepakt wordt. Binnen de samenwerking moet voorkomen worden dat geen zaken dubbel gebeuren of dat er gaten vallen. De taak van de jeugdbeschermers is vooral de hulp te organiseren, te coördineren en gezinsleden te motiveren om de hulp te accepteren. Gezien de complexiteit van de problematiek van de gezinnen zijn veelal meerdere hulpverleners betrokken zoals schuldhulpverlening, de leerplichtambtenaar, de GGZ of schoolmaatschappelijk werk. Integrale samenwerking tussen alle betrokken instellingen is essentieel. Er is een enorme versnippering in de hulpverlening waarbij uitvoerders veelal werken vanuit hun eigen visie over wat nodig is en daarbij vanuit soms schijnbaar tegengestelde belangen hulp verlenen in het gezin. De deelnemers aan de dialoogsessies zijn met elkaar eens dat meer samenwerking nodig is tussen de verschillende sectoren en disciplines in de jeugdzorg. Binnen de samenwerking moet voorkomen worden dat zaken dubbel gebeuren of dat er gaten vallen. Voor de samenwerking is echter een eenduidigheid in begrippenkaders nodig wat betreft ‘veiligheid’ en ‘bedreiging van de ontwikkeling van het kind’. Veiligheid betreft de situatie waarin het kind opgroeit en is niet hetzelfde als ‘bedreiging van de ontwikkeling van het kind’ zoals dat als rechtsgrond voor een kinderschermingsmaatregel getoetst wordt (Lünnemann, 2023). Binnen de jeugdbescherming gaat het daarom vooral om het inschatten of de ontwikkeling van het kind ernstig wordt bedreigd en om het inschatten van risico’s. Minder

aandacht is er voor de directe veiligheid, de concrete leefsituatie van het kind, de feitelijke situatie van kindermishandeling in de vorm van agressie of juist het nalaten van het bieden van zorg en veiligheid. Alleen als er aandacht is voor de ernstige bedreiging van de ontwikkeling van het kind in combinatie met aandacht voor de geweldsdynamiek tussen partners en geweldspatronen in een gezin (wie doet wat tegen wie met welke impact) kunnen kinderen effectief worden beschermd.

Meer aandacht voor geweldspatronen en onderliggende problematiek

Uit [het onderzoekde besproken onderzoeken](#) blijkt dat professionals zowel binnen de jeugdbescherming als in het vrijwillige kader de veiligheid in het gezin niet altijd goed inschatten. Daardoor krijgen kinderen [lang](#) niet altijd de bescherming die nodig is. Het vraagt van de professionals een zeer actieve houding om de veiligheid, het geweld en de impact ervan bespreekbaar te maken. Het is echter niet gemakkelijk om zo'n beladen onderwerp te bespreken. Training [en ondersteuning](#) van professionals, ook in de jeugdbescherming, is nodig om deze problematiek te kunnen en durven bespreken om te zorgen dat de veiligheid geborgd wordt.

Duidelijk is dat er meer aandacht moet komen voor wat er 'echt' speelt aan huiselijk geweld en kindermishandeling in de gezinnen om de gewenste aanpak te kunnen bieden. Niet alleen is het belangrijk dat geweld tijdig herkend en gesignaleerd wordt, maar ook dat er inzicht komt in het soort geweld dat wordt gebruikt én de context waarin het voorkomt is van belang. De resultaten van de cohortstudies maken zichtbaar dat er verschillende patronen van geweld en samenhangende problematiek zijn die om een gerichte aanpak vragen. Uit diepte-interviews met gezinsleden [die aan de cohortstudie hebben deelgenomen \(59 vrouwen, 18 mannen en 22 kinderen\)](#) komen vijf geweldsprofielen naar voren, namelijk (1) intieme terreur, (2) gezin in stress, (3) langdurige zorg, (4) kind gedrag en opvoedstress en (5) complexe [conflictscheidingenscheidingen](#) (zie kader). Door deze geweldsprofielen te onderscheiden, wordt de meest dominante problematiek in een gezin zichtbaar gemaakt.

~~Het belang van deze~~ Deze profielen ~~is dat duidelijk wordt~~ [verduidelijken](#) hoe verschillend de achterliggende problematiek en geweldspatronen kunnen zijn en wat dit betekent voor de impact op kinderen en volwassenen. Inzicht in deze profielen helpt professionals de problematiek te begrijpen en zicht te krijgen op de veiligheidsrisico's die spelen en welke hulp en bescherming nodig is (Lünnemann et al., 2023). Geweld dat uit onmacht of frustratie voorkomt, vraagt om een andere, meer systemische aanpak, dan geweld dat bedoeld is om te controleren en manipuleren. Zo moeten bij intieme terreur duidelijke grenzen gesteld worden ten aanzien van de controlerende en manipulerende pleger. Bij onmacht of frustratie vanwege te hoge stressoren in het gezin is het beter

om vooral met begrip te reageren en ervoor te zorgen dat er weer rust komt en ruimte om anders te handelen.

Kader

Bij **intieme terreur** is sprake van een machtsverschil tussen de partners. Eén partner, meestal de man, oefent dwang en controle uit op zijn partner. Door haar vrijheid te beperken, haar te isoleren en door het gebruik van, vaak ernstig, geweld, ook seksueel. Het slachtoffer en de kinderen voelen zich continu bedreigd en onveilig.

Bij het profiel **gezin in de stress** staat centraal dat er een hoge mate van stress is door een opeenstapeling van factoren. Dit leidt herhaaldelijk tot conflicten waarbij het (ernstige) geweld ook van twee kanten kan komen. Het kan ook vooral eenzijdig geweld zijn, waarbij mannen vaker ernstig geweld gebruiken dan vrouwen. Regelmatig gaat dit samen met alcoholmisbruik bij één van partners. De kinderen kunnen slachtoffer zijn én getuige.

In het profiel **langdurige zorg** staat op de voorgrond dat één (of beide) partners vanwege een beperking of psychische problemen langdurige zorg nodig heeft. In deze gezinnen kan ook geweld tussen partners een rol spelen. Daarnaast is er door de problematiek van ouders vaak een onveilige opvoedsituatie voor de kinderen en komt verwaarlozing vaak voor.

In het vierde profiel staat **kind gedrag en opvoedstress op de voorgrond**. De (ernstige) gedragsproblemen van het kind kunnen een reactie zijn op het geweld in huis of voortkomen uit aangeboren problematiek. Het gedrag kan ook conflicten en geweld veroorzaken tussen beide ouders onderling, of tussen ouder en kind. Er is veel opvoedstress en onveiligheid voor de gezinsleden.

Het kenmerk van het profiel **complexe conflictscheiding** is dat de problemen vooral rond de omgang spelen na echtscheiding. Na de scheiding is er met name psychisch geweld en een juridisch gevecht om de kinderen. Kinderen hebben last van conflictmomenten van ouders. In de categorie complexe conflictscheiding vallen verschillende voorgeschiedenissen, en kan er sprake zijn geweest van een van de andere vier profielen. In geval van intieme terreur is de kans op stalking bijvoorbeeld groter

Meer aandacht voor zorgvuldige analyse en het betrekken van ouders en kinderen

Gezien de complexiteit van de problematiek waar deze partnerrelaties en gezinnen mee worstelen, is een goede gezamenlijke analyse van wat er 'echt' speelt nodig. Maak het gezamenlijk analyseren onderdeel van het werkproces. Onderzoek naar de multidisciplinaire aanpak huiselijk geweld laat zien dat het belangrijk is om de tijd te nemen voor een goede analyse. Voorkomen moet worden dat professionals te snel in de actiestand schieten (Sondeijker, 2023). Een gezamenlijke verklarende analyse met de betrokken hulpverleners, de en betrokken volwassenen en de kinderen is een belangrijke voorwaarde om beter te begrijpen wat er speelt in de relatie en/of het gezin. Deze analyse moet recht doet doen aan de context van de problemen en, de verschillende rollen die volwassenen en ouders kunnen hebben, is een belangrijke voorwaarde om beter te begrijpen wat er speelt in de relatie en/of het gezin en wat gaat er goed in het gezin onder welke omstandigheden.

Een juiste analyse van deze verschillende mechanismen kan verhelderen welke aanpak nodig is, zowel vanuit het perspectief van bescherming en veiligheid als vanuit de onderlinge problemen en risicofactoren. Van belang is dat alle perspectieven van de verschillende betrokkenen (volwassenen,

kinderen en hulpverleners) bij elkaar worden gebracht, op een respectvolle manier en zonder elkaar te proberen te overtuigen. Volgens de gefaseerde ketenaanpak van Vögtlander en van Arum (2016) betekent dit dat in elke fase gezamenlijk geprioriteerd wordt (de TOP-3 methode) wat het belangrijkste is om aan te pakken. Deze [aanpak gefaseerde ketenaanpak](#) komt er in de kern neer op dat rondom huishoudens met [lichte of complexe](#) veiligheidsproblemen altijd [door betrokken professionals](#) wordt samengewerkt aan twee doelen: eerst het realiseren van directe veiligheid en vervolgens het werken aan stabiele veiligheid. Het eerste doel wordt bereikt aan de hand van concrete veiligheidsvoorwaarden die vastgelegd worden in [een](#) gezamenlijk [veiligheidsplan](#), met concrete afspraken die tot [herstel van de](#) veiligheid [en verandering](#) leiden. Iedereen voegt vanuit zijn of haar positie en taak voor kortere of langere tijd zijn deskundigheid toe. Dit vergt een brede blik van professionals op de problematiek waarbij aandacht is voor zowel de kant van de pleger, als de kant van het slachtoffer, maar zeker ook voor de kinderen.

Conclusie

[Het onderzoek naar de aanpak](#) Op basis van het beschreven longitudinale onderzoek, kunnen we concluderen [dat het huiselijk geweld en kindermishandeling duidelijk afneemt in de gezinnen, zowel in het gedwongen als in het vrijwillig kader](#). Ondanks deze afname van geweld is het schokkend dat het geweld in meer dan de helft van de gezinnen blijft bestaan, ondanks de betrokken hulpverlening in de gezinnen. Aandacht voor de impact van huiselijk geweld op de ontwikkeling van kinderen is nodig. Het onderzoek laat zien dat de inschatting van de veiligheid van alle gezinsleden die slachtoffer zijn van kindermishandeling [of partnergeweld](#) door de professionals [zowel in het vrijwillige als gedwongen kader](#) niet altijd goed [wordt](#) gedaan [wordt, zodat, waardoor](#) zij niet de bescherming krijgen die nodig is. [De vraag is of](#)

[Verder blijkt dat](#) een jeugdbeschermingsmaatregel nodig is om deze veiligheid te borgen. Het gaat immers erom dat kinderen voldoende beschermd worden, daarvoor is het nodig dat we als professionals het vertrouwen opbouwen en de juiste hulp bieden en tegelijkertijd grenzen stellen als de veiligheid niet geborgd en indien nodig juridisch ingrijpen. Het recht kan immers een belangrijke schakel vormen in het doorbreken van structurele ernstige onveiligheid. Binnen het programma Toekomstscenario wordt juist de vraag opgeworpen of volwassenen op een andere manier gemotiveerd kunnen worden tot het aanvaarden van hulp om het geweld te stoppen dan via het inzetten een jeugdbeschermingsmaatregel. Kan de veiligheid van kinderen geborgd worden zonder de inzet van de kinderschermingsmaatregel? vooral wordt ingezet bij ernstige problematiek van het kind en bij ontoereikende opvoedingsvaardigheden van de ouders. Het inzetten van

Commented [LB6]: dat huiselijk geweld duidelijk afneemt in gezinnen binnen de jeugdbescherming, zowel in het gedwongen als in het vrijwillig kader.

Commented [LB7]: Twee keer 'ondanks'. Tweede vervangen door 'terwijl de gezinnen hulpverlening ontvangen'?

kinderbeschermingsmaatregel in deze gezinnen levert resultaten op: het gaat beter met de kinderen en de opvoedingsvaardigheden van de ouders nemen toe. Toch moeten we ook constateren dat het beter kan: ouders voelen zich onvoldoende betrokken bij de probleemanalyse, hebben het gevoel dat ze de regie kwijt zijn en ervaren dat er niet goed naar hun problemen wordt geluisterd.

Daarnaast is het de vraag of een kindbeschermingsmaatregel altijd noodzakelijk is. Veel van de werkzame elementen van de ~~jeugdbeschermingsmaatregel~~kinderbeschermingsmaatregel die door professionals worden genoemd ~~worden door de professionals~~, zoals het gezin niet loslaten of de problematiek durven ~~te~~ benoemen, zijn immers elementen die ook binnen een vrijwillig kader ingezet kunnen worden. Tegelijkertijd vraagt de diversiteit in (onderliggende) problematiek bij huiselijk geweld en kindermishandeling om verschillende vormen van samenspel tussen het zorg- en veiligheidsdomein, tussen het bieden van bescherming, hulp en zorg (Lünnemann, 2023). Maar het recht betreft een breder spectrum van hulp en straf die kunnen worden ingezet kan worden dan alleen een jeugdbeschermingsmaatregel. Als het ~~gaat om kinderen beschermen~~ zijn er meer juridische mogelijkheden die gericht ingezet kunnen worden op de plegers van huiselijk geweld, zoals het tijdelijk huisverbod, contactverbod of het opleggen van gedragsinterventies zoals agressieregulatie training. Het beter er immers om dat kinderen voldoende beschermd worden.

Daarvoor is het nodig dat professionals vertrouwen opbouwen, de juiste hulp bieden en tegelijkertijd grenzen stellen als de veiligheid niet geborgd is. Gezien de complexiteit van de problematiek zijn veelal meerdere hulpverleners betrokken en is het belangrijk dat hulpverleners integraal samenwerken ~~van netwerkpartners in het zorg- en veiligheidsdomein is volgens de visie Gefaseerd samenwerken voor veiligheid~~ een belangrijke stap voorwaarts. Hier is geen aanpassing van wetgeving op een systemische manier, waarbij aandacht is voor ~~nodig~~ alle gezinsleden.

~~Belangrijke~~ Momenteel zijn er binnen het landelijke programma 'Toekomstscenario's Kind en Gezinsbescherming' 11 proeftuinen in Nederland gestart, waar geëxperimenteerd wordt met nieuwe werkwijzen en methoden om de kind- en gezinsbescherming te verbeteren. De proeftuinen zijn bedoeld om innovatieve aanpakken uit te proberen die effectiever en efficiënter zijn in het beschermen van kinderen en het ondersteunen van gezinnen. Verschillende organisaties, zoals jeugdzorginstellingen, gemeenten, veilig thuis en de lokale teams, werken samen binnen deze proeftuinen. Het doel is te leren wat wel en niet werkt, om vervolgens succesvolle methoden breder in te zetten. Binnen de proeftuinen wordt geprobeerd de veiligheid van kinderen te waarborgen zonder altijd direct een kindbeschermingsmaatregel in te zetten.

Een belangrijke voorwaarde is dat hulpverleners oog hebben voor de impact van de kindermishandeling op de kinderen. Kinderen geven zelf aan dat er te weinig met hen wordt gesproken ~~wordt met hen~~ en dat zij het gevoel hebben dat er vooral met hen gesproken wordt als informant over hoe het thuis gaat. Te veel kinderen wonen anderhalf jaar na melding bij Veilig Thuis

Commented [LB8]: Woord kan weg?

Commented [LB9]: Was eerder met hoofdletter

of een Gecertificeerde Instelling ~~of Veilig Thuis~~ nog steeds in een gezin waar sprake is van onveiligheid. ~~Wat weerspiegelt wordt in~~ Dit blijkt ook uit het aantal kinderen dat ~~na~~ anderhalf jaar na melding nog steeds te kampen heeft met de gevolgen ~~ervan~~, zoals hechtingsproblemen, traumaklachten en gedragsproblemen. De resultaten laten zien dat met name kinderen veelal een vergeten groep zijn als slachtoffer ~~van~~ huiselijk geweld. Kinderen ~~geven zelf aan~~ vertellen dat ze eerder, vaker en structureler betrokken willen worden bij het hele traject van signalering van problemen tot en met de (evaluatie van de) hulpverlening (Spanjaard & van Gemert, 2019). Systematische aandacht voor de problematiek en klachten van de kinderen is nodig en lijkt vanzelfsprekend, maar dat is het in de praktijk nog steeds niet. Kinderen die te maken hebben met huiselijk geweld beschrijven dit als een complexe, isolerende en langdurige ervaring, die resulteert in ontwrichting, verliezen en uitdagingen in betekenisvolle relaties in hun leven (zie ook Noble-Carr e.a., 2020). De aanleiding van het geweld van ouder tegen het kind of tussen ouders is voor jongeren vaak onduidelijk. Ze zien zichzelf soms onterecht als oorzaak en ~~snappen begrijpen~~ niet waarom de agressie plaatsvindt. Jongeren ervaren het als een grote frustratie dat ze niet weten waarom agressie zich op hen richt (Pels e.a., 2011; 2015). Aandacht voor kinderen in deze onveilige situaties is nodig omdat kinderen zich veelal onmachtig voelen en te maken hebben met heftige en intense emoties: zoals verdriet, angst, boosheid en machteloosheid.

Tot slot, de jeugdbescherming ligt onder vuur. De Inspectie voor Gezondheidszorg en Jeugd constateerde dat de gecertificeerde instellingen hun verantwoordelijkheid om kinderen die te maken hebben met mishandeling te beschermen niet kunnen waarmaken (IGJ, 2021). Ook de bestuurders van de 'Gecertificeerde ~~instellingen~~ instellingen' constateren dat er sprake is van een crisis in de jeugdbescherming en pleiten voor een substantiële reductie van de werklust voor de uitvoerende jeugdbeschermers (Brief aan de minister van J&V, 2021). De resultaten van het onderzoek bevestigen enerzijds de conclusies van de Inspectie en de bestuurders van de Gecertificeerde Instellingen, namelijk dat er sprake is van wachtlijsten in de jeugdhulp waardoor de kinderen niet altijd de zorg krijgen die zij nodig hebben. De arbeidskrachtekorten leiden er ook toe dat ouders ~~en kinderen~~ te weinig contact hebben met jeugdbeschermers en dat er veel wisselingen zijn. Anderzijds laat het onderzoek zien dat jeugdbeschermers, die met deze gezinnen werken, er daadwerkelijk toe doen. Er zijn duidelijk verbeteringen zichtbaar in de gezinnen ondanks de constatering dat we er nog niet zijn. De uitkomsten van het onderzoek zijn enerzijds positief, er is sprake van een afname van het geweld. Maar het is nog niet goed genoeg. ~~De~~ De uitkomsten laten ook zien hoe hardnekkig kindermishandeling ~~en partnergeweld zijn. Willen is. Als~~ we de intergenerationele overdracht ~~van geweld willen~~ doorbreken, dan moeten we zorgen dat de kinderen die in deze gezinnen opgroeien de mogelijkheid krijgen om zich zodanig te ontwikkelen dat zij de cirkel van het geweld kunnen doorbreken.

Commented [LB10]: Is eerder uitgelegd, moet het dan wel tussen ' '

Referenties

- Alink, L., Prevoo, M., van Berkel, S., Linting, M., Klein Velderman, M., & Pannebakker, F. (2018). *NPM 2017: Nationale prevalentiestudie mishandeling van kinderen en jeugdigen [Netherlands' prevalence study on maltreatment of children and youth]*. Leiden University; TNO.
<http://resolver.tudelft.nl/uuid:1aaf8121-89f5-4fb4-a7eb-ad1c90fafefb>
- Alink, L., van IJzendoorn, R., Bakermans-Kranenburg, M., Pannebakker, F., Vogels, T., & Euser, S. (2011). *Kindermishandeling in Nederland anno 2010: De tweede nationale prevalentiestudie van mishandeling van kinderen en jeugdigen (NPM - 2010)*. Leiden University; TNO.
<http://resolver.tudelft.nl/uuid:bbbc0910-2d61-4c9e-978f-31fec71533dd>
- Akkermans, M., Derksen, E., Kloosterman, R., Moons, E., Wingen, M. (2022). *Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag 2022 (PHGSG 2022)*. WODC & CBS.
- Bouma, H., Grietens, H., López López, M., & Knorth, E. J. (2020). Learning from parents: A qualitative-interview study on how parents experience their journey through the Dutch child protection system. *Child & Family Social Work, 25*, 116-125. <https://doi.org/10.1111/cfs.12723>
<https://doi.org/10.1111/cfs.12723>
- Carr, A., Duff, H., & Craddock, F. (2020). A systematic review of reviews of the outcome of noninstitutional child maltreatment. *Trauma, Violence, & Abuse, 21*, 828-843.
<https://doi.org/10.1177%2F1524838018789154>
- Doelman, E.H.J., van der Horst, F.C.P., Luijk, M.P.C.M., & Steketee, M.J. (2024). Parents' perspectives on the results of mandatory child protection support: A qualitative study. *Child & Family Social Work. https://doi.org/10.1111/cfs.13144*
- Evans, S. E., Davies, C., & DiLillo, D. (2008). Exposure to domestic violence: A meta-analysis of child and adolescent outcomes. *Aggression and Violent Behavior, 13*, 131-140.
<https://doi.org/10.1016/j.avb.2008.02.005>
- Healy, K., Darlington, Y., & Feeney, J. A. (2011). Parents' participation in child protection practice: Towards respect and inclusion. *Families in Society: The Journal of Contemporary Social Services, 92*(3), 282-288.
- Hillis, S. D., Mercy, J. A., Amobi, A., & Kress, H. (2016). Global Prevalence of Past-year Violence Against Children: A Systematic Review and Minimum Estimates. *Pediatrics, 137*(3).
<https://doi.org/10.1542/peds.2015-4079>
- Holt, S., Buckley, H., & Whelan, S. (2008). The impact of exposure to domestic violence on children and young people: A review of the literature. *Child Abuse & Neglect, 32*, 797-810. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2008.02.004>
- Inspectie gezondheidzorg en Jeugd. (2021). *Kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd. Landelijk rapport 2021 vervolgtoezicht*. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- Lünnemann, K.D. (2023). *Verskillend perspectief, samen kijken. Over kindermishandeling, geweld in relaties en systeemgerichte bescherming*. Hogeschool Utrecht
- Lünnemann, K., Compagner, M., Steketee, M., & De Wildt, R. (2023). *Op zoek naar beschermingsarrangementen bij huiselijk geweld. Een onderzoek naar samenwerking huiselijk geweld in Zaanstreek-Waterland*. Verwey-Jonker Instituut.

- Lünnemann, M., Steketee, M., & Tierolf, B. (2020). *Wat als het geweld niet stopt? Een longitudinale studie naar de langere termijn gevolgen van partnergeweld en Kindermishandeling voor Kinderen*. Utrecht: Verwey-Jonker instituut.
- Lünnemann, K., Loeffen, M., Steketee, M., Hoefsloot, T., & Bel, K. (2017). *Domein overstijgende aanpak MPG. Voorbij de scheiding tussen veiligheidsdomein en zorgdomein*. Verwey-Jonker Instituut.
- Noble-Carr, D., Moore, T., & McArthur, M. (2020). Children's experiences and needs in relation to domestic and family violence: Findings from a meta-synthesis. *Child & Family Social Work*, 25(1), 182-191. <https://doi.org/10.1111/cfs.12645>
- NJI (2020). *Richtlijn Gezinnen met meervoudige en complexe problemen voor jeugdhulp en jeugdbescherming*. Nederlands Jeugdinstituut
- Pels, T., Van Rooij, F. B., & Distelbrink, M. (2015). The impact of intimate partner violence (IPV) on parenting by mothers within an ethnically diverse population in the Netherlands. *Journal of Family Violence*, 30, 1055-1067. <https://doi:10.1007/s10896-015-9746-2>
- Pels, T., Lunnemann, K.D., & Steketee, M. (2011). *Opvoeden na partnergeweld Ondersteuning van moeders en jongeren van diverse afkomst*. Assen: Van Gorcum.
- Schellingerhout, R., & Ramakers, C. (2017). *Scholierenonderzoek kindermishandeling 2016*. ITS, Radboud Universiteit. https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/2237/26688_Volledige_Tekst_tcm28-257873.pdf?sequence=3&isAllowed=y
- Sethi, Dinesh, Bellis, Mark, Hughes, Karen, Gilbert, Ruth, Mitis, Francesco, et al. (2013). *European report on preventing child maltreatment*. World Health Organization. Regional Office for Europe. <https://iris.who.int/handle/10665/326375>
- Smithson, R., & Gibson, M. (2017). Less than human: A qualitative study into the experience of parents involved in the child protection system. *Child & Family Social Work*, 22(2), 565-574. <https://doi.org/10.1111/cfs.12270>
- Sondeijker, F., Steketee, M., Compagner, & Lünnemann, M. (2023). *Werkzame elementen MDA++ aanpak. Eindrapport monitoringsonderzoek naar de aanpak in 5 regio's*. Verwey-Jonker Instituut.
- Spanjaard, H.J.M., & Gemert, M. van (2019). *Praktijkboek praten met kinderen over kindermishandeling*. *Kind Adolescent*. 40, 347-349 (2019). <https://doi.org/10.1007/s12453-019-00218-3>
- Steege, M. van der, Veld, D. de, & Zoon, M. (2020). *Richtlijn Gezinnen met Meervoudige en Complexe problemen*. Beroepsvereniging van Professionals in Sociaal Werk, Nederlands Instituut van Psychologen, Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen, Nederlands Jeugdinstituut. <https://richtlijnenjeugdhulp.nl/gezinnen-met-meervoudige-en-complexe-problemen/>
- Steketee, M., van Loon, L., & Lünnemann, M., Dusault, Y., & Tierolf, B., (2023). *Huiselijk geweld: een complex en hardnekkig probleem. Derde Cohortstudie: Resultaten van de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling*. Utrecht: Verwey-Jonker instituut.
- Steketee, M. & Doelman, E.H.J. (2022). *Hoe bescherm je kinderen als het thuis onveilig is?* Verwey-Jonker Instituut. Beschikbaar op: <https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2022/10/217017-Meerwaarde-Jeugdbescherming.pdf>
- Steketee, M., Tierolf, B., Lünnemann, K., & Lünnemann, M. (2020). *Kwestie van lange adem: kan huiselijk geweld en kindermishandeling echt stoppen?* Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

- Tierolf, B., Lünemann, K., Steketee, M. (2014a). *Doorbreken geweldspatroon vraagt gespecialiseerde hulp: Onderzoek naar effectiviteit van de aanpak huiselijk geweld in de G4*. Verwey-Jonker Instituut. https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2020/07/1366_Doorbreken-geweldspatroon-vraagd-gespecialiseerde-hulp_Web-2.pdf
- Ten Boom, A., & Wittebrood, K. (2019). *De prevalentie van huiselijk geweld en kindermishandeling in Nederland*. Den Haag: WODC.
- Van Dijk, T., van Veen, M., & Cox, E. (2010). *Slachtofferschap van huiselijk geweld. Aard, omvang, omstandigheden en hulpzoekgedrag*. Intomart GfK. https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/1674/volledige-tekst_tcm28-69788.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Vink, R., Goes, A., Doornink, N., Broerse, A., Pannebakker, F., van der Zwan, R., & Schakenraad, W. (2014). *Huiselijk geweld door kinderen en jongeren tegen hun ouders. Verkennend onderzoek*. Movisie; TNO. https://www.tno.nl/media/3226/huiselijk_geweld_door_kinderen_jongeren_tegen_hun_ouders.pdf
- Vogtländer, L. & S. van Arum (2016). *Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risicogestuurde zorg*. [Utrecht: GGD GHOR Nederland](#).

18376 / Steketee e.a. / Vertragen en Verdragen: Werkzame Elementen in de Aanpak van Onveiligheid in Gezinnen met Meervoudige en Complexe Problematiek

Inzending geaccepteerd zonder verdere opmerkingen

Datum: 26 juni 2024